

2. Teológia osztatlan képzés, nappali munkarend – teológus szakirány

Teológia szak teológus szakirány osztatlan 10 féléves, teljes idejű (nappali munkarend) képzés
érvényesség kezdete: 2024. szeptember 1.

Tantárgy	Kód	Előfeltétel kódja	Modul	Választ-hatóság	Félévek											
					Kontakt óraszám/követelmény/kredit											
					1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
<i>TEOLÓGIA SZAK TÁRGYAI</i>																
Szigorlatok																
Ószöv-i szigorlat (héber nyelv, ószöv-i bev., bibliaismeret)	ÓSZB001	ÓSZB013 ÓSZB015 BTHB050	BEV	K					-/sz/0							
Újszöv-i szigorlat (görög nyelv, újszöv-i bev., bibliaismeret)	ÚSZB002	ÚSZB033 ÚSZB035 BTHB051	BEV	K					-/sz/0							
Rendszeres teológiai szigorlat (hitvallásismeret, dogma-történet, dogmatika, etika)	DOER001	DOER011 DOER020 DOER017 DOER019	TEO	K											-/sz/0	

Bibliaismeret 2	BTHB051	----	BEV	K		30/k/2							
Teológiai hermeneutika	BTHB060	----	TEO	K						30/k/2			
Ószövetségi bevezetés 1	ÓSZB014	----	BEV	K			30/k/2						
Ószövetségi bevezetés 2	ÓSZB015	----	BEV	K				30/k/2					
Újszövetségi bevezetés 1	ÚSZB034	----	BEV	K			30/k/2						
Újszövetségi bevezetés 2	ÚSZB035	----	BEV	K				30/k/2					
Ókori vallástörténet	BTHB061	----	BEV	K							30/k/2		
Bibliai kortörténet 1	BTHB054	BTHB050	BEV	K			30/k/2						
Bibliai kortörténet 2	BTHB055	BTHB051 BTHB054	BEV	K				30/k/2					
Exegetikai alapidolgozat 1	ÓSZA001	ÓSZB016	BEV	K							-/gy/3		
Exegetikai alapidolgozat 2	ÚSZA002	ÚSZB036	BEV	K							-/gy/3		
Ószövetségi írásmagyarázat 1	ÓSZB016	ÓSZB010 ÓSZB011 ÓSZB012 ÓSZB013	BEV	K					30/k/2				
Ószövetségi írásmagyarázat 2	ÓSZB017	ÓSZB001	BEV	K						30/k/2			
Ószövetségi írásmagyarázat 3	ÓSZB018	ÓSZB001	TEO	K							30/k/2		
Ószövetségi írásmagyarázat 4	ÓSZB019	ÓSZB001	TEO	K								30/k/2	
Ószövetségi írásmagyarázat 5	ÓSZB020	ÓSZB001	TEO	K									30/k/2
Újszövetségi írásmagyarázat 1	ÚSZB036	ÚSZB030 ÚSZB031	BEV	K					30/k/2				

		ÚSZB032 ÚSZB033											
Újszövetségi írásmagyarázat 2	ÚSZB037	ÚSZB002	BEV	K						30/k/2			
Újszövetségi írásmagyarázat 3	ÚSZB038	ÚSZB002	TEO	K							30/k/2		
Újszövetségi írásmagyarázat 4	ÚSZB039	ÚSZB002	TEO	K								30/k/2	
Újszövetségi írásmagyarázat 5	ÚSZB040	ÚSZB002	TEO	K									30/k/2
Bibliai teológia 1 (Ósz.)	BTHB056	BTHB050	TEO	K									30/k/2
Bibliai teológia 2 (Ósz.)	BTHB057	BTHB056	TEO	K									30/k/2
Bibliai teológia 3 (Újsz.)	BTHB058	ÚSZB035	TEO	K									30/k/2
Bibliai teológia 4 (Újsz.)	BTHB059	BTHB058	TEO	K									30/k/2
Izrael vallástörténete	BTHB138		TEO	K								30/k/3	
Összehasonlító vallástörténet	BTHB130		TEO	K					30/gy/2				
Rendszeres sáv													
Hítvallásismeret 1	DOER010	-----	BEV	K	30/k/2								
Hítvallásismeret 2	DOER011	DOER010	BEV	K		30/k/2							
Teológiai enciklopédia	DOER012	-----	BEV	K	30/k/2								
Dogmatika prolegomena	DOER013	DOER010	BEV	K		30/k/2							
Dogmatörténet 1	DOER014	DOER013	TEO	K			30/k/2						
Dogmatörténet 2	DOER020	DOER014	TEO	K				30/k/2					
Dogmatika 1	DOER016	DOER020 BTHB051	TEO	K					30/k/2				
Dogmatika 2	DOER017	DOER016	TEO	K						30/k/2			
Étika 1	DOER018	DOER017	TEO	K								30/k/2	

Etika 2	DOER019	DOER018	TEO	K									30/k/2	
Ökumenika	DOER110		TEO	K										30/gy/3
Felekezetiismeret - Szimbolika	DOER159		TEO	K									30/k/2	
Bevezetés a filozófiába	FILR030	-----	BEV	K	15/k/1									
Filozófiatörténet 1	FILR031	-----	TEO	K		30/k/2								
Filozófiatörténet 2	FILR032	-----	TEO	K			30/k/2							
Vallásfilozófia	FILR035	FILR031 FILR032	TEO	K					45/k/3					
Egyetemes egyháztörténet 1	ETRR050	-----	BEV	K			30/k/2							
Egyetemes egyháztörténet 2	ETRR051	ETRR050	BEV	K				30/k/2						
Egyetemes egyháztörténet 3	ETRR052	ETRR051	TEO	K					30/k/2					
Egyetemes egyháztörténet 4	ETRR053	ETRR052	TEO	K						30/k/2				
Magyar egyháztörténet 1	ETRR054	-----	BEV	K				30/k/2						
Magyar egyháztörténet 2	ETRR055	ETRR054	BEV	K					30/k/2					
Magyar egyháztörténet 3	ETRR056	ETRR055	BEV	K						30/k/2				
Egyházjog 1	ETRR059	-----	TEO	K								30/k/2		
Egyházjog 2	ETRR060	ETRR059	TEO	K									30/k/2	
Egyházsociológia	ETRR111		TEO	K						30/gy/3				
Gyakorlati sáv (gyakorlati jellegű ismeretek)														
Ekkleziasztika	GYKG067	-----	BEV	K	30/gy/2									
Homiletika I	GYKG037	-----	BEV	K		30/k/2								
Homiletika II	GYKG034	-----	BEV	K			30/k/2							
Homiletika III	GYKG035	-----	BEV	K				30/k/2						
Liturgika 1	GYKG020	-----	BEV	K							30/k/2			

Liturgia 2	GYKG021	GYKG020	BEV	K								30/k/2		
Katechetika	VPPG040	BTHB051	BEV	K				30/k/2						
Poimenika	VPPG043	BTHB051	TEO	K							30/k/2			
Pasztorálpszichológia	VPPG044	-----	TEO	K								30/k/2		
Vallásdidaktika 1	VPPG046	BTHB051	BEV	K					30/k/2					
Vallásdidaktika 2	VPPG047	VPPG046	TEO	K						30/gy/2				
Egyházi ének és zenetörténet 1	HIMG068	-----	BEV	K	30/k/2									
Egyházi ének és zenetörténet 2	HIMG069	-----	BEV	K		30/k/2								
Egyházi ének és zenetörténet 3	HIMG070	-----	TEO	K			30/k/2							
Egyházi ének és zenetörténet 4	HIMG071	-----	TEO	K				30/k/2						
Egyházi ének és zenetörténet 5	HIMG072	-----	TEO	K					30/k/2					
Beszédtechnika 1	GYKG065	-----	BEV	K	30/gy/2									
Beszédtechnika 2	GYKG066	-----	BEV	K		30/gy/2								
Retorika	GYKG069	-----	BEV	K		30/gy/2								
Diakónika	GYKG111		TEO	K							30/k/3			
Missziológia - Apologetika	GYKG133		TEO	K							30/gy/3			
Általános modul														
Proszeminárium	BTHB064	-----	BEV	K	30/gy/2									
Latin nyelv 1	LSVL010	-----	BEV	K			30/gy/2							
Latin nyelv 2	LSVL011	LSVL010	BEV	K				30/gy/2						
Szakedolgozat 1	SPCS004	-----	TEO	K								-/gy/1		
Szakedolgozat 2	SPCS005	SPCS004	TEO	K									-/gy/4	
Szakedolgozat 3	SPCS006	SPCS005	TEO	K										-/gy/10
Szaknyelv (HT LSVL)														
Szaknyelv 1	LSVL	-----	BEV	KV					30/gy/3					
Szaknyelv 2	LSVL	-----	BEV	KV						30/gy/3				

Szaknyelv 3	LSVL	----	BEV	KV								30/gy/3		
Szaknyelv 4	LSVL	----	BEV	KV									30/gy/3	
Testnevelés														
Testnevelés		----		K										30/gy/0
Kötelezően választható szakmai követelmény (HT KVSZK)														
Szeminárium 1	BSVS RSVS GSVS	----	BEV	KV	30/gy/2									
Szeminárium 2	BSVS RSVS GSVS	----	BEV	KV		30/gy/2								
Szeminárium 3	BSVS RSVS GSVS	----	TEO	KV			30/gy/2							
Szeminárium 4	BSVS RSVS GSVS	----	TEO	KV			30/gy/2							
Szeminárium 5	BSVS RSVS GSVS	----	TEO	KV				30/gy/2						
Szeminárium 6	BSVS RSVS GSVS	----	TEO	KV				30/gy/2						
Szeminárium 7	BSVS RSVS GSVS	----	TEO	KV					30/gy/2					
Szeminárium 8	BSVS RSVS GSVS	----	TEO	KV						30/gy/2				
Szeminárium 9	BSVS	----	TEO	KV								30/gy/2		

	RSVS												
	GSVS												
Szeminárium 10	BSVS												
	RSVS	-----	TEO	KV								30/gy/2	
	GSVS												
Szeminárium 11	BSVS												
	RSVS	-----	TEO	KV									30/gy/2
	GSVS												
Szeminárium 12	BSVS												
	RSVS	-----	TEO	KV									30/gy/2
	GSVS												
Választható nem szakmai követelmény[1] (HT ÉRTÉ)													
Értelmiségi kínálatból	ÉRTÉ	-----	BEV	V	30/gy/2								
Értelmiségi kínálatból	ÉRTÉ	-----	BEV	V	30/gy/2								
Értelmiségi kínálatból	ÉRTÉ	-----	BEV	V		30/gy/2							
Értelmiségi kínálatból	ÉRTÉ	-----	BEV	V			30/gy/2						
Értelmiségi kínálatból	ÉRTÉ	-----	BEV	V				30/gy/2					
Értelmiségi kínálatból	ÉRTÉ	-----	TEO	V					30/gy/2				
Értelmiségi kínálatból	ÉRTÉ	-----	TEO	V						30/gy/2			
TEOLÓGIA – TEOLÓGUS SZAKIRÁNY TÁRGYAI													
Szigorlatok													
Filozófia szigorlat	FILR001	FILR031 FILR036	TEO	K									-/sz/0
Bibliai sáv													
Hermeneutika 1	BTHB066	-----	TEO	K								30/k/2	
Hermeneutika 2	BTHB067	BTHB066	TEO	K									30/k/2
Vallási néprajz	BTHB068	-----	TEO	K							30/k/2		
Rendszeres sáv													
Vallástudomány 1	FILR039	-----	TEO	K							30/k/2		

Vallástudomány 2	FILR040	FILR039	TEO	K																					30/k/2	
Teológia és művészet	DOER022	----	TEO	K																					30/k/2	
Teológiai esztétika	DOER023	----	TEO	K																					30/k/2	
Kulturális antropológia 1.	FILR041	----	TEO	K																					30/k/2	
Kulturális antropológia 2 (Vallásantropológia)	FILR042	----	TEO	K																					30/gy/2	
Patrisztika	FILR038	----	TEO	K																					30/k/2	
Vallásfilozófia 2	FILR036	FILR035	TEO	K																					45/k/3	
Teológiatörténet	DOER024	----	TEO	K																					30/k/2	
Modern vallásfilozófiai szakszövegolvasás	FILR037	----	TEO	K																					30/gy/3	
Teológiai szövegolvasás	DOER025	----	TEO	K																					30/gy/3	
Ökumenika 2	DOER026	----	TEO	K																					30/k/3	
Felekezetiismeret (egyéb vallási irányzatok)	DOER027	----	TEO	K																					30/k/2	
Művelődéstörténet 1	ETRR061	----	TEO	K																					30/k/2	
Művelődéstörténet 2	ETRR062	ETRR061	TEO	K																					30/k/2	
Gyakorlati sáv (gyakorlati jellegű ismeretek)																										
Bevezetés a gyakorlati teológiába	GYKG074	----	TEO	K																						45/k/3
Vallásléktan	VPPG070	----	TEO	K																						30/k/3
<i>ERASMUS+ mobilitási ablak*</i>																										
Összesítés											Félévek															
											1	2	3	4	5	6	7	8	9	10						
Összes óraszám: 4020											435	420	450	450	435	420	405	360	345	300						
Összes kredit: 300											29	28	30	30	31	31	32	31	28	30						

A képzés során a hallgatónak a szabadon választható tantárgykeret terhére egy tantárgyat az Egyetem másik Karának szabadon választható tantárgyi kínálatából kell teljesíteni.

* A Kar az ERASMUS+ tanulmányi és szakmai célú mobilitásra a 8. félévet javasolja.

[1] Az Egyetemi Közismereti Bizottság (EKB) által felkínált tantárgyak (ún. „értelmiségi kosár”).

[2] A XII. félév végére minimum 12 legációs gyakorlattal kell rendelkeznie a hallgatónak (Egyebekben lásd a „Legációs szabályzat” előírásait).

[3] Évente 1, azaz egy áhítat tartásával számolva a III. félévtől folyamatosan. A XII. félév végére a hallgatónak összesen 4 áhítatot kell tartania, amelybe kérheti az I-II. félévben megtartott áhítat(ok) beszámítását (amennyiben akkor végzett illet).

TANTÁRGYLEÍRÁSOK

TEOLÓGIA SZAK TÁRGYAI

HT ÓSZB001 – ÓSZÖVETSÉGI SZIGORLAT (HÉBER NYELV, ÓSZÖVETSÉGI BEVEZETÉS, BIBLIAISMERET)				
Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Karasszon István	Féléves óraszám: N: 0	Kredit: 0	Előtanulmányi kötelezettség: HT ÓSZB013 – Héber nyelv 4. HT ÓSZB015 – Ószövetségi bevezetés 2. HT BTHB050 – Bibliaismeret 1.	
Tantárgy előadója:	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve:	Értékelés módja: Szigorlat
			Ajánlott félév: IV.	Értékelés módszere:
HT ÚSZB002 – ÚJSZÖVETSÉGI SZIGORLAT (GÖRÖG NYELV, ÚJSZÖVETSÉGI BEVEZETÉS, BIBLIAISMERET)				
Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Balla Péter	Féléves óraszám: N: 0	Kredit: 0	Előtanulmányi kötelezettség: HT ÚSZB033 – Görög nyelv 4. HT ÚSZB035 – Újszövetségi bevezetés 2. HT BTHB051 – Bibliaismeret 2.	
Tantárgy előadója:	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve:	Értékelés módja: Szigorlat
			Ajánlott félév: IV.	Értékelés módszere:
HT DOER001 – RENDSZERES TEOLÓGIAI SZIGORLAT (HITVALLÁSISMERET, DOGMATÖRTÉNET, DOGMATIKA, ETIKA)				
Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Szabó István	Féléves óraszám: N: 0	Kredit: 0	Előtanulmányi kötelezettség: HT DOER011 – Hitvallásismeret 2. HT DOER020 – Dogmatörténet 2. HT DOER017 – Dogmatika 2. HT DOER019 – Etika 2.	
Tantárgy előadója:	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: ősz	Oktatás nyelve:	Értékelés módja: Szigorlat
			Ajánlott félév: IX.	Értékelés módszere:

HT ETRR005 –MAGYAR EGYHÁZTÖRTÉNET SZIGORLAT				
Tantárgy felelőse: Földváryné dr. habil. Kiss Réka	Féléves óraszám: N: 0	Kredit: 0	Előtanulmányi kötelezettség: HT ETRR056 – Magyar egyháztörténet 3.	
Tantárgy előadója:	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve:	Értékelés módja: Szigorlat
			Ajánlott félév: VI.	Értékelés módszere:

HT ETRR006 –EGYTEMES EGYHÁZTÖRTÉNET SZIGORLAT				
Tantárgy felelőse: Földváryné dr. habil. Kiss Réka	Féléves óraszám: N: 0	Kredit: 0	Előtanulmányi kötelezettség: HT ETRR053 – Egyetemes egyháztörténet 4.	
Tantárgy előadója:	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve:	Értékelés módja: Szigorlat
			Ajánlott félév: VI.	Értékelés módszere:

HT ÓSZB004 – ÓSZÖVETSÉGI SZIGORLAT 2-T. (ÓSZ. EXEGÉZIS ÉS BIBLIAI TEOLÓGIA)				
Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Karasszon István	Órarendi információ: ---		Előtanulmányi kötelezettség: HT BTHB057 – Bibliai teológia 2. (Ósz.) HT ÓSZB016 – Ószövetségi írásmagyarázat 1. HT ÓSZB017 – Ószövetségi írásmagyarázat 2. HT ÓSZB018 – Ószövetségi írásmagyarázat 3. HT ÓSZB019 – Ószövetségi írásmagyarázat 4. HT ÓSZB020 – Ószövetségi írásmagyarázat 5.	
Tantárgy előadója:	Féléves óraszám: N: 0	Kredit: 0		
Oktató(k) elérhetősége:	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Szigorlat
			Ajánlott félév: X.	Értékelés módszere:

HT ÚSZB005 – ÚJSZÖVETSÉGI SZIGORLAT 2-T. (ÚSZ. EXEGÉZIS ÉS BIBLIAI TEOLÓGIA)				
Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Balla Péter	Órarendi információ: -----		Előtanulmányi kötelezettség: HT BTHB059 – Bibliai teológia 4. (Úsz.) HT ÚSZB036 – Újszövetségi írásmagyarázat 1. HT ÚSZB037 – Újszövetségi írásmagyarázat 2. HT ÚSZB038 – Újszövetségi írásmagyarázat 3. HT ÚSZB039 – Újszövetségi írásmagyarázat 4. HT ÚSZB040 – Újszövetségi írásmagyarázat 5.	
Tantárgy előadója:	Féléves óraszám: N: 0	Kredit: 0		
Oktató(k) elérhetősége:	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: ---	Értékelés módja: Szigorlat
			Ajánlott félév: X.	Értékelés módszere:

HT ÓSZB010 – HÉBER NYELV 1.				
Tantárgy felelőse: Dr. habil. Egeresi László Sándor	Féléves óraszám: N: 60	Kredit: 4	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Dr. Kovács Enikő Hajnalka	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: őszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Gyakorlati jegy
			Ajánlott félév: I.	Értékelés módszere: Folyamatosan Zh-k
<i>A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:</i>				
A klasszikus (bibliai) héber nyelvtan alapjainak elsajátítása. Ez magába foglalja a héber szövegek olvasási technikáját, az olvasás és nyelvtani gondolkodás alapjait, valamint a nyelvtani ismereteket, különös tekintettel a héber igeragozásra. A tantárgy végcélja a Biblia olvasása és fordítása, ezért folyamatosan figyelemmel kísérjük a bibliai anyagot, ill. a nyelvtanulás is speciálisan írott anyag értelmezésére irányul majd. Hangsúlyos a morfológia, a syntaxis a nyelvgyakorlat során kerül előtérbe.				
<i>A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:</i>				
<ol style="list-style-type: none"> 1. A sémi nyelvek: „sémi”, a sémi nyelvek felosztása, a héber nyelv helye. 2. Rövid héber nyelvtörténet: a héber nyelv négy korszakai, a bibliai héber jellemzői, Biblián kívüli nyelvmlékek. 3. A héber írás és olvasás: az alefbét kialakulása, spirantizáció, a magánhangzók, az olvasás szabályai, akcentusok. 4. Névmások: személyes névmások, mutató ~, kérdő ~, a vonatkozó ~, a határozatlan ~. 5. A főnevek: nem, szám, személy, rendhagyó főnevek. 6. Birtokos ragozás: status absolutus és construstus, birtokragok. 7. Melléknevek: a jelzős szerkezet, a melléknevek fokozása. 8. Prepozíciók: csoportosításuk, ragozásuk. 9. Kötőszók, határozószók. 10. Számnevek (tőszámnevek, sorszámnevek, törtszámnevek). 11. Igeragozás. Szerkezeti tudnivalók: gyök, igerörzs, binján. Az erős igék ragozása, a waw consecutivum, imperativus energicus, nun paragogicum etc. 				
<i>Évközi tanulmányi követelmények:</i>				
Zárthelyi dolgozatok				
<i>Kötelező irodalom:</i>				
Dr. habil. Egeresi László Sándor: A bibliai héber nyelv tankönyve, Bibliophilia, 2010. Tóth Kálmán (1998): <i>A héber nyelvtan elemei szabályai</i> . KRE-HTK, Bp.; Karasszon Dezső (1994): <i>Héber gyakorlókönyv és bibliai arám nyelvtan</i> . KRE-HTK, Bp.; az előadó által összeállított „handout”-ok				
<i>Ajánlott irodalom:</i>				
<i>Elmélet nyelvtanok közül:</i> Joüon, P. – Muraoka, T.(1993.): <i>A Grammar of Biblical Hebrew</i> , vol. I-II. Pontificio Istituto Biblico, Róma; Kautzsch, E. (szerk., 1988 ¹⁹): <i>Gesenius' Hebrew Grammar</i> Oxford: Clarendon Press, Oxford. <i>Gyakorlati nyelvtanok közül:</i> Jenni, E. (1981): <i>Lehrbuch der hebräischen Sprache des Alten Testaments</i> . (Helbing & Lichtenhahn, Bázél); Seow, C.L.(1995 ² jav. kiadás): <i>A Grammar for Biblical Hebrew</i> . Abingdon Press, Nashville; Bergman, Nava (2005): <i>The Cambridge Biblical Hebrew Workbook</i> . Cambridge University Press, Cambridge. H-D. Neef, <i>Arbeitsbuch Hebräisch</i> (UTB 2429; Mohr Siebeck, 2006 ² .)				

HT ÓSZB011 – HÉBER NYELV 2.				
Tantárgy felelőse: Dr. habil. Egeresi László Sándor	Féléves óraszám: N: 60	Kredit: 4	Előtanulmányi kötelezettség: HT ÓSZB010 – Héber nyelv 1.	
Tantárgy előadója: Dr. habil. Egeresi László Sándor	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Gyakorlati jegy
			Ajánlott félév: II.	Értékelés módszere:
A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:				
A héber nyelvtan morfológiájának második nagy blokkja.				
A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:				
Megszerzendő ismeretek: az igeragozás 2. és 3. nagy csoportjának megismerése, valamint az igealakok felismerésének begyakorlása. Emellett minden olyan gyök megtanulása, ami legalább x100 előfordul a Héber Bibliában. Ezzel egy bázisszókinccs épül ki az előző szemeszter lexikális anyagával együtt.				
Évközi tanulmányi követelmények:				
Zárthelyi dolgozatok (min. 4), olvasásból órai felelés folyamatosan, valamint órai teljesítménnyel lehetőség van jelesek szerzésére.				
Kötelező irodalom:				
Egeresi László S.: A bibliai héber nyelv tankönyve, Bibliophilia, 2010.				
Ajánlott irodalom:				
<i>Elmélet nyelvtanok közül:</i> Joüon, P. – Muraoka, T.(1993.): <i>A Grammar of Biblical Hebrew</i> , vol. I-II. PIB, Róma Kautzsch, E. (szerk., 1988 ¹⁹): <i>Gesenius' Hebrew Grammar</i> Oxford: Clarendon Press, Oxford Jenni, E. (1981): <i>Lehrbuch der hebräischen Sprache des Alten Testaments</i> . Helbing & Lichtenhahn, Bazel <i>Gyakorlati nyelvtanok közül:</i> Seow, C.L.(1995 ² jav. kiadás): <i>A Grammar for Biblical Hebrew</i> . Abingdon Press, Nashville Bergman, Nava (2005): <i>The Cambridge Biblical Hebrew Workbook</i> . CUP, Cambridge				

HT ÓSZB012 – HÉBER NYELV 3.				
Tantárgy felelőse: Dr. habil. Egeresi László Sándor	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: HT ÓSZB010 – Héber nyelv 1.	
Tantárgy előadója: Prof. Dr. Karasszon István	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: ősz	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Gyakorlati jegy
			Ajánlott félév: III.	Értékelés módszere: Zárthelyi dolgozatok
A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:				
A klasszikus (bibliai) héber nyelvtan elsajátított alapjainak az átismétlése és begyakorlása. Ez magába foglalja az olvasási, ragozási és egyéb nyelvtani ismeretek átismétlését és számon kérését, továbbá begyakorlását. Bibliai szövege(ke)n gyakoroljuk a tanultakat. Minden nyelvi ismeret annyit ér, amennyire használni lehet a gyakorlatban. Cél: otthonosan bánni a bibliai szöveggel. Új anyagként jelentkezik a mondattan alapjainak megtanulása.				
A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:				
Az I. és II. szemeszter anyagának átismétlése két nagy blokkban, ezekből zh. Ezzel egyidejűleg az olvasás gyakorlása véletlenszerűen választott bibliai szövegeken.				
Évközi tanulmányi követelmények:				
Zárthelyi dolgozatok				
Kötelező irodalom:				
<i>Biblia Hebraica Stuttgartensia</i> . Deutsche Bibelgesellschaft. Stuttgart; 1984. Dr. habil. Egeresi László Sándor: A bibliai héber nyelv tankönyve, Bibliophilia, 2010. W. Dennis Tucker: <i>Jonah – A Handbook on the Hebrew Text</i> (Baylor Univ. Press, 2006). A kifejezetten ilyen kurzusokra összeállított tankönyvet a kurzus minden hallgatója megkapja pdf-ben az oktatótól				

Davidson, B. (1848): *The Analytical Hebrew and Chaldee Lexicon*. S. Bagster & Sons, London, valamint a standard héber szótárak (Gesenius, BDB, HALOT – utóbbi CD formátumban is megvásárolható). Bibelworks használata didaktikai megfontolásból nem javasolt!
Mondattanok (Davidson, Brockelmann, Williams, Michel, Joüon-Muraoka, Waltke & O'Connor).

HT ÓSZB013 – HÉBER NYELV 4.

Tantárgy felelőse: Dr. habil. Egeresi László Sándor	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: HT ÓSZB012 – Héber nyelv 3.	
Tantárgy előadója: Dr. habil. Egeresi László Sándor	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Gyakorlati jegy
			Ajánlott félév: IV.	Értékelés módszere:

A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:

A klasszikus (bibliai) héber nyelvtan elsajátított alapjainak az átismétlése és begyakorlása. Ez magába foglalja az olvasási, ragozási és egyéb nyelvtani ismeretek átismétlését és számon kérését, továbbá begyakorlását. Bibliai szövege(ke)n gyakoroljuk a tanultakat. Minden nyelvi ismeret annyit ér, amennyire használni lehet a gyakorlatban. Cél: otthonosan bánni a bibliai szöveggel.

A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:

Biblia szöveg teljes nyelvtani elemzése és fordítása.

Évközi tanulmányi követelmények:

Zárthelyi dolgozatok (min. 4), olvasásból órai felelés folyamatosan, valamint órai teljesítménnyel lehetőség van jelesek szerzésére.

Kötelező irodalom:

BHS

Egeresi László Sándor: A bibliai héber nyelv tankönyve, Bibliophilia 2010.

Vance: Ruth. Practical Workbook (2006, pdf-ban mindenki megkapja)

Ajánlott irodalom:

Biblia Hebraica Stuttgartensia. Deutsche Bibelgesellschaft. Stuttgart; 1984.

Davidson, B. (1848): *The Analytical Hebrew and Chaldee Lexicon*. S. Bagster & Sons, London, valamint a standard héber szótárak (Gesenius, BDB, HALOT – utóbbi CD formátumban is megvásárolható). Bibelworks használata didaktikai megfontolásból nem javasolt!

HALOT, BDB, ThWAT, IDB, THAT

HT ÚSZB030 – GÖRÖG NYELV 1.

Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Balla Péter	Féléves óraszám: N: 60	Kredit: 4	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Drs. Pataki András Dávid	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: ősz	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Gyakorlati jegy
			Ajánlott félév: I.	Értékelés módszere: zh./teszt/szóbeli felelet

A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:

Az Újszövetség görög nyelven való tanulmányozásához szükséges tudnivalók elsajátítása, a görög írásrendszer megismerése és begyakorlása, az olvasási készség megszerzése, az alapvető szókincs elsajátítása, a nyelv rendszerének és struktúrájának megismerése, ragozási táblázatok, nyelvtani szabályok megtanulása, alapvető nyelvtani, mondattani ismeretek megszerzése, tankönyvi olvasmányok és rövid bibliai szövegek megismerése, memoriterek.

A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:

Az alábbi nyelvtani (tankönyvi) anyag főként keddenként kerül előadásra. Emellett átfogó előadások is elhangzanak, főként a szerdai alkalmakon, valamint válogatott újszövetségi szakaszokat olvasunk.

- 1-6. hét: A görög írás; Varga Zsigmond TK 1-3. olvasmánya és nyelvtani anyaga
2. 7. hét: I. összefoglaló zárthelyi dolgozat

3. 8-13. hét: Varga Zsigmond TK 4-6. olvasmánya és nyelvtani anyaga 4. 14. hét: II. összefoglaló zárthelyi dolgozat. 5. 15. hét: ismétlés, szóbeli feleletekre lehetőség
Évközi tanulmányi követelmények: A tanegység teljesítésének nélkülözhetetlen része az órák rendszeres látogatása, sikeres lezárásának feltétele a félévközi rövid tesztek és a két összefoglaló zárthelyi dolgozat megírása. Rövid tesztek minden héten Két összefoglaló zárthelyi dolgozat (a szorgalmi idő közepe és vége felé) Szóbeli feleletek lehetősége a félév végén
Kötelező irodalom: Tankönyv (TK): ▪ Varga Zsigmond J. – Győri István: <i>Bibliai görög olvasó- és gyakorlókönyv</i> , Sárospatak: SRTA, 2010. (negyedik kiadás)
Ajánlott irodalom: Nyelvtanok és nyelvkönyvek: ▪ Déri Balázs – Hanula Gergely: <i>Újszövetségi görög nyelvkönyv</i> , Bp.: Argumentum, 2000. ▪ E. Bornemann – E. Risch: <i>Görög nyelvtan</i> , Székesfehérvár: Lexika Kiadó, 1999. ▪ Ernst G. Hoffmann – Heinrich von Siebenthal: <i>Griechische Grammatik zum Neuen Testament</i> , Riehen/Schweiz: Immanuel Verlag, 1990. (2. Auflage) ▪ John W. Wenham: <i>The Elements of New Testament Greek</i> , Cambridge: CUP, 1991. (orig.: 1965) ▪ Eric G. Jay: <i>New Testament Greek: An Introductory Grammar</i> , London: SPCK, 1987. (orig. 1958) ▪ Szabó Mária: <i>Bevezetés az Újszövetség görög nyelvébe</i> . Szeged: Agapé Ferences Nyomda és Könyvkiadó, 1997. (második, változatlan kiadás) Szótárak: ▪ Varga Zsigmond J.: <i>Újszövetségi görög-magyar szótár</i> , Bp. Kálvin Kiadó, 1992. ▪ Györkösy Alajos – Kapitánffy István – Tegye Imre: <i>Ógörög-magyar szótár</i> . Budapest: Akadémia Kiadó, 1990 (új kiadása is megjelent 2007-ben)

HT ÚSZB031 – GÖRÖG NYELV 2.				
Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Balla Péter	Féléves óraszám: N: 60	Kredit: 4	Előtanulmányi kötelezettség: HT ÚSZB030 – Görög nyelv 1.	
Tantárgy előadója: Prof. Dr. Balla Péter Drs. Pataki András Dávid	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Gyakorlati jegy
			Ajánlott félév: II.	Értékelés módszere: Gyakorlat követelményei, zh./teszt/szóbeli
A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja: Az Újszövetség görög nyelven való tanulmányozásához szükséges tudnivalók elsajátítása. Az olvasási készség fejlesztése, az alapvető szókincs elsajátítása, a nyelv rendszerének és struktúrájának megismerése, ragozási táblázatok, nyelvtani szabályok megtanulása, a nyelvtani, mondattani ismeretek elmélyítése, tankönyvi olvasmányok és rövid bibliai szövegek megismerése, memoriterek.				
A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:				
1. 1.-6. hét: Varga Zsigmond TK olvasmányai és nyelvtani anyaga a 10. olvasmányig. Nyelvtani táblázatok, memoriterek. 2. 7. hét: I. zárthelyi dolgozat 3. 8.-11. hét: Varga Zsigmond TK olvasmányaiából válogatás és nyelvtani anyag a 11. olvasmánytól. Nyelvtani táblázatok, memoriterek. 4. 12.-13. hét: ismétlés 5. 13. vagy 14. hét: II. zárthelyi dolgozat. 6. 15. hét: szóbeli feleletekre lehetőség				
Évközi tanulmányi követelmények: A tanegység elfogadásának nélkülözhetetlen része az órák rendszeres látogatása. A kollokviumi vizsgára állás feltétele a rövid tesztek és a két nagy zárthelyi dolgozat megírása.				

Zh-k a szorgalmi idő közepén és végén Szóbeli feleletekre lehetőség a félév végén
Kötelező irodalom:
Tankönyv (TK): Varga Zsigmond J. – Győri István: <i>Bibliai görög olvasó- és gyakorlókönyv</i> , Sárospatak: SRTA, 2010 (negyedik kiadás)
Ajánlott irodalom:
Déri Balázs – Hanula Gergely: <i>Újszövetségi görög nyelvkönyv</i> , Bp.: Argumentum, 2000 E. Bornemann – E. Risch: <i>Görög nyelvtan</i> , Székesfehérvár: Lexika Kiadó, 1999 Ernst G. Hoffmann – Heinrich von Siebenthal: <i>Griechische Grammatik zum Neuen Testament</i> , Riehen/Schweiz: Immanuel Verlag, 1990 (2. Auflage) John W. Wenham: <i>The Elements of New Testament Greek</i> , Cambridge: CUP, 1991 (orig.: 1965) Eric G. Jay: <i>New Testament Greek: An Introductory Grammar</i> , London: SPCK, 1987 (orig. 1958) Varga Zsigmond J.: <i>Újszövetségi görög-magyar szótár</i> , Bp. Kálvin Kiadó, 1992 Györkösy Alajos – Kapitánffy István – Tegye Imre: <i>Ógörög-magyar szótár</i> . Budapest: Akadémia Kiadó, 1990 (új kiadása is megjelent 2007-ben)

HT ÚSZB032 - GÖRÖG NYELV 3.				
Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Balla Péter	Féléves óraszám: N:30	Kredit: 2 kredit	Előtanulmányi kötelezettség: Ld.: Mintatanterv Órarendi beosztás: csütörtök 10:00-11:30	
Tantárgy előadója: Prof. Dr. Balla Péter és Drs. Pataki András Dávid Fogadóóra: Előzetes e-mailes egyeztetés alapján (balla.peter@kre.hu)	Tárgy besorolása: K	Meghirdetés féléve: őszi	Oktatás nyelve: magyar Ajánlott félév:	Értékelés módja: gyakorlati jegy Értékelés módszere: gyakorlat követelményei, zh/teszt/szóbeli felelet
A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:				
A már megszerzett nyelvi és nyelvtani ismereteket tovább mélyíteni. Az újszövetségi szövegeken túl a Septuaginta és az ókeresztény irodalom nyelvezetébe is betekintést nyújtani. Az Újszövetség eredeti görög nyelven való önálló olvasására, (szótár segítségével való) fordítására felkészíteni. Alapszókinccs tovább fejlesztése, memoriterek. Mondattani ismeretek tovább mélyítése.				
A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:				
Római levél 1-3. fejezetek (Róm 1-3) olvasása, nyelvi elemzése, a felmerülő nyelvtani jelenségek ismertetése, ismeretének elmélyítése, újabb ismeretek elsajátítása (mi mindent lehet kifejezni a különböző esetekkel, igei akciókkal, igenevekkel, stb.). Újabb memoriterek. A Római levél 1-3. fejezetek (Róm 1-3) nyelvi elemzésével párhuzamosan a nyelvtan módszeres ismertetése és rövid tesztek: 1. hét: főnévragozás, névmások, 2-5. hét: melléknevek, prepozíciók, igeragozás, 6-10. hét: mondattan, a további hetek során mód van szóbeli feleletekre, valamint sor kerül írásbeli zárthelyi dolgozat(ok)ra. Az utolsó két-három héten jegylezáró zárthelyi dolgozat/feleletek. A gyakorlat elfogadásának nélkülözhetetlen része az órák rendszeres látogatása. (Lásd SZMSZ!) A fő zárthelyi dolgozat írására és szóbeli feleletekre a gyakorlati jegy megszerzése érdekében a szorgalmi időszak utolsó két-három hetében kerül sor. A szöveget a félév végi zárthelyi dolgozat írása alkalmával kell átadni a szaktanárnak.				
Évközi tanulmányi követelmények:				
<ul style="list-style-type: none"> • előre szótározás a következő órai anyaghoz • tesztek, zárthelyi dolgozatok • a jegylezáró zárthelyi dolgozathoz/felelethez mindenki hozza magával a tanegység tárgyleírásában megadott újszövetségi fejezeteknek a kézzel írott kiszótározását – ez a jegy megszerzésének feltétele 				
Kötelező irodalom:				
Varga Zsigmond J. – Győri István: <i>Bibliai görög olvasó- és gyakorlókönyv</i> , Sárospatak: SRTA, 2010 (negyedik kiadás), valamint újabb kiadások (pl. 2023).				

Ajánlott irodalom:

John D. Harvey: *Romans* (Nashville, Tennessee: B&H, részletes nyelvtani elemzést tartalmaz, Exegetical Guide to the Greek New Testament, EGGNT sorozat, 2017),

valamint:

Adorjáni Zoltán: *Az újszövetségi görög nyelv: Hangtan, szótan, mondattan és stilsztika*, Kolozsvár: Protestáns Teológiai Intézet, 2010;

Déri Balázs – Hanula Gergely: *Újszövetségi görög nyelvkönyv*, Budapest: Argumentum, 2000;

Szabó Mária: *Bevezetés az Újszövetség görög nyelvébe*, Szeged: Agapé Ferences Nyomda és Könyvkiadó, 1997 (második, változatlan kiadás);

E. Bornemann – E. Risch: *Görög nyelvtan*, Székesfehérvár: Lexika Kiadó, 1999 (klasszikus/ógörög nyelvhez);

James W. Voelz: *Fundamental Greek Grammar*, Saint Louis: Concordia Publishing House, Fourth Revised Edition: 2014 and 2019;

Rodney A. Whitacre: *A Grammar of New Testament Greek*, Grand Rapids, Mich.: Eerdmans, 2021;

Barbara Fuß: *Neutestamentliches Griechisch*, Tübingen: Mohr Siebeck, 2007;

Ernst G. Hoffmann – Heinrich von Siebenthal: *Griechische Grammatik zum Neuen Testament*, Riehen/Schweiz: Immanuel Verlag, 1990 (2. Auflage) vagy ugyanezen könyvnek Siebenthal által átdolgozott, bővített kiadása, Gießen: Brunnen Verlag és Basel: Immanuel-Verlag, 2011;

Blass–Debrunner–Funk: *A Greek Grammar of the New Testament and Other Early Christian Literature*, Chicago: The University of Chicago Press, 1961 (és újabb kiadások; e könyv német eredetijének is van több kiadása, Blass–Debrunner–Rehkopf szerzők által);

John W. Wenham: *The Elements of New Testament Greek*, Cambridge: CUP, 1991 (orig.: 1965);

Eric G. Jay: *New Testament Greek: An Introductory Grammar*, London: SPCK, 1987 (orig. 1958);

John H. Dobson: *Learn New Testament Greek*, Grand Rapids, Mich.: Baker, 1988 (és utánnomás: 1992);

Daniel B. Wallace: *Greek Grammar Beyond the Basics*, Grand Rapids, Mich.: Zondervan, 1996;

J. H. Moulton – Nigel Turner: *A Grammar of New Testament Greek*, 4 vols (latest impressions of the volumes: 1: 1983, 2: 1986, 3: 1980, 4: 1986), Edinburgh: T&T Clark;

J. Harold Greenlee: *A New Testament Greek Morpheme Lexicon*, Grand Rapids, Mich.: Zondervan, 1983;

Nigel Turner: *Grammatical Insights into the New Testament*, Edinburgh: T&T Clark, 1983 (orig. 1965);

David Alan Black: *Linguistics for Students of New Testament Greek*, Grand Rapids, Mich.: Baker, 1988;

Varga Zsigmond J.: *Újszövetségi görög-magyar szótár*, Budapest: Kálvin Kiadó, 1992 (és újabb kiadása);

Kiss Sándor: *Újszövetségi görög-magyar szómagyarázat*, Budapest: Ref. Zsinati Iroda Sajtóosztálya, 1990;

Fritz Rienecker: *Sprachlicher Schlüssel zum Griechischen Neuen Testament*, Giessen: Brunnen Verlag, 23. Auflage: 2015;

G. Abbott-Smith: *A Manual Greek Lexicon of the New Testament*, Edinburgh: T. & T. Clark, Third Edition, Latest Impression: 1981 (first edition: 1921, third edition: 1937, with several reprinted editions);

Walter Bauer: *Griechisch-deutsches Wörterbuch zu den Schriften des Neuen Testaments und der frühchristlichen Literatur*, Berlin – New York: Walter de Gruyter, 1988: 6., völlig neu bearbeitete Auflage, herausgegeben von Kurt Aland und Barbara Aland;

Györkösy Alajos – Kapitánffy István – Tegye Imre: *Ógörög-magyar szótár*, Budapest: Akadémia Kiadó, 1990 (megjelent új kiadása is 2007-ben);

H. G. Liddell – R. Scott – H. S. Jones: *A Greek-English Lexicon*, Oxford: Clarendon Press, 1968 (With a Supplement; impression: 1994 – létezik rövidített, „Intermediate” kiadása is);

J. Lust – E. Eynikel – K. Hauspie: *A Greek-English Lexicon of the Septuagint*, 2 vols, vol. 1: 1992, vol. 2: 1996, Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft.

Újgörög nyelvtan:

Manolis A. Triandaphyllidis: *Kleine neugriechische Grammatik*, Thessaloniki, 1996 – ennek van angol változata is.

Az újgörög nyelvtani táblázatok is tartalmazza az alábbi szótár:

Mohay András: *Újgörög-magyar kéziszótár*, Budapest: Akadémiai Kiadó, 1988 (változatlan utánnomás: 2007);

valamint az internetről letölthető: „Görög nyelvi jelenségek az Újszövetségben” (Balla Péter KRE oktatói weblapi részénél: www.kre.hu, Oktatás, Karok, Hittudományi Kar, Karunkról, Tanszékek, Újszövetségi Tanszék - <https://htk.kre.hu/index.php/balla-peter>).

Honlapok nyelvtani elemzésekkel:

magyar nyelven: www.ujszov.hu

angol nyelven: www.greekbible.com

HT ÚSZB033 – GÖRÖG NYELV 4.

Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Balla Péter	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: HT ÚSZB033 – Görög nyelv 3.	
Tantárgy előadója: Prof. Dr. Balla Péter Drs. Pataki András Dávid	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Gyakorlati jegy
			Ajánlott félév: IV.	Értékelés módszere: Gyakorlat követelményei, zh./teszt/szóbeli

A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:

A már megszerzett nyelvi és nyelvtani ismereteket tovább mélyíteni. Az újszövetségi szövegeken túl a Septuaginta, az ókeresztény irodalom nyelvezetébe is betekintést nyújtani. Az Újszövetség eredeti görög nyelven való önálló olvasására, (szótár segítségével való) fordítására felkészíteni. Alapszókincs továbbfejlesztése, memoriterek. Mondattani ismeretek tovább mélyítése.

A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:

- 1-10. hét: Félévente változó perikópák olvasása, fordítása, nyelvtani elemzése, és a felmerülő nyelvtani jelenségek ismételése, táblázatok ismételése. Újabb memoriterek, mondattani részletek.
2. hét: összefoglalás
3. hét: félévzáró zárthelyi dolgozat.
- 13-14. hét: szóbeli feleletek, gyakorlati jegyek
15. hét: szóbeli feleletek, gyakorlati jegyek javítási lehetősége

Évközi tanulmányi követelmények:

A gyakorlat elfogadásának nélkülözhetetlen része az órák rendszeres látogatása. A szóbeli feleletekre a gyakorlati jegy megszerzése érdekében a szorgalmi időszak utolsó három hetében kerül sor.

Előre szótárzás a következő órai anyaghoz

Zárthelyi dolgozat

Kötelező irodalom:

Tankönyv (TK): Varga Zsigmond J. – Győri István: *Bibliai görög olvasó- és gyakorlókönyv*, Sárospatak: SRTA, 2010 (negyedik kiadás)

Az internetről letölthető Görög nyelvi jelenségek (Balla Péter önálló weblapján: <http://www.peterballa.eoldal.hu/>)

Ajánlott irodalom:

Déri Balázs – Hanula Gergely: *Újszövetségi görög nyelvkönyv*, Bp.: Argumentum, 2000

E. Bornemann – E. Risch: *ószövetségi tan*, Székesfehérvár: Lexika Kiadó, 1999

Ernst G. Hoffmann – Heinrich von Siebenthal: *Griechische Grammatik zum Neuen Testament*, Riehen/Schweiz: Immanuel Verlag, 1990 (2. Auflage)

John W. Wenham: *The Elements of New Testament Greek*, Cambridge: CUP, 1991 (orig.: 1965)

Eric G. Jay: *New Testament Greek: An Introductory Grammar*, London: SPCK, 1987 (orig. 1958)

Varga Zsigmond J.: *Újszövetségi görög-magyar szótár*, Bp. Kálvin Kiadó, 1992

Györkösy Alajos – Kapitánffy István – Tegye Imre: *Ógörög-magyar szótár*. Budapest: Akadémia Kiadó, 1990 (megjelent új kiadása is 2007-ben)

J. Lust – E. Eynikel – K. Hauspie: *A Greek-English Lexicon of the Septuagint*, 2 vols, vol. 1: 1992, vol. 2: 1996, Stuttgart: Deutsche Bibel gesellschaft

J. H. Moulton – Nigel Turner: *A Grammar of New Testament Greek*, 4 vols (latest impressions of the volumes: 1: 1983, 2: 1986, 3: 1980, 4: 1986), Edinburgh: T&T Clark

J. Harold Greenlee: *A New Testament Greek Morpheme Lexicon*, Grand Rapids, Mich.: Zondervan, 1983

Nigel Turner: *Grammatical Insights into the New Testament*, Edinburgh: T&T Clark, 1983 (orig. 1965)

David Alan Black: *Linguistics for Students of New Testament Greek*, Grand Rapids, Mich.: Baker, 1988

Újgörög nyelvtan: Manolis A. Triandaphyllidis, *Kleine neugriechische Grammatik*, Thessaloniki, 1996 – ennek van angol változata is.

Az újgörög nyelvtani táblázatokat is tartalmazza az alábbi szótár:

Mohay András: *Újgörög-magyar kézisótár*. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1988 (változatlan utánnnyomás: 2007)

HT BTHB050 – BIBLIAISMERET 1.

Tantárgy felelőse: Dr. Pecsuk Ottó	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Dr. Pecsuk Ottó	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: őszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: I.	Értékelés módszere:

A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:

A bibliaismeret első félévi oktatásának célja az ószövetségi Szentírás könyveinek részletes, tartalmi megismertetése. Ennek során a hallgatók el kell, hogy sajátítsák az egyes bibliai könyvek tartalmi ismeretét, valamint a bibliai történetekkel, eseményekkel és személyekkel kapcsolatos legfontosabb tudnivalókat. A tantárgy részét képezi a válogatott szemelvények szó szerinti megtanulása (memoriter) is. Ezeknek az ismereteknek az elsajátítását a félév során írandó zárthelyi dolgozatokon ellenőrizzük. Az órákon elhangzó előadásokon a bibliai könyvekhez kapcsolódó háttérismereteket, kiegészítő információkat (kortörténet, vallástörténet, irodalmi vonások) is közöljük. Mind a teológiai tudomány művelésének, mind a lelkipásztori hivatásnak az alapja a bibliaismeret, a bibliai könyvekben való jártasság. Erre a tantárgyra épül szinte minden további teológiai tárgy.

A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:

1. Bevezetés az Ószövetségbe: az Ószövetség népének története, Izráel vallása, könyvei, kánon- és szövegtörténet, irodalmi műfajai, régészet és Ószövetség
2. Teremtéstörténetek, őstörténet, patriarchák története, József (1Móz)
3. Izráel Egyiptomban, tíz csapás, kivonulás, pusztai vándorlás, honfoglalás (2Móz-Józs)
4. A bírák kora, harc a filiszteusokkal, Sámuel, Saul, Dávid, a királyság kialakulása (Bír-Ruth-1-2Sám)
5. Salamon, az ország kettészakadása, az északi és déli ország rész története (1-2Kir, 1-2Kron)
6. A babiloni fogság, a fogság prófétái, élet a fogságban; újjáépítés (Ezsdrás és Nehémiás)
7. Eszter-Jób-Zsoltárok
8. Péld-Préd-Énekek
9. A próféták 1. (Ézs-Jer-JSir)
10. A próféták 2. (Ez-Mal)
11. Apokaliptika (Dán) és a deuterokanonikus bibliai könyvek
12. Összefoglalás, értékelés, jegybeírás

Évközi tanulmányi követelmények:

Zárthelyi dolgozatok minden óra elején (tartalmi kérdések, nevek, események, memoriterek)

Az Ószövetség könyveinek a félév menetét követő folyamatos és figyelmes olvasása

A zárthelyi dolgozatok jegyeinek alapján a félévet lezárni nem tudó (bizonytalanra álló) hallgatók, akik nem írtak meg egy vagy több zárthelyit, illetve akiknek elégtelen zárthelyijük van, azok kollokviumon adnak számot a tananyag elsajátításáról

Kötelező irodalom:

Biblia – Magyarázó jegyzetekkel. Budapest: Magyar Bibliatársulat-Kálvin Kiadó, 1996.

Pecsuk Ottó (szerk.), *Bibliaismereti kézikönyv*. Budapest: Magyar Bibliatársulat-Kálvin Kiadó, 2004.

Burján T. és Pecsuk O. (szerk.), *Bibliai iránytű*. Budapest: Magyar Bibliatársulat-Kálvin Kiadó, Kiadott órai segédanyag, órai jegyzetek

Ajánlott irodalom:

Dér Katalin – Horváth Pál, *Bibliaismeret*. Budapest: Műszaki Könyvkiadó, 1999.
 Herczeg Pál, *Érted is, amit olvasol?* Budapest: Ref. Sajtóosztály, 1991.
 Pákozdy László Márton, *Bibliaiskola*. Budapest: Kálvin Kiadó, 2007.
 C. Westermann – G. Gloege, *A Biblia titkai*. Budapest: Kálvin Kiadó, 1997.

HT BTHB051 – BIBLIAISMERET 2.

Tantárgy felelőse: Dr. Pecsuk Ottó	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Dr. Pecsuk Ottó	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: II.	Értékelés módszere:

A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:

A bibliaismeret második félévi oktatásának célja az újszövetségi Szentírás könyveinek részletes, tartalmi megismertetése. Ennek során a hallgatónak el kell sajátítaniuk az egyes bibliai könyvek tartalmi ismeretét, valamint a bibliai történetekkel, témákkal, eseményekkel és személyekkel kapcsolatos legfontosabb tudnivalókat. A tantárgy részét képezi a válogatott szemelvények szó szerinti megtanulása (memoriter) is. Ezeknek az ismereteknek az elsajátítását a félév során, minden órán az előző óra anyagából megírandó zárthelyi dolgozatokon ellenőrizzük. Az órákon elhangzó előadásokon a bibliai könyvekhez kapcsolódó háttérismereteket, kiegészítő információkat (kortörténet, vallástörténet, irodalmi vonások) is közöljük, az ún. *Bibliaismereti kézikönyv* alapján. Mind a teológiai tudomány művelésének, mind a lelkipásztori hivatásnak az alapja a bibliaismeret, a bibliai könyvekben való jártasság. Fontosságát mutatja, hogy erre a tantárgyra épül szinte minden további teológiai tárgy.

A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:

1. Bevezetés az Újszövetségbe
2. Az intertestamentális kor és Jézus születésének kora (rövid kortörténet)
3. Szinoptikus evangéliumok: Márk
4. Szinoptikus evangéliumok: Máté
5. Szinoptikus evangéliumok: Lukács és az Apostolok Cselekedetei
6. János evangéliuma és a jánosi levelek
7. Bevezetés Pál leveleihez
8. A Római levél, a korinthusi levelezés
9. Pál egyéb levelei
10. A Zsidókhoz írt levél és az egyetemes (katolikus) levelek
11. A Jelenések könyve
12. Korai extrakanonikus iratok (apokrifok, apostoli atyák)

Évközi tanulmányi követelmények:

Zárthelyi dolgozatok (tartalmi kérdések, memoriterek, kifejtendő kérdések)
 Az Újszövetség könyveinek a félév menetét követő folyamatos és figyelmes olvasása
 Órai aktivitás

Kötelező irodalom:

Biblia – Magyarázó jegyzetekkel. Budapest: Magyar Bibliatársulat-Kálvin Kiadó, 1996
 Pecsuk Ottó (szerk.), *Bibliaismereti kézikönyv*. Budapest: Magyar Bibliatársulat-Kálvin Kiadó, 2004
 C. Westermann – G. Gloege, *A Biblia titkai*. Budapest: Kálvin Kiadó, 1997
 Burján Tamás - Pecsuk Ottó (szerk.), *Bibliai iránytű*. Magyar Bibliatársulat-Kálvin Kiadó, 2010 kiadott órai segédanyag, órai jegyzetek

Ajánlott irodalom:

Dér Katalin – Horváth Pál, *Bibliaismeret*. Budapest: Műszaki Könyvkiadó, 1999.

Herczeg Pál, *Érted is, amit olvasol?* Budapest: Ref. Sajtóosztály, 1991.
Szathmáry Sándor, *Bibliaismeret 2.* Budapest: Ref. Sajtóosztály, 1995.

HT BTHB060 – TEOLÓGIAI HERMENEUTIKA

Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Fabiny Tibor	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Prof. Dr. Fabiny Tibor	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: őszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: VII.	Értékelés módszere:

A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:

A kurzus célja, hogy a hallgatók megismerkedjenek a hermeneutika tudományának és művészetének, s ezen belül hangsúlyozottan a teológiai hermeneutika alapfogalmaival, kitekintve annak a filozófiai és az irodalmi hermeneutikával való kapcsolatára is.

Régi fogalmak és a szövegértelmezés modern irányzatainak bemutatásán túl történeti összefüggésben kívánja feltárni a hermeneutika lényeges kérdéseit, rámutatva, hogy a hermeneutika miképpen teremt kohéziót a különféle biblikumok, a teológia, az egyháztörténet, a művelődéstörténet és az irodalomtörténet között, s miképpen keresi a kapcsolatot a világi tudományokkal, elsősorban a filozófiával és az irodalomtudománnyal. A kurzus segítséget ad a Szentírás, különösen is annak hatástörténetének mélyebb megismeréséhez. Tervezzük vendégelőadó meghívását is.

A hallgatók vizsgát tesznek a kurzus anyagából. A vizsgára bocsátás feltétele egy szóban tartott vagy írásban beadott referátum készítése.

A kötelező ill. ajánlott olvasmányok többsége beszerezhető ill. megrendelhető a Hermeneutikai Kutatóközpont címén (1088 Budapest, Reviczky 4. Tel. 483-29-35. Email: hermeneutika.btk@kre.hu, honlap: <http://www.hermeneutika.uw.hu>)

A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:

1. A kurzus és a követelmények ismertetése. A hermeneutika fogalma és területei. A hermeneutika helye a teológia tudományai között. Értetlenség, félreértés és megértés János evangéliumában.
2. Paradigmák változása: dogmatikus, történeti, irodalmi, teológiai. A biblia olvasása A hatástörténet. A Szentírás és a hagyomány. (Kilenc tézis, HF 33)
3. Ihlettség és a kánon. A fundamentalizmus és a liberalizmus között.
4. A *sensus litteralis* ill. az allegoria
5. A tipológia és az intertextualitás
6. Hermeneutika a keresztény ókorban (A Szentírás benső hermeneutikája, az Ó-és Újszövetség kapcsolata, harc a gnoszticizmussal, Irenaeus, Tertullianus, az alexandriai és az antiochiai iskola, Tyconius, Jeromos, Augustinus)
7. Hermeneutika a keresztény középkorban
8. (A négyes értelem, Szentviktori Hugo, Fiorei Joachim, Aquinoi St. Tamás, Lyrai Miklós)
9. Hermeneutika a reformáció és az orthodoxia idején (Luther, Tyndale, Flacius, Kálvin, Bullinger, Cocceius)
10. Hermeneutika a felvilágosodás és a romantika idején (Semler, ill. Bengel, Wesley, Jonathan Edwards, Schleiermacher)
11. A filozófiai és az irodalmi hermeneutika útja (Schleiermacher, Dilthey, Heidegger, Gadamer, Hirsch, Ricoeur, ill. Iser, Jauss, Eco)
12. Barth és Bultmann vitája.
13. Ebeling és Ricoeur
14. A legújabb irányzatok a hermeneutikában (+ orthodox, katolikus, evangélikus, református, baptista ill. „szektáriánus” hermeneutika)

Évközi tanulmányi követelmények:

Egy referátum a félév folyamán, a vizsgára olvasónapló készítése

Kötelező irodalom:

Fabiny Tibor, *Szótörténetek. Hermeneutikai, teológiai és irodalomtudományi tanulmányok.* Budapest, Luther Kiadó, 2009.
Fabiny Tibor, *Szóra bírni az írást – újra.* HF 33, Budapest, HKK, 2010.
Fabiny Tibor, *A keresztény hermeneutika kérdései és története.* I. Budapest, HKK, 1998
Tökés István, *A bibliai hermeneutika története,* Kolozsvár, 1985

Eanrond, Werner G., *Theological Hermeneutics: Development and Significance*. London: Macmillan, 1987

Ajánlott irodalom:

Amerika teológusa. Bevezetés Jonathan Edwards gondolkodásába, Szerk. Fabiny Tibor és Tóth Sára, Budapest, KRE, 2008
Barton, John (ed.) *The Cambridge Companion to Biblical Interpretation*, Cambridge, Cambridge University Press, 1998
Brown, R (szerk.), "Hermeneutika" *Jeromos Bibliakommentár III*. Szent Jeromos Bibliatársulat, Budapest, 2003, 209-236.old.
Bultmann, R. *Hit és megértés*, Budapest, L'harmattan, 2007
Coggins, R.J. - Moulden, J.L., *A Dictionary of Biblical Interpretation*. London, SCM Press, 1990
Davies, Ellen- Hays, Richard B., (szerk.) *The Art of Reading Scripture* Grand rapids Michigan, William B. Eerdmans, 2003.
Dér Katalin: *A Biblia olvasása*. Kairosz, 2008. (!)
Fabiny Tibor, *Hívő megértés*, Budapest, Hermeneutikai Kutatóközpont, 2008
Fabiny, T, *The Lion and the Lamb, Figuralism and Fulfilment in the Bible, Art and Literature*, London, Macmillan, New York St Martin's Press, 1992.
Gadamer, H.G. *Igazság és módszer*, Budapest, Gondolat, 1984.
Gánóczy Sándor-Stefan Scheld, *Kálvin hermeneutikája*, Budapest, Kálvin Kiadó, 1997.
Karner K., *Mítosz vagy evangélium*, Sopron, Keresztyén Igazság kiadása, 1943.
Kannengiesser, Charles, *Handbook of Patristic Exegesis I-II*, Leiden, Brill, 2005
McKIM, Donald (szerk.) *Major Biblical Interpreters*, Leicester, Intervarsity Press, 1998
Pápai Biblikus Bizottság, *Szentírásmagyarázat az egyházban*, Budapest, Szent Jeromos Bibliatársulat, 2001. Hozzáférhető az interneten is.
Pecsuk Ottó (szerk.) *Bibliaismereti kézikönyv*, Budapest, Kálvin Kiadó, 2004.
Ricouer, Paul, Vallás, ateizmus, hit, *Egyház és világ* II./20. 1991. XI.20
Takácsné Kováczházi Zelma, „Miért éppen Bultmann?“, *Lelkipásztor*, 1997/2, 45-47.
Weder, Hans, *Neutestamentliche Hermeneutik*. Zürich, 1984

HT ÓSZB014 – ÓSZÖVETSÉGI BEVEZETÉS 1.

Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Karasszon István	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Prof. Dr. Karasszon István	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: ősz	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: III.	Értékelés módszere:

A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:

Az ószövetségi tudományosság rövid összefoglalása, először általános ismeretek a Héber Bibliáról, azután pedig speciális bevezetés az egyes könyvekhez. Az irodalomkritikai munkák alapos ismerete, ill. más, az Ószövetség vonatkozásában releváns ismeretek elsajátítása, az önálló exegetikai munkára való alkalmasság megszerzése, a szakirodalom megfelelő használatának módszerei képezik a fontosabb súlypontokat a kurzusban. A kurzus alkalmassá kell tegye a hallgatót az exegetikai előadások megértésére, föl kell készítse az önálló exegetikai munka elkészítésére.

Kötelező irodalom:

J.A. Soggin, *Bevezetés az Ószövetségbe*, Budapest: Kálvin János Kiadó, 1999.
Karasszon István, *Az Ószövetség teológiai üzenete*, Budapest: KRE/L'Harmattan, 2021

Ajánlott irodalom:

N.K. Gottwald, *The Hebrew Bible*, Philadelphia: Fortress Press, 1987.
Th.C. Vriezen/A.S. van der Woude, *Oudisraëlitische en vroegjodsche literatuur*, Kampen: Kok, 2000.
E. Zenger (Hrsg.), *Einleitung in das Alte Testament*, Stuttgart: Kohlhammer, 1998.
Karasszon István, *Ószövetségi ismeretek vallástanárok számára*, Komárom, 2006.
R. G. Kratz, *Die Komposition der erzählenden Bücher des Alten Testaments*, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 2000
T. Römer/J-D. Macchi/C. Nihan (éds.), *Introduction à l'Ancien Testament*, Genève: Labor et Fides, 2004

J.J. Collins, *Introduction to the Hebrew Bible*, Minneapolis: Fortress Press, 2004
H-C. Schmitt, *Arbeitsbuch zum Alten Testament*, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 2007²

HT ÓSZB015 – ÓSZÖVETSÉGI BEVEZETÉS 2.

Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Karasszon István	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Prof. Dr. Karasszon István	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: IV.	Értékelés módszere:

A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:

Az ószövetségi tudományosság rövid összefoglalása, először általános ismeretek a Héber Bibliáról, azután pedig speciális bevezetés az egyes könyvekhez. Az irodalomkritikai munkák alapos ismerete, ill. más, az Ószövetség vonatkozásában releváns ismeretek elsajátítása, az önálló exegetikai munkára való alkalmasság megszerzése, a szakirodalom megfelelő használatának módszerei képezik a fontosabb súlypontokat a kurzusban. A kurzus alkalmassá kell tegye a hallgatót az exegetikai előadások megértésére, föl kell készítse az önálló exegetikai munka elkészítésére.

Kötelező irodalom:

J. A. Soggin, *Bevezetés az Ószövetségbe*, Budapest: Kálvin János Kiadó, 1999.
Karasszon István, *Az Ószövetség teológiai üzenete*, Budapest: KRE/L'Harmattan, 2021

Ajánlott irodalom:

N. K. Gottwald, *The Hebrew Bible*, Philadelphia: Fortress Press, 1987.
Th.C. Vriezen/A.S. van der Woude, *Oudisraëlitische en vroegjodsche literatuur*, Kampen: Kok, 2000.
E. Zenger (Hrsg.), *Einleitung in das Alte Testament*, Stuttgart: Kohlhammer, 1998.
Karasszon István, *Ószövetségi ismeretek vallástanárok számára*, Komárom, 2006.

HT ÚSZB034 – ÚJSZÖVETSÉGI BEVEZETÉS 1.

Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Pap Ferenc	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Drs. Pataki András Dávid	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: ősz	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: III.	Értékelés módszere: Szóbeli vizsga

A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:

Az Újszövetség lelkési és vallástanári szolgálatban való használatához segítséget nyújtani. Alapvető információk elsajátítása a kéziratokról, kódexekről, a szövegtörténetről, a kánontörténetről, a bibliai szövegkritikai apparátus használatáról (ez utóbbi csak lelkész szakon). A könyvek tartalmi ismerete mellett a datálás, szerzőség, címzettség – az egyes iratok főbb sajátosságainak – megismerése, és az ehhez kapcsolódó tudományos feltevésekben, alternatív nézetekben való jártasság megszerzése, valamint hermeneutikai elvek elsajátítása is célja a tanegységnek.

A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:

A Bevezetés tan tárgyköre, főbb problémái, alapművei a múltban és a jelenben. Bevezetés a kánontörténetbe: az eretnenség szerepe a kánon kialakulásában; az Ószövetség jelentősége az újszövetségi kánon kialakulásában; a „kánoni” tekintély nyomai az Újszövetségben; a kanonizálás történetének főbb állomásai, problémái, valamint hermeneutikai alapelvek; a kánon kialakulásának okai és fontosabb forrásai. Szövegtörténet: a tudomány történetének főbb állomásai; a főbb kéziratok; a szövegvariánsok összehasonlításának szempontjai. A Nestle-

Aland 26. vagy 27. kiadású és az USB 3. vagy 4. görög Úsz-kiadás kritikai apparátusának használata (ez a vallásanár-szakosok számára nincs). A szinoptikus kérdés. Az evangéliumok és az Apostolok Cselekedetei „különleges” bevezetéstana (felosztás/tartalom, szerzőség, keletkezési hely, keletkezési idő, címzettek, az egyes iratok jellegzetességei, a bevezetéstán szempontjából fontos tartalmi részek ismerete).

Évközi tanulmányi követelmények:

Referátum (önálló jelentkezés alapján)

A vizsgára állás feltétele: egy külön füzetbe, *kézírással elkészítendő* az Újszövetség minden könyvének tartalmi összefoglalása, *könyvenként és fejezetenként*, minden fejezetről legalább egy tartalmi tudnivalóval. Ezt a tartalmi kivonatot *a vizsga elején kell átadni* a vizsgáztató tanárnak. Ez természetesen *meg is tanulandó*, a vizsgán el kell tudni mondani az *Újszövetség minden fejezetéről legalább egy tartalmi tudnivalót!*

Kötelező irodalom:

Balla Péter: *Az újszövetségi iratok története (Bevezetéstani alternatívák)*. Budapest: Károli Egyetemi Kiadó, 2008.

D.A. Carson – Douglas Moo: *Bevezetés az Újszövetségbe*. Budapest: KIA, 2007.

Bruce M. Metzger – Bart D. Ehrman: *Az Újszövetség szövege: Hagyományozás, szövegromlás, helyreállítás*. Budapest: Harmat Kiadó, 2008.

Ajánlott irodalom:

Újszövetségi bevezetések:

Achtemeier, Paul J. - Green, Joel B. - Thompson, Marianne Meye: *Introducing the New Testament: Its Literature and Theology*. 2001, Grand Rapids, Mich.: Wm. B. Eerdmans Publishing Company

Benyik György: *Az Újszövetségi Szentírás keletkezés- és kutatástörténete*. Második kötet: *Introductio specialis*, 1995, Szeged: JATEPress

Broer, Ingo: *Einleitung in das Neue Testament*. 2 vols, vol. 1: 1998, vol. 2: 2001, Würzburg: Echter Verlag

Brown, Raymond E.: *An Introduction to the New Testament*. 1997, New York: Doubleday

Budai Gergely – Herczeg Pál: *Az Újszövetség története*. (Bp.: Kálvin Kiadó, 1980, utánnomásokkal)

Burkett, Delbert: *An Introduction to the New Testament and the Origins of Christianity*. 2002, Cambridge: Cambridge University Press

Carson, D. A. - Moo, Douglas J.: *An Introduction to the New Testament*. Second edition. 2005, Grand Rapids, Mich.: Zondervan (ennek magyar fordítása kötelező tananyag)

Childs, Brevard S.: *The New Testament as Canon: An Introduction*. 1984, London: SCM Press

Conzelmann, Hans - Lindemann, Andreas: *Arbeitsbuch zum Neuen Testament*. (UTB 52) 1988: 9. kiadás, 2000: 13., újból átdolgozott kiadás, 2004: átnézett kiadás, Tübingen: Mohr Siebeck

deSilva, David A.: *An Introduction to the New Testament: Contexts, Methods and Ministry Formation*. 2004, Downers Grove, Illinois: InterVarsity Press, Leicester: Apollos

Guthrie, Donald: *New Testament Introduction*. (Third Edition, revised, in one volume.) 1970, Leicester: Inter-Varsity Press

Mauerhofer, Erich: *Einleitung in die Schriften des Neuen Testaments*. 2 Bände (David Gysel átdolgozásában) 1995, Stuttgart: Hänssler

Dr. Nagy István : *Az Újszövetség könyveinek ismertetése*. 1995, Nagykovács: KRE TFK

Pokorny, Petr - Heckel, Ulrich: *Einleitung in das Neue Testament: Seine Literatur und Theologie im Überblick*. (UTB 2798) 2007, Tübingen: Mohr Siebeck

Pröhle Károly: *Újszövetségi bevezetés*. 1979, Budapest: Evangélikus Teológiai Akadémia

Schnelle, Udo: *Einleitung in das Neue Testament*. (UTB 1830) 2005: átdolgozott, 5. kiadás, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht

Schweizer, Eduard: *Theologische Einleitung in das Neue Testament*. 1989, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht (Angol ford. O. C. Dean által, *A Theological Introduction to the New Testament*. 1991, Nashville: Abingdon Press; a magyar ford. megjelent 2004-ben a Kálvin Kiadónál)

Theissen, Gerd: *Das Neue Testament*. 2002, 2004: átnézett, 2. kiadás, München: C. H. Beck (Angol ford. John Bowden által, *Fortress Introduction to the New Testament*. 2003, Minneapolis: Fortress Press.)

Varga, Zsigmond J.: *Újszövetségi bevezetés*. Debrecen: Református Teológiai Akadémia: 1979, LUX: 2000 (új kiadás, szerk. Szathmáry Sándor)

Zahn, Theodor B.: *Introduction to the New Testament*. 3 vols. (transl. from the third German edition by J. M. Trout, et al.) 1909, Edinburgh: T & T Clark

Forrásgyűjtemény:

Vanyó László (szerk.): *Ókeresztény írók* c. sorozat első négy kötete (Szent István Társulat), az első, az ókeresztény irodalmat átfogóan tárgyaló kötetet újra kiadták két részletben, 2007-ben (e könyvek a kánontörténethez közölnek és ismertetnek sok ókori forrást, pl. a 4. kötet Eusebius Egyháztörténete)

Monográfiák és bibliai lexikonok:

Balla Péter: *Az újszövetségi teológiát ért kihívások: Kísérlet a tudományág igazolására*. 2008, Budapest: KIA, e könyvnek (mely B.P. doktori disszertációjának magyar fordítása, ill. átdolgozása) főként a 2. és 3. fejezete foglalkozik a kánontörténettel

Bartha Tibor (szerk.): *Keresztény Bibliai Lexikon*. 1. kötet: 2000; 2. kötet: 2004, Budapest: Kálvin

Evans, Craig A. (ed.): *Encyclopedia of the Historical Jesus*. 2008, New York—London: Routledge

Freedman, David Noel (ed.): *The Anchor Bible Dictionary 1-6*. 1992, New York: Doubleday

Green, Joel B. – McKnight, Scot (eds.): *Dictionary of Jesus and the Gospels*. 1992, Downers Grove—Leicester: Intervarsity Press

Maier, Gerhard: *A történetkritikai módszer vége*. 1997, Budapest: Harmat

Martin, Ralph P. – Davids, Peter H. (eds.): *Dictionary of the Later New Testament and Its Developments*. 1997, Downers Grove—Leicester: InterVarsity Press

Theissen, Gerd: *Die Entstehung des Neuen Testaments als literaturgeschichtliches Problem*. 2007, Heidelberg: Universitätsverlag Winter

HT ÚSZB035 – ÚJSZÖVETSÉGI BEVEZETÉS 2.

Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Pap Ferenc	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Drs. Pataki András Dávid	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: IV.	Értékelés módszere: Szóbeli vizsga

A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:

A tárgy feladata az Újszövetség lelkészi és vallásánári szolgálatban való használatához segítséget nyújtani. Alapvető információk elsajátítása a kéziratokról, kódexekről, a kánontörténetről, a bibliai szövegkritikai apparátus használatáról (ez utóbbi csak lelkész szakon). A könyvek tartalmi ismerete mellett a datálás, szerzőség, címzetek – az egyes iratok főbb sajátosságainak – megismerése, és az ehhez kapcsolódó tudományos feltevésekben, alternatív nézetekben való jártasság megszerzése, valamint hermeneutikai elvek elsajátítása is célja a tanegységnek.

A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:

„Különleges” (speciális) bevezetést az Újszövetség könyveihez a Római levéltől a Jelenések könyvéig. Pál élete, Pál levelei. „Újszövetségi apokrif” irodalom. Hermeneutikai szempontok. A főbb kutatói nézetek, alternatívák megismerése. Egyéni mérlegelési készség kialakítása.

Évközi tanulmányi követelmények:

Referátum (önálló jelentkezés alapján)

A vizsgára állás feltétele: egy külön füzetbe, *kézírással elkészítendő* az Újszövetség minden könyvének tartalmi összefoglalása, *könyvenként és fejezetenként*, minden fejezetről legalább egy tartalmi tudnivalóval. Ezt a tartalmi kivonatot *a vizsga elején kell átadni* a vizsgáztató tanárnak. Ez természetesen *meg is tanulandó*, a vizsgán el kell tudni mondani *az Újszövetség minden fejezetéről legalább egy tartalmi tudnivalót!* (Az első félévben elkészített ilyen füzet a 2. félévben is használható – akár a bevezetéstaniilag fontos szakaszokra utalásokkal kiegészítve!)

Kötelező irodalom:

Balla Péter: *Az újszövetségi iratok és kanonikus gyűjteményük kialakulásának története* (2005) átdolgozott, második kiadása: *Az újszövetségi iratok története (Bevezetéstani alternatívák)*. Budapest: Károli Egyetemi Kiadó, 2008. A könyv megvásárolható a Ráday Könyvesházban: Ráday u. 27. (a HTK-val szemben)

D.A. Carson – Douglas Moo: *Bevezetés az Újszövetségbe*. Budapest: KIA, 2007.

Bruce M. Metzger – Bart D. Ehrman: *Az Újszövetség szövege: Hagyományozás, szövegromlás, helyreállítás*. Budapest: Harmat Kiadó, 2008.

Ajánlott irodalom:

Achtemeier, Paul J. - Green, Joel B. - Thompson, Marianne Meye: *Introducing the New Testament: Its Literature and Theology*. 2001, Grand Rapids, Mich.: Wm. B. Eerdmans Publishing Company

Benyik György: *Az Újszövetségi Szentírás keletkezés- és kutatástörténete*. Második kötet: *Introductio specialis*, 1995, Szeged: JATEPress

Broer, Ingo: *Einleitung in das Neue Testament*. 2 vols, vol. 1: 1998, vol. 2: 2001, Würzburg: Echter Verlag

Brown, Raymond E.: *An Introduction to the New Testament*. 1997, New York: Doubleday

Burkett, Delbert: *An Introduction to the New Testament and the Origins of Christianity*. 2002, Cambridge: Cambridge University Press

Carson, D. A. - Moo, Douglas J. - Morris, Leon: *An Introduction to the New Testament*. 1992, Leicester: InterVarsity Press (IVP), and Grand Rapids, Mich.: Zondervan Publishing House

Carson, D. A. - Moo, Douglas J.: *An Introduction to the New Testament*. Second edition. 2005, Grand Rapids, Mich.: Zondervan (ennek magyar fordítása kötelező tananyag)

Childs, Brevard S.: *The New Testament as Canon: An Introduction*. 1984, London: SCM Press

Conzelmann, Hans - Lindemann, Andreas: *Arbeitsbuch zum Neuen Testament*. (UTB 52) 1988: 9. kiadás, 2000: 13., újból átdolgozott kiadás, 2004: átnézett kiadás, Tübingen: Mohr Siebeck

deSilva, David A.: *An Introduction to the New Testament: Contexts, Methods and Ministry Formation*. 2004, Downers Grove, Illinois: InterVarsity Press, Leicester: Apollos

Ehrman, Bart D.: *The New Testament: A Historical Introduction to the Early Christian Writings*. 2004 (third edn, orig.: 2000), New York - Oxford: Oxford University Press

Guthrie, Donald: *New Testament Introduction*. (Third Edition, revised, in one volume.) 1970, Leicester: InterVarsity Press

Kümmel, Werner Georg: *Einleitung in das Neue Testament*. 1983: 21. kiadás, ezzel azonos szövegű kiadás: Berlin: Evangelische Verlagsanstalt, 1989; Heidelberg: Quelle & Meyer (Angol ford. H. C. Kee által, *Introduction to the New Testament*. 1975, Nashville: Abingdon Press.)

Marshall, I. Howard - Travis, Stephen - Paul, Ian: *Exploring the New Testament*. Vol. 2: *A Guide to the Letters and Revelation*. 2002, Downers Grove, Illinois: InterVarsity Press

Mauerhofer, Erich: *Einleitung in die Schriften des Neuen Testaments*. 2 Bände (David Gysel átdolgozásában) 1995, Stuttgart: Hänssler

Moffatt, James: *An Introduction to the Literature of the New Testament*. (Third and revised edition.) 1918, Edinburgh: T & T Clark

Dr. Nagy István : *Az Újszövetség könyveinek ismertetése*. 1995, Nagykőrös: KRE TFK

Pröhle Károly: *Újszövetségi bevezetés*. 1979, Budapest: Evangélikus Teológiai Akadémia

Roloff, Jürgen: *Arbeitsbuch zum Neuen Testament*. 1977, Berlin: EVA, 1984, – *Neues Testament* címmel 1999-ben jelent meg a 7., teljesen átdolgozott kiadás.

Roloff, Jürgen: *Einführung in das Neue Testament*. 1995, Stuttgart: Philipp Reclam

Schenke, Hans-Martin - Fischer, Karl Martin: *Einleitung in die Schriften des Neuen Testaments*. I.: Die Briefe des Paulus und Schriften des Paulinismus, 1978, II.: Die Evangelien und die anderen neutestamentlichen Schriften, 1979, Berlin: Evangelische Verlagsanstalt

Schnelle, Udo: *Einleitung in das Neue Testament*. (UTB 1830) 1996: 2. kiadás, 2002: átdolgozott, 4. kiadás, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht

Schweizer, Eduard: *Theologische Einleitung in das Neue Testament*. 1989, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht (Angol ford. O. C. Dean által, *A Theological Introduction to the New Testament*. 1991, Nashville: Abingdon Press; a magyar ford. megjelent 2004-ben a Kálvin Kiadónál.)

Theissen, Gerd: *Das Neue Testament*. 2002, 2004: átnézett, 2. kiadás, München: C. H. Beck (Angol ford. John Bowden által, *Fortress Introduction to the New Testament*. 2003, Minneapolis: Fortress Press.)

Varga, Zsigmond J.: *Újszövetségi bevezetés*. Debrecen: Református Theológiai Akadémia: 1979, LUX: 2000 (új kiadás, szerk. Szathmáry Sándor)

Vielhauer, Philipp: *Geschichte der urchristlichen Literatur: Einleitung in das Neue Testament, die Apokryphen und die Apostolischen Väter*. 1975, átnézett kiadás: 1978, ugyanez újra nyomtatva 1985-ben, Berlin - New York: Walter de Gruyter

Wolde, G. (ed.): *Einleitung ins Neue Testament: Aus Schleiermacher's hand-schriftlichem Nachlasse und nachgeschriebenen Vorlesungen*. 1845, Berlin: bei G. Reimer

Zahn, Theodor B.: *Introduction to the New Testament*. 3 vols. (transl. from the third German edition by J. M. Trout, et al.) 1909, Edinburgh: T & T Clark

Valamint: Vanyó László (szerk.): *Ókeresztény írók* c. sorozat első négy kötete (Szent István Társulat), ill. Cseri Kálmán: *Pál apostol*. Peter Wick: *Pál: A keresztyénség tanítója*. (mindkettő: Kálvin Kiadó).

Az Apokrif irodalomhoz megadott ajánlott szakirodalmat a bevezetéstani tankönyvem (*Az újszövetségi iratok története*) utolsó fejezetében

HT BTHB061 – ÓKORI VALLÁSTÖRTÉNET				
Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Hanula Gergely	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Dr. Péntek Dániel Gábor	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: VIII.	Értékelés módszere:
<i>A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:</i>				
A kurzus célja az, hogy a hallgatók megismerjék a vallástudomány alapfogalmait, módszereit, eredményeit; a vallástudomány, illetve vallástörténet és a teológia összefüggéseit és esetleges különbözőségeit; a vallástudomány, ill. vallásfenomenológia teológiai alkalmazásának lehetőségeit és korlátait. Az ókori vallások részletes megismertetése.				
<i>A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:</i>				
<ol style="list-style-type: none"> 1. A diszciplína helye, jelentősége a teológiai tanulmányok között. Vallástudomány és keresztyén teológia. Vallástörténet és bibliai teológia. Mi a vallás? Elméletek a vallás eredetéről. A Kijelentés 2. Vallásos fogalmak és életjelenségek. Manaizmus, fétiszizmus, animizmus, totemizmus, tabu, mágia. Természeti jelenségek istenítése. Az istenfogalom fejlődésének főbb állomásai 3. Vallásos életmód – az élet megszentelése. Szent személyek. Szent helyek. Szent idők. Szent szavak. Szent cselekmények 4. A sumér, asszír-babiloni, kánaáni (nyugat-sémi), egyiptomi, perzsa, a görög-római vallások részletes ismertetése 				
<i>Évközi tanulmányi követelmények:</i>				
Az ajánlott irodalomból egy az oktatóval előre egyeztetett könyv kijelölt részének önálló feldolgozása házi dolgozat formájában.				
<i>Kötelező irodalom:</i>				
Herczeg Pál (1991 és újabb kiadásai): <i>Vallástörténet</i> . Budapest. M. Eliade (1994): <i>Vallási hiedelmek és eszmék története I-II-III</i> . Századvég Kiadó, Budapest. M. Eliade (2006): <i>Vallási hiedelmek és eszmék története</i> (egy kötetben). Osiris Kiadó, Budapest.				
<i>Ajánlott irodalom:</i>				
R. Otto (1997): <i>A Szent</i> . Osiris Kiadó, Budapest G. van der Leeuw (2001): <i>A vallás fenomenológiája</i> . Osiris Kiadó, Budapest. Voigt Vilmos (2004): <i>A vallási élmény története. Bevezetés a vallástudományba</i> . Timp Kiadó, Budapest.; Voigt Vilmos (2006): <i>A vallás megnyilvánulásai. Bevezetés a vallástudományba</i> . Timp Kiadó, Budapest. J. Ries (2003, szerk.): <i>A szent antropológiája. A Homo religiosus eredete és problémája</i> . Typotex Kiadó, Budapest.; J. Ries (2006, szerk.): <i>A hívő ember a zsidó, a keresztény és az iszlám vallásban</i> . Typotex Kiadó, Budapest. G. Widengren (1969): <i>Religionsphänomenologie</i> . De Gruyter, Berlin. D. Cupitt (én.): <i>Eltűnt istenek nyomában. A vallásosság jövője</i> . Kulturtrade Kiadó. Pais István (1988): <i>Ember és vallás. Adalékok a vallás kritikájához és struktúrájához</i> . Budapest. G. J. Bellinger (1993): <i>Nagy valláskalauz</i> . Akadémia Kiadó, Budapest.; Bodrogi T. et al. (1978): <i>Mitológiai ABC</i> . Gondolat Kiadó, Budapest.; R. Graves(1985): <i>Görög mítoszok</i> . Európa Kiadó, Budapest; E. Hamilton (1992): <i>Görög és római mitológia</i> . Holnap Kiadó, Budapest.;				

Kerényi K. (1977): *Görög mitológia*. Gondolat Kiadó, Budapest.;
 H. Ringgren (1979): *Die Religionen des Alten Orients*. Göttingen.

HT BTHB054 – BIBLIAI KORTÖRTÉNET 1.

Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Hanula Gergely	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: HT BTHB050 – Bibliaismeret 1.	
Tantárgy előadója: Dr. Péntek Dániel Gábor	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: őszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: III.	Értékelés módszere:

A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:

A tanegység célja megismertetni a hallgatókkal azt a történelmi közeget, melyben az Ószövetség kialakult. Ennek során betekintést nyerhetnek a termékeny félhold népeinek és országainak kultúrájába, történelmébe. Részletesen vizsgálhatják az egyes történelmi események szociológiai, politikai és vallási előzményeit valamint következményeit. A korabeli szövegek megismerésével közelebb kerülhetnek a kor szellemiségéhez. Az összefüggések tanulmányozása során a bibliai szövegek Sitz im Leben-jének különböző aspektusait is felismerhetik, aminek révén e szövegek jobb megértésére juthatnak, s egyben elkerülhetik a hermeneutikai buktatókat, félreértelmezéseket.

A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:

1. Izrael története, a régészet és az Izraeli történetírás (pro és contra)
2. Az államiság előtti Izrael
3. Izrael és Júda királyságai
4. Nagybirodalmi kontextus (Egyiptom, Asszíría, Babilon, Perzsia)
5. Restauráció (Fogság és visszatérés)
6. A judaizmus születése (perzsa-hellenisztikus kor)

Évközi tanulmányi követelmények:

Zárthelyi dolgozat az első három témakörből.

Kötelező irodalom:

Karasszon I.: Izrael története, Budapest., 1991.
 Jagersma, H.: Izrael története 1. Budapest., 1991.
 Bright, J.: Izrael története. Budapest., 1983.
 Finkelstein, I. – Silberman, A.: Biblia és régészet. Az ókori Izrael két arca, Budapest, 2003.
 Miller, J. M.– Hayes, J. H.: Izrael és Júda története, Piliscsaba, 2004.

Ajánlott irodalom:

Ahlström, G. W.: The History of Ancient Palestine from the Paleolithic Period to Alexander's Conquest. Sheffield, 1993.
 Allerhand, J.: A zsidóság története. Budapest, 1987.
 Ben-Sasson, H. H.: A History of the Jewish People. London, 1969.
 Bright, J.: Izrael története. Budapest., 1983.
 Donner, H.: Geschichte des Volkes Israel und seiner Nachbarn in Grundzügen, Göttingen, 1984-1986.
 Ghirsman, R.: Az ókori Irán. Budapest., 1985.
 Herrmann, S.: Geschichte Israels, München, 1973.
 Jagersma, H.: Izrael története 1. Budapest., 1991.
 Kákosy L.: Az ókori Egyiptom története és kultúrája. Budapest 1998, 310-367. o.
 Klengel, H.: Nomádok az ókori Előázsiában. Budapest, 1985.
 Lemche, N. P.: The Israelites in History and Tradition, Louisville, 1998.
 McNutt, P.: Reconstructing the Society of Ancient Israel, Louisville, 1999.
 Noth, M.: Geschichte Israels. Göttingen, 1954.
 Oppenheim, A.L.: Az ókori Mezopotámia. Bp. 1982, 218-284.o.
 Thompson, T. L.: Early History of the Israelite People, Leiden, 1992.

HT BTHB055 – BIBLIAI KORTÖRTÉNET 2.				
Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Hanula Gergely	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: HT BTHB051 – Bibliaismeret 2. HT BTHB054 – Bibliai kortörténet 1.	
Tantárgy előadója: Prof. Dr. Hanula Gergely	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: IV.	Értékelés módszere:
A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:				
A tanegység célja megismertetni a hallgatókkal Izrael történetének hellenisztikus és római kori történelmét. Azt a közeget, melyben az ószövetségi kánon kialakult, illetve amelyben az Újszövetség eseményei játszódtak. Ennek során betekintést nyerhetnek a hellenisztikus birodalmak, és a római birodalom működésébe, szellemi közegébe. Részletesen vizsgálhatják a zsidóságon belül kialakuló vallási irányvonalak eredőit és küzdelmeit. A korabeli szövegek megismerésével összehasonlíthatják a bibliai és nem bibliai szerzők szociológiai és politikai hátterét.				
A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:				
<ol style="list-style-type: none"> 1. A hellenisztikus kor nagypolitikai eseményei 2. A hellenizmus és judaizmus találkozásának politikai hatásai 3. A makkabeus felkelés és a hamóneus királyság 4. A Római birodalom és Izrael 5. Heródes és utódai 6. A keresztyénség megjelenése 7. Az 1. zsidó háború és hatása zsidókra és keresztyénekre 8. A Bar-Kochba felkelés 				
Évközi tanulmányi követelmények:				
Zárthelyi dolgozat az első három témakörből				
Kötelező irodalom:				
Karasszon István (1991) <i>Izrael története</i> (jegyzet) Budapest H. Jagersma (1991) <i>Izrael története 2.</i> Budapest				
Ajánlott irodalom:				
H.H. Ben-Sasson (1969) <i>A History of the Jewish People</i> , London J. Allerhand (1987) <i>A zsidóság története</i> , Budapest E. Fergusson (1999) <i>A keresztyénség bölcsője</i> Budapest, Osiris S. Schwartz (2001) <i>Imperialism and Jewish Society, 200 B:C:E: to 640 C:E.</i> Princeton E. Haag (2003) <i>Das Hellenistische Zeitalter</i> Stuttgart, Kohlhammer				

HT ÓSZA001 – EXEGETIKAI ALAPDOLGOZAT 1.				
Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Karasszon István	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 3	Előtanulmányi kötelezettség: HT ÓSZB016 – Ószövetségi írásmagyarázat 1.	
Tantárgy előadója:	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve:	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Gyakorlati jegy
			Ajánlott félév: VIII.	Értékelés módszere:

HT ÚSZA002 – EXEGETIKAI ALAPDOLGOZAT 2.

Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Balla Péter	Féléves óraszám: N: 0	Kredit: 3	Előtanulmányi kötelezettség: HT ÚSZB036 – Újszövetségi írásmagyarázat 1.	
Tantárgy előadója:	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: ősz	Oktatás nyelve: ---	Értékelés módja: Gyakorlati jegy
			Ajánlott félév: VII.	Értékelés módszere:

A hallgatók számára személyre szabottan kijelölt textusok a HTK II. em. hivatalos hirdetőtábláján (a Dékáni Hivatal előtt) további információkkal együtt megtalálhatók.

Néhány tudnivaló az újszövetségi alapvizsga dolgozat elkészítéséhez

Nem kell az egész újszövetségi könyvre vonatkozó bevezetéstani tudnivalókat felsorolni, hanem elég, ha az exegetálandó szakaszra vonatkozó esetleges bevezetéstani tudnivalókkal foglalkoznak röviden a dolgozat elején. Lelkés, református és protestáns szakon ajánlott a saját fordítás készítése. Ha nem készítenek saját fordítást, akkor nevezzék meg, hogy melyik fordítást veszik alapul, és fűzzenek hozzá fordítási megjegyzéseket (pl. hol van más fordítási lehetőség, miért értenek egyet, esetleg miért fordítanak másként egy-egy konkrét kifejezést). Vegyék figyelembe a lényegesebb szövegvariánsokat. Nem szükséges teljes nyelvtani preparációt készíteni, hanem csak az exegetikai következtetések vagy a fordítás szempontjából fontos szavak jelentését és nyelvtani alakját kell megadni.

Tárgyalják az egyes perikópák szerkezeti felépítését (beleértve a kontextusban elfoglalt helyét, a perikópák „határait”), műfaját, esetleges tradíció- és redakció-történetét, az eredeti olvasók helyzetét (ha az kikutatható) és röviden a szöveg kergmatikus-teológiai mondanivalóját. Exegetálják a szöveget versenként, ill. gondolati egységeként sorban haladva. Kérek egy rövid bevezetést és befejezést is.

Szótárak, fogalmi szókönyvek, lexikonok és részletes exegetikai magyar és idegen nyelvű kommentárok használata elvárt. A segédeszközök használatának mértékét a dolgozatírók igényessége és az elérni kívánt érdemjegy szabja meg.

A szó szerinti idézet idézőjelbe teendő, a lelőhely pontos megadásával. Ha csak gondolatokat vesznek át (nem szó szerint idézve), akkor is adják meg, hogy kire hivatkoznak (oldalszámmal). Külön bibliográfia is készítenő, a szerzők családneve szerint, alfabetikus rendben.

A dolgozat ne legyen több 35 oldalnál (A4-es lapon, másfeles sorközzel, 12-es betűmérettel gépelve), és ne legyen kevesebb 25 oldalnál. Vallásstanár szakon 25-30 oldal közötti terjedelem az elvárt, hiszen ők nem foglalkoznak a görög variánsokkal. Vallásstanár szakosok röviden utalhatnak a szakasz hittanórán tanítható fő mondanivalójára is.

A dolgozat ne legyen csupán idézetek egymásutánja, hanem legyen egyensúlyban a saját értékelés és a szakirodalom bemutatása. A beadás előtt nézzék át és javítsák át (ha kell, még egyszer nyomtassák ki) a dolgozatot, mert a formai hibák, helyesírási hibák esetlegesen nagy száma is jegyrontó tényező! Ügyeljenek a görög szövegek, szavak pontos és szakszerű közlésére, valamint a magyar nyelvű szöveg nyelvi, nyelvtani és helyesírási pontos, hibátlan kidolgozására! A görög hehezet és hangsúly kézzel is kithető – a lényeg, hogy hibátlan legyen. A bibliai könyvek rövidítésekor és a bibliai helyek megjelölésekor a protestáns új fordítású Biblia függelékében található rendszert használják. A dolgozat értékelése a TVSZ vonatkozó szakaszainak figyelembevételével történik.

Kérem, hasznosítsák az alábbi két rövid írás tartalmi és formai tudnivalóit: Balla P.: *Hogyan készítsünk exegezist?* és: *Tudományos dolgozat készítése*, melyek megtalálhatóak Balla Péter honlapján (<http://www.peterballa.eoldal.hu/>). Kérdéseikkel fordulhatnak hozzám is, valamint Dr. habil. Pap Ferenc docenshez.

HT ÓSZB016 – ÓSZÖVETSÉGI ÍRÁSMAGYARÁZAT 1.				
Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Karasszon István	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: HT ÓSZB010 – Héber nyelv 1. HT ÓSZB011 – Héber nyelv 2. HT ÓSZB012 – Héber nyelv 3. HT ÓSZB013 – Héber nyelv 4.	
Tantárgy előadója: Prof. Dr. Karasszon István	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: ősz	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: V.	Értékelés módszere:
<i>A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:</i>				
1Sám 1–12 magyarázata				

A héber szöveg olvasása és fordítása mellett a kurzus súly helyez arra, hogy az ószövetségi történetírás jellegzetességeit is megismertesse a hallgatókkal. Igen fontos, hogy a szerzőség kérdésében a kollektív munka jelentőségét is megismerjék a hallgatók, hiszen az az újabb európai irodalom esetében inkább szokatlanak nevezhető. A szöveg folyamatos előállításának rekonstruálására redakciókritikai munkát is kell végezni, csak így adható olyan értelmezés a bibliai szövegnek, ami aztán további teológiai munkákban is fölhasználható.

A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:

Hermeneutikai, módszertani és gyakorlati segítség választott textusok megértéséhez. A stúdium részét képezi a félévenként kijelölt ószövetségi perikópák héber nyelven olvasása, fordítása, nyelvi jelenségeinek, héber szóanyagának ismerete és exegézise.

Kötelező irodalom:

A félév elején kijelölt perikópákhoz igazítva.

HT ÓSZB017 – ÓSZÖVETSÉGI ÍRÁSMAGYARÁZAT 2.

Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Karasszon István	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: HT ÓSZB001 – Ószövetségi szigorlat (héber nyelv, ószövetségi bevezetés, bibliaismeret)	
Tantárgy előadója: Prof. Dr. Karasszon István	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: VI.	Értékelés módszere:

A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:

Az előadások hagyományosan az exegetikai módszerek demonstrálásán nyugszanak, de különös hangsúly kerül az exegetika és az ószövetségi historiográfia kapcsolatára. Újabb az ószövetségi elbeszélés-technika is fölkelte a tudósok érdeklődését, így ennek hatását is megvizsgáljuk a könyvek tartalmának háttérén.

A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:

Hermeneutikai, módszertani és gyakorlati segítség választott textusok megértéséhez. A stúdium részét képezi a félévenként kijelölt ószövetségi perikópák héber nyelven olvasása, fordítása, nyelvi jelenségeinek, héber szóanyagának ismerete és exegézise.

Évközi tanulmányi követelmények:

Kötelező irodalom:

A félév elején kijelölt perikópákhoz igazítva.

Ajánlott irodalom:

S. Bar-Efrat (2007), W. Brueggemann (1990), A. F. Campbell (2003), W. Dietrich (2011), R. W. Klein (1983), P. K. McCarter (1980), H. J. Stoebe (1973), F. Stolz (1981), D. F. Tsumura (2007).

HT ÓSZB018 – ÓSZÖVETSÉGI ÍRÁSMAGYARÁZAT 3.

Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Karasszon István	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: HT ÓSZB001 – Ószövetségi szigorlat (héber nyelv, ószövetségi bevezetés, bibliaismeret)	
Tantárgy előadója: Prof. Dr. Karasszon István	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: őszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: VII.	Értékelés módszere:

A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:

1Sám 1–12 magyarázata

A héber szöveg olvasása és fordítása mellett a kurzus súly helyez arra, hogy az ószövetségi történetírás jellegzetességeit is megismertesse a hallgatókkal. Igen fontos, hogy a szerzőség kérdésében a kollektív munka jelentőségét is megismerjék a hallgatók, hiszen az az újabb európai irodalom esetében inkább

szokatlanak nevezhető. A szöveg folyamatos előállításának rekonstruálására redakciókritikai munkát is kell végezni, csak így adható olyan értelmezés a bibliai szövegnek, ami aztán további teológiai munkákban is fölhasználható.

A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:

Hermeneutikai, módszertani és gyakorlati segítség választott textusok megértéséhez. A stúdium részét képezi a félévenként kijelölt ószövetségi perikópák héber nyelven olvasása, fordítása, nyelvi jelenségeinek, héber szóanyagának ismerete és exegézise.

Kötelező irodalom:

S. Bar-Efrat (2007), W. Brueggemann (1990), A. F. Campbell (2003), W. Dietrich (2011), R. W. Klein (1983), P. K. McCarter (1980), H. J. Stoebe (1973), F. Stolz (1981), D. F. Tsumura (2007).

HT ÓSZB019 – ÓSZÖVETSÉGI ÍRÁSMAGYARÁZAT 4.

Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Karasszon István	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: HT ÓSZB001 – Ószövetségi szigorlat (héber nyelv, ószövetségi bevezetés, bibliaismeret)	
Tantárgy előadója: Prof. Dr. Karasszon István	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: VIII.	Értékelés módszere:

A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:

Az előadások hagyományosan az exegetikai módszerek demonstrálásán nyugszanak, de különös hangsúly kerül az exegetika és az ószövetségi historiográfia kapcsolatára. Újabban az ószövetségi elbeszélés-technika is fölkelte a tudósok érdeklődését, így ennek hatását is megvizsgáljuk a könyvek tartalmának hátterén.

A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:

Hermeneutikai, módszertani és gyakorlati segítség választott textusok megértéséhez. A stúdium részét képezi a félévenként kijelölt ószövetségi perikópák héber nyelven olvasása, fordítása, nyelvi jelenségeinek, héber szóanyagának ismerete és exegézise.

Kötelező irodalom:

A félév elején kijelölt perikópákhoz igazítva.

HT ÓSZB020 – ÓSZÖVETSÉGI ÍRÁSMAGYARÁZAT 5.

Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Karasszon István	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: HT ÓSZB001 – exegetikai szigorlat (héber nyelv, ószövetségi bevezetés, bibliaismeret)	
Tantárgy előadója: Prof. Dr. Karasszon István	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: ősz	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: IX.	Értékelés módszere:

A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:

1Sám 1–12 magyarázata

A héber szöveg olvasása és fordítása mellett a kurzus súly helyez arra, hogy az ószövetségi történetírás jellegzetességeit is megismertesse a hallgatókkal. Igen fontos, hogy a szerzőség kérdésében a kollektív munka jelentőségét is megismerjék a hallgatók, hiszen az az újabb európai irodalom esetében inkább szokatlanak nevezhető. A szöveg folyamatos előállításának rekonstruálására redakciókritikai munkát is kell végezni, csak így adható olyan értelmezés a bibliai szövegnek, ami aztán további teológiai munkákban is fölhasználható.

A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:

Hermeneutikai, módszertani és gyakorlati segítség választott textusok megértéséhez. A stúdium részét képezi a félévenként kijelölt ószövetségi perikópák héber nyelven olvasása, fordítása, nyelvi jelenségeinek, héber szóanyagának ismerete és exegézise.

Évközi tanulmányi követelmények:

Kötelező irodalom:

A félév elején kijelölt perikópákhoz igazítva.
S. Bar-Efrat (2007), W. Brueggemann (1990), A. F. Campbell (2003), W. Dietrich (2011), R. W. Klein (1983), P. K. McCarter (1980), H. J. Stoebe (1973), F. Stolz (1981), D. F. Tsumura (2007).

HT ÚSZB036 – ÚJSZÖVETSÉGI ÍRÁSMAGYARÁZAT 1.

Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Balla Péter	Féléves óraszám: N:30	Kredit: 2 kredit	Előtanulmányi kötelezettség: Ld.: Mintatanterv	
Tantárgy előadója: Prof. Dr. Balla Péter	Tárgy besorolása: K	Meghirdetés féléve: őszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: kollokvium
Fogadóóra: Előzetes e-mail-es egyeztetés alapján (balla.peter@kre.hu)			Ajánlott félév:	Értékelés módszere: szóbeli vizsga

A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:

Az újszövetségi exegézishez a képesség elsajátítása, elmélyítése. Az írásmagyarázat feladata a szöveg eredeti nyelven való olvasása, fordítása és magyarázata, a szöveg nyelvtani anyagának és szókincsének elsajátítása – kortörténeti és bevezetéstani stúdiumok segítségével –, valamint az egyes hermeneutikai kérdések tisztázása.

A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:

Hermeneutikai, módszertani és gyakorlati segítség választott textusok megértéséhez.
Római levél 1-6. fejezetei (Róm 1-6) görög nyelven olvasása, fordítása, nyelvi jelenségeinek, görög szóanyagának ismerete és exegézise lelkész és teológus szakon.
1. hét: Általános bevezetés, hermeneutikai alapvetés, kutatástörténet, főbb szakirodalom
2-13. hét: Exegézis: **Római levél 1-6. fejezetei (Róm 1-6)**
14-15. hét: összefoglalás, kérdések

Évközi tanulmányi követelmények:

Aktív részvétel az előadásokon. Jelentkezés alapján kommentárok felhasználásával egy-egy perikópáról rövid referátum/kiselőadás tartására van lehetőség.
Lelkész és teológus szakon: görög szószeret és olvasónapló készítése.
A szószeret ill. olvasónapló a vizsga megkezdésekor adandó át a vizsgáztató tanárnak. Lehetőség szerint a vizsganap előtt két-három nappal digitálisan kérem megküldeni a balla.peter@kre.hu e-mail címre.

Kötelező irodalom:

Kálvin János: A rómaiakhoz írt levél magyarázata (Református Egyházi Könyvtár, Új folyam 2., Kálvin Kiadó, második kiadás: 2010),
John R. W. Stott: Pál levele a rómaiakhoz (Harmat Kiadó, 2006, 2018),
valamint az órai anyag.

Ajánlott irodalom:

Magyar nyelven:
Pecsuk Ottó: Pál és a rómaiak – A Római levél kortörténeti olvasata (Kálvin Kiadó, 2009),
John A. Witmer: A Rómaiakhoz írt levél (A Biblia ismerete – Kommentársorozat VII., KIA, 1998, 2007)

Kommentárok:
Angol nyelven:
William Barclay (revised edition: 1975 és utánnomások), C. E. B. Cranfield (ICC – két kötet, 1975), William Hendriksen (New Testament Commentary, 1981), Robert Jewett (Hermeneia, 2006), James D. G. Dunn (WBC – két kötet, 1988 és újabb kiadások), Douglas J. Moo (NICNT, 1996, átdolgozott 2. kiadás: 2018), Richard N. Longenecker (NIGTC, 2016), Frank Thielman (Zondervan, ZECNT, 2018), Thomas R. Schreiner (Baker, BECNT, 1998, átdolgozott 2. kiadás: 2018), online: Donny Ray Mathis II, a The Gospel Coalition honlapján: <https://www.thegospelcoalition.org/commentary/romans/>

Nyelvtani elemzés: John D. Harvey: Romans (EGGNT, 2017) A Best Commentaries honlapon sok angol kommentár adatai megtalálhatók: https://bestcommentaries.com/romans/				
Német nyelven: Werner de Boor (Wuppertaler Studienbibel, 1975 és utánnomások), Ulrich Wilckens (EKK – három kötet, 1978-1982, javított 2. kiadás: 1987), Eckhard Schnabel (HTA – két kötet, 2016-2018), Klaus Haacker (ThHK, 2019)				
HT ÚSZB037 – ÚJSZÖVETSÉGI ÍRÁSMAGYARÁZAT 2.				
Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Balla Péter	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: HT ÚSZB002 – Újszövetségi szigorlat (görög nyelv, újszövetségi bevezetés, bibliaismeret)	
Tantárgy előadója: Prof. Dr. Balla Péter	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: VI.	Értékelés módszere: Szószedet, valamint házi dolgozat, zárthelyi dolgozat
A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:				
Az újszövetségi exegézishez a képesség elsajátítása, elmélyítése. Az írásmagyarázat feladata a szöveg eredeti nyelven való olvasása, fordítása és magyarázata, a szöveg nyelvtani anyagának és szókincsének elsajátítása – kortörténeti és bevezetéstani stúdiumok segítségével –, valamint az egyes hermeneutikai kérdések tisztázása. Az előadásokon a görög szövegek magyar fordítással együtt kerülnek elemzésre.				
A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:				
Hermeneutikai, módszertani és gyakorlati segítség a választott textusok megértéséhez különös tekintettel a bibliamagyarázat és az igehirdetés gyakorlatára. A stúdium részét képezi a kijelölt fejezetek görög nyelven olvasása, fordítása, nyelvi jelenségeinek, görög szóanyagának ismerete és exegézise. 1. hét: Általános bevezetés, hermeneutikai alapvetés, kutatástörténet, főbb szakirodalom 2-13. hét: Félévente változó perikópák exegézise 14-15. hét: összefoglalás, kérdések				
Évközi tanulmányi követelmények:				
Az olvasott szakaszokról szószedet készítése A szószedet a szorgalmi időszak végén kell átadni a tanárnak Zárthelyi dolgozat a magyarázott szakaszok nyelvtani jelenségeiből és szóanyagából				
Kötelező irodalom:				
A félév elején kijelölt perikópákhoz igazítva.				
Ajánlott irodalom:				
További kommentárok magyar és idegen nyelven				

HT ÚSZB038 – ÚJSZÖVETSÉGI ÍRÁSMAGYARÁZAT 3.				
Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Balla Péter	Féléves óraszám: N:30	Kredit: 2 kredit	Előtanulmányi kötelezettség: Ld.: Mintatanterv	
Tantárgy előadója: Prof. Dr. Balla Péter Fogadóóra: Előzetes e-mailos egyeztetés alapján (balla.peter@kre.hu)	Tárgy besorolása: K	Meghirdetés féléve: ősz	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: kollokvium
			Ajánlott félév:	Értékelés módszere: szóbeli vizsga
A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:				
Az újszövetségi exegézishez a képesség elsajátítása, elmélyítése. Az írásmagyarázat feladata a szöveg eredeti nyelven való olvasása, fordítása és magyarázata, a szöveg nyelvtani anyagának és szókincsének elsajátítása – kortörténeti és bevezetéstani stúdiumok segítségével –, valamint az egyes hermeneutikai kérdések tisztázása.				
A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:				

Hermeneutikai, módszertani és gyakorlati segítség választott textusok megértéséhez.

Római levél 1-6. fejezetei (Róm 1-6) görög nyelven olvasása, fordítása, nyelvi jelenségeinek, görög szóanyagának ismerete és exegézise lelkész és teológus szakon.

1. hét: Általános bevezetés, hermeneutikai alapvetés, kutatástörténet, főbb szakirodalom

2-13. hét: Exegézis: **Római levél 1-6. fejezetei (Róm 1-6)**

14-15. hét: összefoglalás, kérdések

Évközi tanulmányi követelmények:

Aktív részvétel az előadásokon. Jelentkezés alapján kommentárok felhasználásával egy-egy perikópáról rövid referátum/kiselőadás tartására van lehetőség.

Lelkész és teológus szakon: görög szöszedet és olvasónapló készítése.

A szöszedet ill. olvasónapló a vizsga megkezdésekor adandó át a vizsgáztató tanárnak. Lehetőség szerint a vizsganap előtt két-három nappal digitálisan kérem megküldeni a balla.peter@kre.hu e-mail címre.

Kötelező irodalom:

Kálvin János: A rómaiakhoz írt levél magyarázata (Református Egyházi Könyvtár, Új folyam 2., Kálvin Kiadó, második kiadás: 2010),

John R. W. Stott: Pál levele a rómaiakhoz (Harmat Kiadó, 2006, 2018),

valamint az órai anyag.

Ajánlott irodalom:

Magyar nyelven:

Pecsuk Ottó: Pál és a rómaiak – A Római levél kortörténeti olvasata (Kálvin Kiadó, 2009),

John A. Witmer: A Rómaiakhoz írt levél (A Biblia ismerete – Kommentársorozat VII., KIA, 1998, 2007)

Kommentárok:

Angol nyelven:

William Barclay (revised edition: 1975 és utánnomások), C. E. B. Cranfield (ICC – két kötet, 1975), William Hendriksen (New Testament Commentary, 1981), Robert Jewett (Hermeneia, 2006), James D. G. Dunn (WBC – két kötet, 1988 és újabb kiadások), Douglas J. Moo (NICNT, 1996, átdolgozott 2. kiadás: 2018), Richard N. Longenecker (NIGTC, 2016), Frank Thielman (Zondervan, ZECNT, 2018), Thomas R. Schreiner (Baker, BECNT, 1998, átdolgozott 2. kiadás: 2018), online: Donny Ray Mathis II, a The Gospel Coalition honlapján:

<https://www.thegospelcoalition.org/commentary/romans/>

Nyelvtani elemzés: John D. Harvey: Romans (EGGNT, 2017)

A Best Commentaries honlapon sok angol kommentár adatai megtalálhatók:

<https://bestcommentaries.com/romans/>

Német nyelven: Werner de Boor (Wuppertaler Studienbibel, 1975 és utánnomások), Ulrich Wilckens (EKK – három kötet, 1978-1982, javított 2. kiadás: 1987), Eckhard Schnabel (HTA – két kötet, 2016-2018), Klaus Haacker (ThHK, 2019)

HT ÚSZB039 - ÚJSZÖVETSÉGI ÍRÁSMAGYARÁZAT 4.

Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Balla Péter	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: HT ÚSZB002 – Újszövetségi szigorlat (görög nyelv, újszövetségi bevezetés, bibliaismeret)	
Tantárgy előadója: Prof. Dr. Balla Péter	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: VIII.	Értékelés módszere: Szöszedet, zárthelyi dolgozat, olvasónapló

A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:

Az újszövetségi exegézishez a képesség elsajátítása, elmélyítése. Az írásmagyarázat feladata a szöveg eredeti nyelven való olvasása, fordítása és magyarázata, a szöveg nyelvtani anyagának és szókincsének elsajátítása – kortörténeti és bevezetéstani stúdiumok segítségével –, valamint az egyes hermeneutikai kérdések tisztázása. A görög nyelvhez kapcsolódó feladatok csak a lelkész szakon teljesítendőek, a vallástanár szakon magyar nyelvre

<p>épül a magyarázat. Az előadásokon a görög szövegek magyar fordítással együtt kerülnek elemzésre, ezért együtt hallgathatják a lelkész szakos és a vallástanár szakos hallgatók.</p>
<p>A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:</p> <p>Hermeneutikai, módszertani és gyakorlati segítség választott textusok megértéséhez. Félévenként változó perikópák görög nyelven olvasása, fordítása, nyelvi jelenségeinek, görög szóanyagának ismerete és exegézise lelkész szakon. Vallástanár szakon csak az exegézis elvárt, de az előadások alapján tudni kell az eredeti szöveg többletének főbb pontjait. 1. hét: Általános bevezetés, hermeneutikai alapvetés, kutatástörténet, főbb szakirodalom ismertetése, ajánlása 2-13. hét: Exegézis 14-15. hét: összefoglalás, kérdések</p>
<p>Évközi tanulmányi követelmények:</p> <p>Aktív részvétel az előadásokon. Jelentkezés alapján kommentárról referátum tartására van lehetőség. Lelkész szakon: görög szöszedet és olvasónapló készítése (tudnivalók: Balla Péter honlapján; az olvasónaplóhoz való szakirodalom a tárgyleírás „Rendelkezésre álló tanulmányi segédanyagok” pontjában található). A tanegység lezárására a szorgalmi időszak utolsó három hetében kerül sor, előre meghirdetett időpontokban. A Zh alkalmával kell az olvasónaplót és a szöszedet beadni.</p>
<p>Kötelező irodalom:</p> <p>Kommentárok</p>

HT ÚSZB040 – Újszövetségi írásmagyarázat 5.				
Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Balla Péter	Féléves óraszám: N:30	Kredit: 2 kredit	Előtanulmányi kötelezettség: Ld.: Mintatanterv	
Tantárgy előadója: Prof. Dr. Balla Péter	Tárgy besorolása: K	Meghirdetés féléve: ősz	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: kollokvium
Fogadóóra: Előzetes e-mailes egyeztetés alapján (balla.peter@kre.hu)			Ajánlott félév:	Értékelés módszere: szóbeli vizsga
A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:				
Az újszövetségi exegézishez a képesség elsajátítása, elmélyítése. Az írásmagyarázat feladata a szöveg eredeti nyelven való olvasása, fordítása és magyarázata, a szöveg nyelvtani anyagának és szókincsének elsajátítása – kortörténeti és bevezetéstani stúdiumok segítségével –, valamint az egyes hermeneutikai kérdések tisztázása.				
A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:				
Hermeneutikai, módszertani és gyakorlati segítség választott textusok megértéséhez. Római levél 1-6. fejezetei (Róm 1-6) görög nyelven olvasása, fordítása, nyelvi jelenségeinek, görög szóanyagának ismerete és exegézise lelkész és teológus szakon. 1. hét: Általános bevezetés, hermeneutikai alapvetés, kutatástörténet, főbb szakirodalom 2-13. hét: Exegézis: Római levél 1-6. fejezetei (Róm 1-6) 14-15. hét: összefoglalás, kérdések				
Évközi tanulmányi követelmények:				
Aktív részvétel az előadásokon. Jelentkezés alapján kommentárok felhasználásával egy-egy perikópáról rövid referátum/kiselőadás tartására van lehetőség. Lelkész és teológus szakon: görög szöszedet és olvasónapló készítése. A szöszedet ill. olvasónapló a vizsga megkezdésekor adandó át a vizsgáztató tanárnak. Lehetőség szerint a vizsganap előtt két-három nappal digitálisan kérem megküldeni a balla.peter@kre.hu e-mail címre.				
Kötelező irodalom:				
Kálvin János: A rómaiakhoz írt levél magyarázata (Református Egyházi Könyvtár, Új folyam 2., Kálvin Kiadó, második kiadás: 2010), John R. W. Stott: Pál levele a rómaiakhoz (Harmat Kiadó, 2006, 2018), valamint az órai anyag.				
Ajánlott irodalom:				
Magyar nyelven: Pecsuk Ottó: Pál és a rómaiak – A Római levél kortörténeti olvasata (Kálvin Kiadó, 2009), John A. Witmer: A Rómaiakhoz írt levél (A Biblia ismerete – Kommentársorozat VII., KIA, 1998, 2007)				

Kommentárok:

Angol nyelven:

William Barclay (revised edition: 1975 és utánnomások), C. E. B. Cranfield (ICC – két kötet, 1975), William Hendriksen (New Testament Commentary, 1981), Robert Jewett (Hermeneia, 2006), James D. G. Dunn (WBC – két kötet, 1988 és újabb kiadások), Douglas J. Moo (NICNT, 1996, átdolgozott 2. kiadás: 2018), Richard N. Longenecker (NIGTC, 2016), Frank Thielman (Zondervan, ZECNT, 2018), Thomas R. Schreiner (Baker, BECNT, 1998, átdolgozott 2. kiadás: 2018), online: Donny Ray Mathis II, a The Gospel Coalition honlapján: <https://www.thegospelcoalition.org/commentary/romans/>

Nyelvtani elemzés: John D. Harvey: Romans (EGGNT, 2017)

A Best Commentaries honlapon sok angol kommentár adatai megtalálhatók:

<https://bestcommentaries.com/romans/>

Német nyelven: Werner de Boor (Wuppertaler Studienbibel, 1975 és utánnomások), Ulrich Wilckens (EKK – három kötet, 1978-1982, javított 2. kiadás: 1987), Eckhard Schnabel (HTA – két kötet, 2016-2018), Klaus Haacker (ThHK, 2019)

HT BTHB056 – BIBLIAI TEOLÓGIA 1. (ÓSZ.)

Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Hanula Gergely	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: HT BTHB050 – Bibliaismeret 1.	
Tantárgy előadója: Dr. Péntek Dániel Gábor	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: őszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: IX.	Értékelés módszere: Zh, szóbeli

A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:

- egyrészt, hogy bemutassa a tudományág kialakulását, történetét, hogy eligazítást adjon az Ószövetség különböző teológiai megközelítéseiről, azok lehetőségeiről és korlátairól;
- másrészt, a kiadott szakirodalom alapján átfogó képet nyújtson az Ószövetség különböző teológiai gondolatairól, illetve az azok között fennálló kapcsolatrendszeréről;
- harmadrészt, hogy egy-egy adott teológiai témát részletesen bemutasson

A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:

- Bevezetés, a tudományág története, bibliai teológiai típusok, legjelentősebb művek
- Egyes korszakok és bibliai könyvek teológiája
- Egyes teológiai gondolatok és változásai az Ószövetségben
- Posztbiblikus (intertestamentális) teológiai fejlődések

Évközi tanulmányi követelmények:

- Zárthelyi dolgozat: Von Rad I. (30%)
- Zárthelyi dolgozat: Von Rad II. (30%)

Kötelező irodalom:

- G. von Rad (2000, 2001): *Az Ószövetség teológiája I-II.* Osiris Kiadó, Budapest.

Ajánlott irodalom:

- Tóth Kálmán (1979): *Ószövetségi biblikai teológia* (jegyzet). Budapest.;
- H. W. Wolff (2001): *Az Ószövetség antropológiája.* Harmat-PRTA, Budapest.
- W. Bruegemann (1997): *Theology of the Old Testament: Testimony, Dispute, Advocacy.* Fortress Press, Minneapolis.
- R. Albertz (1992): *Religionsgeschichte Israels.* Vandenhoeck & Ruprecht
- Uő. (1994): *A History of Israelite Religion in the Old Testament.* Westminster John Knox Press, Louisville, Kentucky.
- James Barr: *The Concept of Biblical Theology. An Old Testament Perspective,* London, 1999
- Brevard S. Childs: *Old Testament Theology in a Canonical Context,* London, 1985
- Brevard S. Childs: *Biblical Theology of the Old and New Testaments,* London, 1992

Hartmut Gese: Zur biblischen Theologie, München, 1977

W. Eichrodt (1933-39): *Theologie des Alten Testaments I-III*. Klotz Verlag, Stuttgart / *Old Testament Theology I-II*. Louisville, Kentucky.

W. H. Schmidt (1987⁶), *Alttestamentlicher Glaube in seiner Geschichte*. Neukirchener Verlag, Neukirchen-Vluyn.

Ajánljuk továbbá az ószövetségi bibliai teológia kiterjedt irodalmából többek között C. Westermann, H. D. Preuß, W. Zimmerli, A. H. J. Gunneweg, O. Kaiser, W. Brueggemann, E. S. Gerstenberger, R. Rendtorff, G. Fohrer, G. von Rad, M. Noth, A. Alt, F. Crüsemann és mások német és angol nyelven megtalálható műveit.

HT BTHB057 – BIBLIAI TEOLÓGIA 2. (ÓSZ.)

Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Hanula Gergely	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: HT BTHB056 – Bibliai teológia 1. (Ósz.)	
Tantárgy előadója: Prof. Dr. Karasszon István	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: X.	Értékelés módszere:

A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:

A BTHB056 (Bibliai Teológia 1 – Ószövetség) során megalapozott tudásanyag további tágítása. A kiadott szakirodalom alapján az Ószövetség egyes teológiai gondolatainak részletes megismerése, elemzése. Az Ószövetség teológiai gondolkodásmódjának és összefüggésrendszerének megismerése.

A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:

Nagy teológiai témák részletes elemzése:

1. Kiválasztás
2. Bűn és bűnbocsánat
3. Messiás és eszkhatológia
4. Ember és a nemiség
5. Szeretet és gyűlölet

Évközi tanulmányi követelmények:

Két zárthelyi dolgozat (Westermann, Wolff)

Kötelező irodalom:

Claus Westermann (1993) *Az Ószövetség teológiájának vázolata*. Budapest

Hans W. Wolff (2001) *Az Ószövetség antropológiája*, Pápa-Budapest: PRTA-Harmat

Ajánlott irodalom:

H. Gese (1977) *Biblische Theologie* München

Tóth Kálmán: (1979): *Az Ószövetség biblika teológiája* (jegyzet) Budapest

B. S. Childs (1985) *Old Testament in a Canonical Context*, London, SCM

R. Albertz (1992). *Religionsgeschichte Israels*. Göttingen, Vandenhoeck & Rupprecht/ *Uő: A History of Israelite Religion in the Old Testament* Louisville, Westminster John Knox Press

W. Bruggemann (1997): *Theology of the Old Testament: Testimony, Dispute, Advocacy*. Minneapolis, Fortress Press

E. S. Gerstenberger (2005) *Theologien des Alten Testaments*. Stuttgart, Kohlhammer

Ajánljuk továbbá az ószövetségi bibliai teológia kiterjedt irodalmából többek között: H.D. Preuss, W. Zimmerli, G. Von Rad, A.H.J. Gunneweg, O. Kaiser, R. Rendtorff, G. Fohrer, M. Noth, A. Alt, F. Crüsemann és mások német és angol nyelven megtalálható műveit.

HT BTHB058 – BIBLIAI TEOLÓGIA 3. (ÚSZ.)

Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Hanula Gergely	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: HT ÚSZB035 – Újszövetségi bevezetés 2.	
Tantárgy előadója: Dr. habil. Pecsuk Ottó	Tárgy besorolása:	Meghirdetés féléve:	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium

	kötelező	őszi	Ajánlott félév: IX.	Értékelés módszere:
A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:				
A bibliai teológiai tanulmányok feladata, hogy a hallgatók elsajátítsák az egyes újszövetségi iratok, iratcsoportok és szerzők teológiájának jellegzetességeit és főbb hangsúlyait. A tantárgy előadásain tematikusan tárgyaljuk az Újszövetség legfontosabb teológiai tanításait. Az első félév tárgya a szinoptikus hagyományanyag, valamint az ösgyülekezet története és tanítása (szinoptikus evangéliumok + ApCsel).				
A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:				
<ol style="list-style-type: none"> 1. Jézus Krisztus személye, a történeti Jézus kérdése 2. A szinoptikus hagyományanyag, az egyes könyvek jellegzetességei 3. A bibliai teológia története és mai kérdései 4. Keresztelő János 5. Jézus Krisztus igehirdetése 6. Jézus Krisztus etikája 7. Jézus Krisztus tettei 8. Jézus Krisztus méltóságjelzői 9. Jézus Krisztus passiója és a feltámadás 10. Az ösgyülekezet és Jakab teológiája 11. Az apostoli zsinat 12. Összefoglalás, lezárás, kérdések 				
Évközi tanulmányi követelmények:				
A tárgyalt anyag követése a kiadott szakirodalom alapján: minden „tételhez” rövid (2000 karakter) írott reflexiók készítése egy, a megadott ajánlott szakirodalomból választott vagy az oktatóval egyeztetett bibliai teológiai szakkönyvet követve.				
Kötelező irodalom:				
<p>Bolyki János, <i>Újszövetségi etika</i>. Budapest: Kálvin Kiadó, 1998.</p> <p>R. Bultmann, <i>Az Újszövetség teológiája</i>. Budapest: Osiris Kiadó, 1998.</p> <p>Herczeg Pál, <i>Az Újszövetség teológiájának vázlata</i>. Budapest: KRE, 2004.</p> <p>L. Goppelt, <i>Az Újszövetség teológiája</i>. Budapest, 1992.</p> <p>E. Schweitzer, <i>Teológiai bevezetés az Újszövetségbe</i>. Budapest: Kálvin Kiadó, 2004</p>				
Ajánlott irodalom:				
<p><i>Biblikus teológiai szótár</i>. Szent István Társulat, 2009.</p> <p>B. S. Childs, <i>Biblical Theology of the Old and New Testaments</i>. London: SCM, 1992.</p> <p>Uő., <i>The New Testament as Canon</i>. Philadelphia: Fortress, 1984.</p> <p>J. Gnilka, <i>Az Újszövetség teológiája</i>. Budapest: SZIT, 2007.</p> <p>Herczeg Pál, <i>Krisztusról és az egyházzól szólok</i>. Budapest: Kálvin Kiadó, 2006.</p> <p>S. B. Marrow, „Biblical Theology” in <i>New Catholic Encyclopedia</i>, Vol. 2., J. Heraty, 1967. 545-550. o.</p> <p>H. G. Reventlow, „Theology (Biblical), History of” in <i>Anchor’s Bible Dictionary</i>, Vol. 6., Doubleday, 1992. 483-505. o.</p> <p>K. Stendahl, „Biblical Theology, Contemporary” in <i>Interpreter’s Dictionary of the Bible</i>, Vol. 1., Abingdon, 1962. 418-432. o.</p> <p>P. Stuhlmacher, <i>Biblisches Theologie des NTs</i>. Göttingen, 1992/1999.</p> <p>Székely János, <i>Az Újszövetség teológiája</i>. Budapest: Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat, 2003.</p>				

HT BTHB059 – BIBLIAI TEOLÓGIA 4. (ÚSZ.)				
Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Hanula Gergely	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: HT BTHB058 – Bibliai teológia 3. (Úsz.)	
Tantárgy előadója: Dr. habil. Pecsuk Ottó Prof. Dr. Hanula Gergely	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: X.	Értékelés módszere:
A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:				
A bibliai teológiai tanulmányok feladata, hogy a hallgatók elsajátítsák az egyes újszövetségi iratok, iratcsoportok és szerzők teológiájának jellegzetességeit és főbb hangsúlyait. A tantárgy előadásain tematikusan tárgyaljuk az				

<p>Újszövetség legfontosabb teológiai tanításait is. A második félév tárgya a páli és a jánosi irodalom, valamint az egyetemes levelek teológiája.</p>				
<p>A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:</p>				
<p>1. Pál apostol személye, a Pál-kutatás egykori és mai kulcskérdései 2. Pál krisztológiája (krisztológiai metaforák) 3. Teológiai középpont 1. A hit általi megigazulás kérdése 4. Teológiai középpont 2. Koinónia Krisztussal 5. Páli keresztség- és úrvacsora-tan, Lélek és karizmák 6. Pál etikája és antropológiai fogalmai 7. A késői Páli levelek teológiája 8. János teológiája 1. Krisztológia: Jézus Krisztus küldetése, koinónia 9. János teológiája 2. Paraklétosz – eszkhatológia 10. A Jánosi levelek és a Jelenések könyvének teológiája 11. A Zsidókhoz írt levél és a katolikus levelek teológiája</p>				
<p>Évközi tanulmányi követelmények:</p>				
<p>A tárgyalt anyag követése a kiadott szakirodalom alapján: Stuhlmacher <i>Az Újszövetség bibliai teológiája</i> (221-) és J. Gnilka, <i>Az Újszövetség teológiája</i> c. könyvének releváns fejezeteihez (204-289; 330-351; 356-) írott rövid (összesen 10.000 karakter) reflexiók készítése. A reflexiók végső leadási határideje a szorgalmi időszak utolsó napja 23:59. A kollokvium anyaga Herczeg Pál jegyzetének 128-328. oldala, valamint az órákon elhangzottak és a handoutok.</p>				
<p>Kötelező irodalom:</p>				
<p>Bolyki János, Újszövetségi etika. Kálvin Kiadó, 1998. J. Gnilka, <i>Az Újszövetség teológiája</i>. Szent István Társulat, 2007. Herczeg Pál, <i>Az Újszövetség teológiájának vázlata</i>. KRE, 2004. Schweitzer, <i>Teológiai bevezetés az Újszövetségbe</i>. Kálvin Kiadó, 2004. P. Stuhlmacher, <i>Az Újszövetség bibliai teológiája</i>. Kálvin Kiadó, 2017. Kiadott órai jegyzetek, handoutok</p>				
<p>Ajánlott irodalom:</p>				
<p>Biblikus teológiai szótár. Budapest: Szent István Társulat, 2009 R. Bultmann, <i>Az Újszövetség teológiája</i>. Osiris Kiadó, 1998. B. S. Childs, <i>Biblical Theology of the Old and New Testaments</i>. SCM, 1992. Cserháti Sándor, <i>Az Újszövetség teológiája</i>. Luther Kiadó, 2012. Herczeg Pál, <i>Krisztusról és az egyházzól szövegek</i>. Kálvin Kiadó, 2006. J. Jeremias, <i>Neutestamentliche Theologie</i>. Gütersloh, 1971. W. G. Kümmel, <i>Die Theologie des NTs</i>. Göttingen, 1980. L. Morris, <i>Az Újszövetség teológiája</i>. KIA, 2001. W. Schmithals, <i>Theologiegeschichte des Urchristentums</i>. Kohlhammer, 1994. Udo Schnelle, <i>Theologie des Neuen Testaments</i>. V & R (UTB), 2007. Strecker, <i>Theologie des NTs</i>. W. de Gruyter, 1996. Székely János, <i>Az Újszövetség teológiája</i>. Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat, 2003. Wick, Peter, Pál. <i>A keresztyénység tanítója</i>. Kálvin Kiadó, 2007.</p>				
<p>HT BTHB138 – IZRAEL VALLÁSTÖRTÉNETE</p>				
<p>Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Hanula Gergely</p>	<p>Féléves óraszám: N: 30</p>	<p>Kredit: 3</p>	<p>Előtanulmányi kötelezettség: -----</p>	
<p>Tantárgy előadója: Dr. Péntek Dániel Gábor</p>	<p>Tárgy besorolása: kötelezően választható</p>	<p>Meghirdetés féléve: tavaszi</p>	<p>Oktatás nyelve: magyar</p>	<p>Értékelés módja: Kollokvium</p>
			<p>Ajánlott félév: VIII.</p>	<p>Értékelés módszere:</p>
<p>A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:</p>				
<p>A kurzus során a hallgatók megismerkednek az ókori Izrael vallásával, annak bibliai és Biblián kívüli szöveges forrásaival és tárgyi emlékeivel. Az összehasonlító és elemző bemutatás révén teljes komplexitásába és történeti</p>				

változásaiba nyerhetnek betekintést. Az izraeli vallás elemeinek és gyakorlatának bemutatásával a bibliai szöveg jobb megértésére juthatnak el a hallgatók.

A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:

tantárgy programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:

11. Történeti korszakok és vallástörténeti változások
12. A jahvizmus előzményei: Szíro-palesztinai vallások
13. A jahvizmus „születése”: monolatria-henoteizmus-monoteizmus
14. „Klasszikus” jahvizmus a királyság idején: Izrael és Júda vallásai
15. Fogság utáni vallásosság Jehud és Samerin provinciákban
16. Hellenisztikus-római kori izraeli vallásosság
17. Áldozatok
18. Ünnepek
19. Templomok
20. Papság

Kötelező irodalom:

Karasszon István: *Az óizraeli vallás*, Budapest 1994.

Xeravits Géza: *Tanulmányok az ókori Izraeli kultuszáról* (Simeon könyvek 2.) Pápa-Budapest 2004.

Ajánlott irodalom:

Mircea Eliade: *Vallási hiedelmek és eszmék története I.* Budapest 1996.

Ziony Zevit: *Religions of Ancient Israel: A Synthesis of Parallaxic Approaches*, London 2001

Patrick D. Miller: *Religion of Ancient Israel*, Louisville Kent. 2000.

Rainer Albertz: *Religionsgeschichte Israels in alttestamentlichen Zeit I-II.* Göttingen 1992.

HT BTHB130 – ÖSSZEHASONLÍTÓ VALLÁSTÖRTÉNET

Tantárgy felelőse: Dr. habil. Pecsuk Ottó	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Dr. habil. Pecsuk Ottó	Tárgy besorolása: kötelezően választható	Meghirdetés féléve: ősz	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Gyakorlati jegy
			Ajánlott félév: V.	Értékelés módszere:

A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:

Az összehasonlító vallástörténet című tárgy elsődleges célja, hogy a hallgatók képet kapjanak a vallások kialakulásáról szóló főbb elméletekről, megismerkedjenek a vallási gondolkodás archaikus formáival, világvallások kialakulásának, differenciálódásának főbb útjaival.

A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:

A kurzus elvégzése után a hallgatóknak a fenti ismereteken túl jártasságot kell szerezniük a vallástudományi források kezelésben, ismerniük kell az egyes világvallások történetének főbb szakaszait, fejlődésük fontosabb elágazási pontjait, alapvető tanításait.

Évközi tanulmányi követelmények:

Az órákon való aktív részvétel, kiadott szakirodalom feldolgozása, illetve a félév elején kiadott témában otthoni írásbeli munka elkészítése.

Kötelező irodalom:

A vallástörténet klasszikusai (szerk. Simon Róbert), Budapest, 2003. Az alábbi részek: 19-37.o.,89-126.o.149-198.o.,221-261.o.261-290.o.291-317.o.,317-336.o.,337-346.o.,359-433.o.,433-537.o.537-567.o.567-617o.,617-641 o., 641-648-ig.

M. Eliade, A vallási hiedelmek és eszmék története, Budapest, 2006, 84-105.o., 156-176.o.,176-199.o., 199-238.o., 238-260.o.,276-291.o.,291-319.o.,319-338.o.,338-360.o.,362-382.o., 428-442.o.,442-452.o. 471-490.o., 490-506.o., 506-560.o.,608-621.o.,624-643.o.,643.670.o.,690-713.o., 718-741.o., 747-759.o.

H. von Glasenapp, Az öt világvallás. Budapest, 1981. (későbbi kiadások is felhasználhatók)

M. Eliade, Képek és jelképek, Budapest, 1997.

Ajánlott irodalom:

Evans-Prichard, E.E., *Theories of Primitive Religion*, Oxford, 1965.

Masuzawa, T., *In Search of Dreamtime: The Quest for the Origin of Religion*. Chichago, 1993.

Lévi-Strauss, C., *Strukturális antropológia, II*, (ford. Szántó Diana) Budapest, 2001, 99-221.o.

HT DOER010 – HITVALLÁSISMERET 1.				
Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Szabó István	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Prof. Dr. Szabó István	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: ősz	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: I.	Értékelés módszere:
A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:				
A Heidelbergi Káté (HK) és a II. Helvét Hitvallás (HH) alapján bevezetés a bibliai és rendszeres teológiai gondolkodásba. A hitvallások struktúráját követve a hallgatók megismerkednek a tantételek klasszikus reformátori, valamint modern teológiai megközelítésével, problematikájával.				
A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:				
<ol style="list-style-type: none"> 1. Hit és hitvallás. HK 21-24 2. Isten kijelentése és a Szentírás. HH I-II 3. Az egyetlen vigasztalás és a HK néhány jellegzetessége. HK 1-5 4. Az ember nyomorúsága, az eredendő bűn és szabad akarat kérdése. HK 6-9, 11-14, HH VIII-IX 5. A szabadító személye. HK 15-19, HH XI 6. A Szentháromság Isten HK 25, HH III 7. A teremtő, mindenható Atya, a látható és láthatatlan világ HK 26, HH XI 8. A gondviselő Isten HK 27-28, HH VI 9. Krisztus hármassága a miénk HK 31-34 10. Krisztus útja a megaláztatástól a felmagasztalásig HK 35-37, 40-46, 49, 52 				
Évközi tanulmányi követelmények:				
A kijelölt kérdés-feleletek szó szerint, a fejezetek tartalmilag megtanulandók				
Kötelező irodalom:				
Szűcs Ferenc: <i>Hitvallásismeret</i> . Budapest, 1995 A Heidelbergi Káté – A Második Helvét Hitvallás. Budapest, 1981				
Ajánlott irodalom:				
John N.D. Kelly: <i>Early Christian Creeds</i> . London, 1972 Szent Ágoston: <i>A hit és hitvallás</i> . Kolozsvár, 1999 Philip Melancton: <i>Loci communes 1521</i> . Lateinisch-Deursch, Gütersloh, 1997 Luther Márton <i>négy hitvallása</i> . Budapest, 1983. Zwingli Ulrik: <i>Commentarius vagyis az igaz és a hamis vallás magyarázata 1525</i> . Budapest, 1999 Kálvin János: <i>A Genfi egyház kátéja 1545</i> . Pápa, 1907 Kálvin János: <i>Tanítás a keresztyén vallásra 1559</i> . Rövidített formában. Budapest, 1986 Heinrich Bullinger: <i>A keresztyén vallás summája 1556</i> . Szentendre, 1997. <i>Belga Hitvallás</i> . Kolozsvár, 1998. <i>Skót Hitvallás</i> . Kolozsvár, 1999. <i>Westminsteri Hitvallás</i> . Kolozsvár, 1999. <i>Ír Hitvallás</i> , Kolozsvár, 1999. <i>La Rochelle-i Hitvallás</i> , Kolozsvár, 2000. <i>Doedrechtli Kánonok</i> , Kolozsvár, 2000. <i>Bekentnisse der Kirche. Bekenntnistexte aus zwantig Jahrhunderten</i> . Wuppertal, 1997 <i>Reformierte Zeugnis huete</i> . Eine Sammlung neuerer Bekenntnistexte aus de reformierten Tradition. Hrg. Lukas Vischer. Neukirchen-Vluyn, 1988.				

HT DOER011 - HITVALLÁSISMERET 2.				
Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Szabó István	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: HT DOER010 – Hitvallásismeret 1.	
Tantárgy előadója: Prof. Dr. Szabó István	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: II.	Értékelés módszere:
A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:				
A Heidelbergi Káté (HK) és a II. Helvét Hitvallás (HH) alapján bevezetés a bibliai és rendszeres teológiai gondolkodásba. A hitvallások struktúráját követve a hallgatók megismerkednek az alapvető tantételek klasszikus reformátori, valamint modern teológiai megközelítésével, problematikájával.				
A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:				
<ol style="list-style-type: none"> 1. A Szentlélek és az egyház. HK 53-55. HH XVII-XVIII 2. Isten kegyelmi kiválasztása és a megigazulás, megszentelődés. HK 60-62.64. HH X.XV-XVI 3. A Sákramentumok: a szent keresztség. HK 65-66.68.69.71-72.74. HH XIX.XX 4. Az úri szent vacsora. HK 75-78.81. HH XXI. 5. A kulcsok hatalma HK 83-85. 6. A bűnbánat és megtérés HK 88-91. 7. Isten törvénye. HK 92-93. HH XII. 8. A Tízparancsolat: Az első kőtábla parancsolatai HK 94.96.99.101.103 9. A második kőtábla parancsolatai HK 104-105.108.110.112-114. 10. Az imádkozásról HK 116. HH XXIII.-XXVII. 11. A hitvallások különleges összefüggései 				
Évközi tanulmányi követelmények:				
A kijelölt kérdés-feleletek szó szerint, a fejezetek tartalmilag megtanulandók.				
Kötelező irodalom:				
Szűcs Ferenc: <i>Hitvallásismeret</i> . Budapest, 1995 A <i>Heidelbergi Káté – A Második Helvét Hitvallás</i> . Budapest, 1981				
Ajánlott irodalom:				
John N.D. Kelly: <i>Early Christian Creeds</i> . London, 1972 Szent Ágoston: <i>A hit és hitvallás</i> . Kolozsvár, 1999 Philip Melancthon: <i>Loci communes 1521</i> . Lateinisch-Deursch, Gütersloh, 1997 <i>Luther Márton négy hitvallása</i> . Budapest, 1983. Zwingli Ulrik: <i>Commentarius vagyis az igaz és a hamis vallás magyarázata 1525</i> . Budapest, 1999 Kálvin János: <i>A Genfi egyház kátéja 1545</i> . Pápa, 1907 Kálvin János: <i>Tanítás a keresztyén vallásra 1559</i> . Rövidített formában. Budapest, 1986 Heinrich Bullinger: <i>A keresztyén vallás summája 1556</i> . Szentendre, 1997. <i>Belga Hitvallás</i> . Kolozsvár, 1998. <i>Skót Hitvallás</i> . Kolozsvár, 1999. <i>Westminsteri Hitvallás</i> . Kolozsvár, 1999. <i>Ír Hitvallás</i> , Kolozsvár, 1999. <i>La Rochelle-i Hitvallás</i> , Kolozsvár, 2000. <i>Dordrechtli Kánonok</i> , Kolozsvár, 2000. <i>Bekentnisse der Kirche. Bekenntnistexte aus zwantig Jahrhunderten</i> . Wuppertal, 1997 <i>Reformierte Zeugnis huete</i> . Eine Sammlung neuerer Bekenntnistexte aus de reformierten Tradition. Hrg. Lukas Vischer. Neukirchen-Vluyn, 1988.				

HT DOER012 - TEOLÓGIAI ENCIKLOPÉDIA				
Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Szabó István	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Dr. László Emőke	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: ősz	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: I.	Értékelés módszere:
A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:				
A teológiai diszciplínák és segédtudományaik rendszerének ismerete, teológia történet rövid áttekintése. A tantárgy további célja a hallgatók tudományos munkára való felkészítése, az ehhez szükséges elméleti és gyakorlati ismeretek, jártasságok elsajátítása.				
A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:				
Témakörök: 1.1. A teológia tudománya, feladata. A teológiai iskolák történeti áttekintése (A Budapesti Ref. Teológia és a KRE HTK rövid története) 1.2. A teológia szaktárgyainak bemutatása: a bibliai tudományok 1.3. A rendszeres teológia tárgyai 1.4. Az egyháztörténet és segédtudományai 1.5. A gyakorlati teológia és szaktárgyai 2.1. A teológiatörténet vázlatosan: a keresztyén ókor és a patrisztikus irodalom 2.2 Teológia a Középkorban 2.3. Reformáció, a protestáns ortodoxia és a pietizmus 2.4. Teológia a Felvilágosodás kora óta 3.1. A teológia és az egyházi szolgálatok személyi feltételei (Vocatio interna és externa)				
Évközi tanulmányi követelmények:				
Egy választott témában gépelt formában könyv- és cikkjegyzéket kell benyújtani A félév során el kell sajátítani a tudományos munkához szükséges alapismereteket is (pl. könyvtárhasználat, szakértekezés elkészítésének módja)				
Kötelező irodalom:				
Az előadásokon túl A. McGrath, <i>Bevezetés a keresztyén teológiába</i> , Bp. Osiris 1995. 27-126.o.				
Ajánlott irodalom:				
Karner Károly, <i>Bevezetés a teológiába</i> , Bp. 1954. Dr. Kocsis Elemér, <i>Bevezetés a teológiába</i> , Debrecen 1979 (ill. a későbbi kiadások) S.C. Guthrie, Jr., <i>Christian Doctrine</i> , Atlanta 1968.p.11-49 Karl Barth, <i>Einführung in die evangelische Theologie</i> , Zürich 1962 - Berlin				

HT DOER013 - DOGMATIKA PROLEGOMENA				
Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Szabó István	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: HT DOER010 – Hitvallásismeret 1.	
Tantárgy előadója: Dr. László Emőke	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: II.	Értékelés módszere:
A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:				
A tantárgy célja a rendszeres teológiai terminológia elsajátítása, ismerkedés a teológiai tudományos módszerekkel, a rendszeres teológia fogalmával és eszközeivel, a református dogmatika alapelveivel.				
A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:				
Témaismertetés: 1. A dogma, hitvallás, herezis fogalma, szerepe. TKSZ: 195-218, 119-123,126-137. BKD: 20-24, McGB: 144-147 2. A dogmatika fogalma és feladata. TKSZ 219-222, 110-115,137-155. BKD: 9-14 3. Tudományos eszközök és módszerek a dogmatikában. TKSZ 222-241, 115-118. McGB: 135-142				

4. A dogmatika helye a teológiai tudományok között. TKSZ 242-250. McGB: 176-181.
5. Zh. a felsorolt anyagból, valamint a terminológia 6.6 anyagával bezárólag (292-302 o.).
6. Isten kijelentése. TKSZ 251-268, 156-169. McGB: 394-405.
7. Az Ige hármaskör alakja és a Sola Scriptura elv. TKSZ 269-287, 70-94, 166-172, 174-179. McGB:148-170.
8. Az Írás magyarázása és a hirdetett Ige. TKSZ 288-291, 95-109, 173-174, 179-181, McGB: 170-174, 181-183.
9. A kijelentésre válaszoló hit. BKD: 14-29.
10. Második Zh. (6-9), valamint a terminológia 6.7-6.10 (302-310 o.)

Évközi tanulmányi követelmények:

2 zárthelyi dolgozat

Kötelező irodalom:

Török-Kocsis-Szűcs, *Dogmatikai prolegomena*, Budapest, 2000 (TKSZ)
 Bart Károly, *Kis dogmatika*, Budapest, é.n. (Ford: Pilder Mária) (BKD)
 Alister McGrath, *Bevezetés a keresztyén teológiába*, Budapest, 1995 (McGB)

Ajánlott irodalom:

HT DOER014 - DOGMATÖRTÉNET 1.

Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Szabó István	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: HT DOER013 – Dogmatika prolegomena	
Tantárgy előadója: Dr. László Emőke	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: ősz	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: III.	Értékelés módszere:

A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:

A dogmatörténet átfogó megismertetése a hallgatókkal. Az előadások során a hallgatók megismerkednek a dogmák kialakulását befolyásoló filozófiai és történeti háttérrel, a nagy hitvitákkal, a különböző teológiai irányzatok jellegzetességeivel és problémáival.

A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:

1. A keresztyén gondolkodás történeti forrásai. A hagyományozódás az ősegyházban. Az apostoli kor krisztológiai, trinitárius formulái. Korai krisztológiai herezisek (ebionitizmus, doketizmus)
2. Az apostoli atyák. Az antiochiai és az alexandriai iskolák.
3. A gnoszticizmus és hatása a teológiára. Markion. Montanizmus.
4. Az apologeták. Pogány támadások a keresztyénség ellen (Kelszosz, Porphyrius)
5. Az első dogmatikai rendszerek: Irenaeus, Origenész
6. Krisztológiai dogmafejlődés. Arianizmus, Athanásziosz, az I. Nikaiai Zsinat. A Szentlélek személye: Konstantinápolyi Zsinat
7. Krisztus kettős természetének vitái: az Efézusi és Kalkedóni Zsinatok
8. Kappadókiai atyák és a keleti trinitástan
9. Augustinus
10. Keleti és nyugati tanfejlődés a kora középkorban. Ikonológia, sakramentológia
11. A korai skolasztika, Canterbury Anselmus

Évközi tanulmányi követelmények:

2 zárthelyi dolgozat keretében számadás az átvett anyagról

Kötelező irodalom:

Jonathan Hill: *A keresztyén gondolkodás története* Atheneum, Budapest, 2000.
 Tony Lane, *A keresztyén gondolkodás rövid története*, Harmat-Kálvin, 2000.
 A. McGrath, *Bevezetés a keresztyén teológiába*, Osiris, Budapest
 Vanyó László (szerk.) *Ókeresztyén írók* sorozat kijelölt szövegei
 Kálvin János, *Tanítás a keresztyén vallásra*, MRE Zsinati Iroda, Budapest 1986. 1-151.o olvasmánynapló szerű
 kijegyzetelés
 Az előadásokhoz küldött szöveg, jegyzet

Ajánlott irodalom:

A. von Harnack, *Dogmatörténet*, Szentendre
 Bengt Haeglund, *Geschichte der Theologie*, Berlin, E.V.

Louis Berkhof, *The History of Christian Doctrines*, Grand Rapids, Mich. 1988.
 Bernhard Lohse, *A Short History of Christian Doctrine*, Fortress, Philadelphia, 1985.
 Órigenész, *Kelszosz ellen*, Kairosz, Budapest, 2008.
 Szent Ágoston, *Vallomásai*
 Szent Ágoston, *Isten városáról I-IV.*

HT DOER020 - DOGMATÖRTÉNET 2.

Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Szabó István	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: HT DOER014 – Dogmatörténet1.	
Tantárgy előadója: Dr. László Emőke	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: IV.	Értékelés módszere:

A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:

A dogmatörténet átfogó megismertetése a hallgatókkal. Az előadások során a hallgatók megismerkednek a dogmák kialakulását befolyásoló filozófiai és történelmi háttérrel, a nagy hitvitákkal, a különböző teológiai irányzatok jellegzetességeivel és problémáival.

A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:

1. A humanizmus jelentősége, teológiája és antropológiája, elő-reformáció
2. A reformáció teológiája I. (Luther)
3. A reformáció teológiája II. (Melanchton, Zwingli)
4. A reformáció teológiája III. (Kálvin I.)
5. A reformáció teológiája IV. (Kálvin II.)
6. A protestáns ortodoxia
7. *I. Zárthelyi dolgozat a fenti (1-6.) anyagból*
8. A felvilágosodás és a XVIII. század teológiája
9. A XIX. századi liberális teológia I. (Schleiermacher)
10. A XIX. századi liberális teológia II. (Ritschl)
11. A XX. század teológiája I. (neo-ortodoxia és belső vitái: Barth, Brunner)
12. A XX. század teológiája II. (Bonhoeffer, Tillich, Moltmann)
13. *II. Zárthelyi dolgozat a fenti (8-12.) anyagból*

Évközi tanulmányi követelmények:

2 zárthelyi dolgozat keretében számadás az átvett anyagról

Kötelező irodalom:

T. Lane: *A keresztyén gondolkodás rövid története*. Budapest, 2001
 A. E. McGrath: *Bevezetés a keresztyén teológiába*. Budapest, 1995
 J. Hill: *A keresztyén gondolkodás története*. Budapest, 2000
 Kálvin János: *A keresztyén vallás rendszere I-II*. Pápa, 1909-1910

Ajánlott irodalom:

M.E. Osterhaven: *Az egyház hite. Történelmi fejlődés ref. szempontból*. Budapest, 1995
 Bernhard Lohse: *A Short History of Christian Doctrine*. Philadelphia, 1985
 Karlmann Beyschlag: *Grundriss der Dogmengeschichte I-III*. Darmstadt, 1982
Handbuch der Dogmen- und Theologiegeschichte I-III. Göttingen, 1999
 Wilhelm Niesel: *Kálvin teológiája*. Budapest, 1998
 Friedrich Wilhelm Kantzenbach: *Teológiai irányzatok*. Budapest, 1996
 Heinz Zahrnt: *Az Isten-kérdés. Protestáns teológia a XX. században*. Budapest, 1997
 Gerhard Ebeling: *Luther. Bevezetés a reformátor gondolkodásába*. Budapest, 1997
 Eugenio Garin: *Reneszánsz és műveltség*. Budapest, 1988

HT DOER016 – DOGMATIKA 1.				
Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Szabó István	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: HT DOER020 – Dogmatörténet 2. HT BTHB051 – Bibliaismeret 2.	
Tantárgy előadója: Prof. Dr. Szabó István	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: ősz	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: V.	Értékelés módszere:
<i>A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:</i>				
A klasszikus reformátori dogmatika felépítését figyelembe véve tárgyalja a teológia rendszerét. Módszerében segítségére van mind az írásmagyarázat, mind a filozófia. Rendszerezi a bibliai stúdiumok kutatásainak eredményeit. Alapvető eligazítást ad az egyház tanítása tekintetében, s egyúttal a bibliai könyvek tapasztalatai alapján képed ad az Isten, ember, világ összefüggéseiről, egyszóval a református keresztyén világrépről.				
<i>A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:</i>				
<ol style="list-style-type: none"> 1. Az Istenről szóló tan. Tulajdonságok, transzcendencia és immanencia, metafizika 2. A trinitástan. Bibliai alapok és dogmatörténeti kérdések, mai problémák 3. A teremtő és gondviselő Isten 4. A láthatatlan világ és az ember 5. Jézus Krisztus személye 				
<i>Évközi tanulmányi követelmények:</i>				
Referátum				
<i>Kötelező irodalom:</i>				
Barth Károly: Kis dogmatika. Budapest, é.n. Jan Milich Lochman: Az Apostoli Hitvallás. Budapest, 1995. Sebestyén Jenő: Református dogmatika. Gödöllő, 1994. Alister McGrath: Bevezetés a keresztyén teológiába. Budapest, 1995. Török István: Dogmatika. Amsterdam, 1985. Szűcs Ferenc: Hitvallásismeret. Budapest, 1995.				
<i>Ajánlott irodalom:</i>				
M. Eugene Osterhaven: Az egyház hite. Budapest, 1995. Otto Weber: Grundlagen der Dogmatik. 1-2. Band. Berlin, 1969. Paul Tillich: Rendszeres teológia. Budapest, 1996. Millard J. Erickson: Christian Theology. Grand Rapids, 1994.				

HT DOER017 – DOGMATIKA 2.				
Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Szabó István	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: HT DOER016 – Dogmatika 1.	
Tantárgy előadója: Prof. Dr. Szabó István	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: VI.	Értékelés módszere:
<i>A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:</i>				
A klasszikus reformátori dogmatika felépítését figyelembe véve tárgyalja a teológia rendszerét. Módszerében segítségére van mind az írásmagyarázat, mind a filozófia. Rendszerezi a bibliai stúdiumok kutatásainak eredményeit. Alapvető eligazítást ad az egyház tanítása tekintetében, s egyúttal a bibliai könyvek tapasztalatai alapján képed ad az Isten, ember, világ összefüggéseiről, egyszóval a református keresztyén világrépről.				
<i>A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:</i>				
<ol style="list-style-type: none"> 1. Szótériológia. Krisztus váltságműve értünk. 2. Az engedelmesség, szenvedés keresztt 3. A pokolra szállás, a feltámasztás, a mennybemenetel 4. Az ordo salutis, predestináció, vocatio, megigazulás és megszentelődés 5. Megtérés, újjászületés 6. A Szentlélek személye és munkája 				

7. Az egyház, krisztológiai alapja, látható és láthatatlan egyház, ismertető jegyei, szervezete és kormányzása
8. A kulcsok hatalma, a tan-és egyházfegyelem
9. Az egyház szolgálói, a kálvini négyes rend
10. A sakramentumok: keresztség és úrvacsoratanok
11. Eszkhatológia
Évközi tanulmányi követelmények:
Referátum
Kötelező irodalom:
Barth Károly: Kis dogmatika, Budapest, é.n. Jan Milich Lochman: Az Apostoli Hitvallás, Budapest, 1995. Sebestyén Jenő: Református dogmatika, Gödöllő, 1994. Alister McGrath: Bevezetés a keresztyén teológiába, Budapest, 1995. Török István: Dogmatika, Amsterdam, 1985. Szűcs Ferenc: Hitvallásismeret, Budapest, 1995.
Ajánlott irodalom:
Paul Tillich: Rendszeres teológia. Budapest, 1996. Otto Weber: Grundlagen der Dogmatik. 1-2. Berlin, 1962. John Macquarrie: Principles of Christian Theology. New York, 1977. Millard J. Erickson: Christian Theology. Grand Rapids, 1994. Gerhard Ebeling: Dogmatik des christlichen Glaubens. II-III. Berlin, 1966. Szathmáry-Török-Kocsis: Eszkhatológia. Budapest, 2001. Oscar Cullmann: Az Újszövetség krisztológiája. Budapest, 1990. Louis Berkhof: Keresztyén dogmatika. H. és é.n.

HT DOER018 - ETIKA 1.				
Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Szabó István	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: HT DOER017 – Dogmatika 2.	
Tantárgy előadója: Dr. Czentnár Simon	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: VIII.	Értékelés módszere:
A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:				
Az etika változó korokon keresztül keresi a felvetődő kérdésekre adandó keresztyén válaszokat. Életszerűsége és időszerűsége készíti fel a hallgatókat, hogy helyt tudjanak állni és a keresztyén üzenet alapján cselekedetekre tudják váltani a megértett és megélt igazságot. Ebben a szemeszterben egyrészt az általános etikai kategóriák kerülnek szóba, másrészt pedig az etika történetének jelentősebb állomásaival ismerkedik meg a hallgató.				
A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:				
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ethosz és etika 2. Kicsoda az ember? Teológiai antropológia 3. Evangélium és törvény 4. Lelkiismeret, erkölcsi felelősség és szabad akarat 5. Rendek, mandátumok és intézmények 6. I. zárthelyi dolgozat 7. A keresztyén ókor etikái 8. A skolasztika etikája 9. A reformáció etikája 10. A liberális teológiai etika 11. A 20. századi protestáns etika 12. II. zárthelyi dolgozat 				
Évközi tanulmányi követelmények:				
Zárthelyi dolgozatok megírása				
Kötelező irodalom:				
Szűcs Ferenc: Teológiai etika. Budapest, 1993 Török István: Etika. Kolozsvár, 1997				

Sebestyén Jenő: Református etika. Budapest, Gödöllő, 1993
Szathmáry Sándor: Teológiai Antropológia dióhéjban. Budapest, 1990
Barth Károly: Evangélium és törvény. Budapest, 1997
Ajánlott irodalom:
Anzenbacher, Arno: Einführung in die Ethik. Düsseldorf, 1992
Anzenbacher, Arno: Keresztény társadalometika. Budapest, 2001
Bonhoeffer, Dietrich: Etika. Szentendre, 1999
Frey, Christofer: Die Ethik des Protestantismus von der Reformation bis zur Gegenwart. Gütersloh, 1989
Nyíri Tamás: Alapvető etika. Budapest, 1994
Pinckaers, Servias: A keresztény erkölcszociológia forrásai. Budapest, 2001
Weber, Helmut: Általános erkölcszociológia. Budapest, 2001
Weber, Helmut: Speciális erkölcszociológia. Budapest, 2001

HT DOER019 – ETIKA 2.				
Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Szabó István	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: HT DOER018 – Etika 1.	
Tantárgy előadója: Dr. Czentnár Simon	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: ősz	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: IX.	Értékelés módszere:
A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:				
Az etika változó korokon keresztül keresi a felvetődő kérdésekre adandó keresztyén válaszokat. Életszerűsége és időszerezésre készíti fel a hallgatókat, hogy helyt tudjanak állni és a keresztyén üzenet alapján cselekedetekre tudják váltani a megértett és megélt igazságot. Ebben a szemeszterben a Tízparancsolat szerkezete mentén az élet valamennyi főbb etikai kérdései kerülnek szóba.				
A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:				
<ol style="list-style-type: none"> 1. Az egyetlen szabadító, képtialalom és a bálványok (I-II. parancsolat) 2. A beszéd etikája (III. parancsolat) 3. Ünnepe és munka (IV. parancsolat) 4. A tisztelet etikája (V. parancsolat) 5. Az élet tisztelete (VI. parancsolat) 6. Szexualitás és házasság (VII. parancsolat) 7. Gazdaság etikája (VIII. parancsolat) 8. Hazugság, vád, árulás, hamis tanúzás (IX. parancsolat) 9. A bűnös vágy (X. parancsolat) 				
Évközi tanulmányi követelmények:				
Házi dolgozat Zárthelyi dolgozat				
Kötelező irodalom:				
Szűcs Ferenc: Teológiai etika. Budapest, 1993				
Török István: Etika. Kolozsvár, 1997				
Weber, Max: A protestáns etika és a kapitalizmus szelleme. Budapest, 1982				
Douma, J.: A Tízparancsolat. Budapest, 1994				
Lochman, Jan Milic: A szabadság útjelzői. Etikai vázlatok a Tízparancsolathoz. Budapest, 1993				
Ajánlott irodalom:				
A parancsolatok által meghatározott témák tárgyalásánál az órán külön kerül kiadásra az az irodalomlista, amelyet a hallgatók felhasználhatnak házi dolgozatuk elkészítéséhez.				

HT DOER110 - ÖKUMENIKA				
Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Szabó István	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 3	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Dr. Czentnár Simon	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Gyakorlati jegy
			Ajánlott félév: X.	Értékelés módszere:
A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:				
Megismerkedni az ökumenikus mozgalom történeti összefüggéseivel, kihívásaival, a felekezeti dialógusok teológiai értelmezésével dogmatikai és felekezettudományi szempontból; betekintést nyerni az MRE ökumenikus kapcsolataiba, munkájába.				
A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:				
<ol style="list-style-type: none"> 1. Bevezetés az ökumenikus mozgalomba 2. Jézus Krisztus és az Egyház kezdete; történeti egyház-megoszlás. 3. Az első lépések az új viszonyok irányába. Korai egyházi egységmozgalmak. 4. Az Egyházak Világtanácsa alapítása és fejlődése. 5. A római katolikus és ortodox egyház belépése és hozzájárulása. 6. Teológiai dialógus a kiengesztelődés érdekében. 7. Protestáns egységtörekvés. Leuenbergi Konkordia 8. A keresztség, az úrvacsorai közösség és a közös szolgálat kérdése a Limai Dokumentum alapján. 9. A protestáns- római katolikus, valamint a protestáns-ortodox párbeszéd teológiai alapvetései és kérdései 				
Évközi tanulmányi követelmények:				
Az ajánlott irodalom folyamatos és közös feldolgozása Házi dolgozat				
Kötelező irodalom:				
Ajánlott irodalom:				
<p>Ch. Link, U. Luz, L. Vischer: „... kitartóan résztvettek... a közösségben...”. Bp. 2004.</p> <p>Bajusz Ferenc: Az Egyházak Világtanácsa. Bp.</p> <p>Bajusz Ferenc: Az ökumenikus mozgalom története és mai problémái I-II. Bp. 1985.</p> <p>W. Niesel: Az Evangélium és az Egyházak. Kolozsvár, 1979.</p> <p>Th. Wieser (szerk.): A Dialogue in the Transit Lounge of the Ecumenical Movement. Genf, 1986.</p> <p>Th. Torrance (szerk.): The Incarnation: Ecumenical Studies in the Nicene-Constantinopolitan Creed. Edinburgh, 1981.</p> <p>Hafenscher Károly (szerk.) 50 éves az Ökumenikus Tanács Magyarországon. Bp., 1993.</p> <p>Th. E. Fitzgerald: The Ecumenical Movement: An Introductory History. Westport, 2004.</p> <p>E. Fahlbusch: A protestantizmus feladatai a II. Vatikáni Zsinat után. In: Theol. Szemle. 1967, 263-265.</p> <p>Bucsay Mihály: A keresztyén egység ügye a magyar ökumené történetében.</p> <p>W. Dantine: A Leuenbergi Konkordia értelme és szerepe. In: Theol. Szemle. 1973, 91-95.</p> <p>Berki Feriz-Pásztor János: Az úrvacsora kérdése a katolikus-protestánt párbeszédben. In: Theol. Szemle. 1977, 226-232.</p> <p>M.v. Elderen: Az EVT és a Római Katolikus Egyház. In: Theol. Szemle. 1987, 162-167.</p> <p>Boross Géza: Keresztség, úrvacsora, lelkesi szolgálat. In: Theol. Szemle. 1986, 193-211.</p> <p>Pásztor János: Megbékélés az Egyházban és az Egyházak között. In: Theol. Szemle. 1996, 134-130.</p> <p>M. Mackay: Ökumenikus perspektívák ma. In: Theol. Szemle. 1996, 140-148.</p> <p>Reuss András: Reformátori hittel a pluralista társadalomban. In: Theol. Szemle. 1996, 42-49.</p> <p>Berki Feriz: Orthodoxia és az Egyházak Világtanácsa. In: Theol. Szemle. 1998. 332-336.</p> <p>Pásztor János: Az istentisztelet értelmezése az ökumenikus mozgalomban és az egyház önértelmezésében. In: Theol. Szemle. 1998, 277-282.</p> <p>Pásztor János: Ökumené és globalizáció. In: Theol. Szemle. 2001, 92-96.</p> <p>Pásztor János: Az ökumenikus Chartáról. In: Theol. Szemle. 2002, 227-234.</p> <p>K. Reise: Az ökumenikus mozgalom problémái és feladatai a 21. században. In: Theol. Szemle. 2009, 233-238.</p>				

HT DOER159 – FELEKEZETISMERET - SZIMBOLIKA				
Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Szabó István	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Dr. László Emőke	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: ősz	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: IX.	Értékelés módszere:
A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:				
A tantárgy célja megismertetni a hallgatókkal a református egyházon kívül a különböző keresztyén felekezetek sajátosságait: kialakulásuknak történetét, a magyar történelemben betöltött szerepüket és helyüket, teológiai alaptanításukat, ünnepeiket és istentiszteletüket, liturgiájukat, szervezeti felépítésüket, jellegzetes egyházművészetüket, amennyiben van, szerzetesrendjeiket, illetve szolgálatuknak legjellemzőbb területeit. A keresztyén felekezetek legfontosabb tanításainak, istentiszteleti gyakorlatának és szervezeti felépítésének összehasonlító elemzése. Mindez a református hitvallási tradícióhoz való viszonyítás alapján történik, a református identitás megerősítésének, de egyben a másféle tradíciók iránti nyitottság szándékával is.				
A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:				
A félév során a tárgyalt különböző felekezetek sajátosságuk szerinti részletezettséggel:				
1. Monofizita egyházak				
2. Keleti ortodox egyházak				
3. A Római Katolikus Egyház				
4. Unitárius Egyház				
5. Magyarországi kisegyházak (baptisták, metodisták, pünkösdisták, Hetednap Adventista Egyház)				
Évközi tanulmányi követelmények:				
Aktív részvétel. Az előadáson elhangzottak és a megadott irodalom alapján történő számonkérés a félév befejeztével.				
Kötelező irodalom:				
Wilhelm Niesel: <i>Az evangélium és az egyházak, A Szimbolika tankönyve</i> (Ford. Juhász Tamás), Kolozsvár-Napoca, 1979. Az előadások során ajánlott felekezeti dogmatikák szemelvényei, liturgiai és szervezeti vonatkozású szövegei.				
Ajánlott irodalom:				
Valamennyi alkalommal a megfelelő témában az előadó irodalommal látja el a hallgatókat.				

HT FILR030 – BEVEZETÉS A FILOZÓFIÁBA				
Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Pethő Sándor	Féléves óraszám: N: 15	Kredit: 1	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Prof. Dr. Pethő Sándor	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: ősz	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: I.	Értékelés módszere: Szóbeli vizsga
A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:				
A tantárgy proedeutikai jellegű. Elsődleges célja, hogy a hallgatót megismertesse a nyugati filozófiai gondolkodás alapkategóriáival, történetének fontosabb koraszakaival.				
A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:				
A kurzus során a hallgatók elsajátíthatják a filozófiai gondolkodás alapelemeit, megismerkedhetnek a filozófia fontosabb területeivel, betekintést nyerhetnek az e területeken megfogalmazódott problémákba, illetve a velük kapcsolatos kérdésekre adott meghatározó jellegű válaszokra.				
Évközi tanulmányi követelmények:				
Az órákon való aktív részvétel Részvétel a forrásirodalom feldolgozásában				
Kötelező irodalom:				
Kötelező:				
▪ Azenbacher: Bevezetés a filozófiába. Budapest, 1993. 15-56, 252-295, 358-383.o.				

- Nigel Warburton, A filozófia világa, Budapest, 1993.

Kötelező forrásirodalom:

- A Bevezetés a filozófiába (Szöveggyűjtemény), (szerk. Steiger Kornél), Budapest, 1992 egészében, különös tekintettel az alábbi részekre:
  - 21-24.old. Hérakleitosz B1
  - 48-64.old. Platón, Phaidón, 95b-107b.
  - 78-82.old. Arisztotelész, Politika III,1,6,7. fejezet.
  - 119-121.old. Augustinus, Vallomások, VII,5, 10-11;8,19. 9-22.
  - 132-133.old. Anzelm, Proslogion, 2. fejezet.
  - 152-159.old. Th. Hobbes, Leviatán, (részletek)
  - 231-237.old. J.J. Rousseau, A társadalmi szerződésről (részlet)
  - 280-282.old. G.W.Fr. Hegel, A filozófiai tudományok enciklopédiájának alapvonalai (részlet).
  - 294-297.old. K. Marx, Tézisek Feuerbachról.
  - 301-304.H. Bergson, Bevezetés a metafizikába (részlet)
  - 325-332. K. Jaspers, Bevezetés a filozófiába (részlet)

Ajánlott irodalom:

A hallgatói érdeklődésnek megfelelően az órán kerül kiadásra.

HT FILR031 – FILOZÓFIATÖRTÉNET 1.

Tantárgy felelőse: Dr. habil. Kendeffy Gábor	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Dr. habil. Kendeffy Gábor	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: II.	Értékelés módszere: Írásbeli beugró (szövegfelismerés) + szóbeli vizsga

A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:

A kurzus célja bevezetésszerűen megismertetni a hallgatókat késő ókori és középkori filozófia legfontosabb irányzataival, fogalmaival, előkészíteni a modern filozófia, valamint az egyes filozófiai részterületekkel (pl. vallásfilozófia, metafizika, logika) foglalkozó kurzusokat.

A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:

1. Platón
2. Arisztotelész
3. Sztoa
4. Újplatonizmus-Augustinus
5. Anselmus
6. Abaelardus
7. Aquinói Tamás
8. Descartes

Évközi tanulmányi követelmények:

Kötelező irodalom:

Platón, *Állam*, V. könyv 474d – 480a; VII. könyv 505a-519c, in: *Platón összes művei*, Budapest, Európa, 1984. II. 367-384.o.; 436-464.o.
 Platón, „Timaios”, 27 c - 47 e, *Platón összes művei*, Bp. Európa, 1984. III. kötet 324-348. Arisztotelész, *Nikomakhoszi Etika* Bp. 1987.; 1.-2.k. (5-53.o.)
 Arisztotelész: „A lélekről”, II. könyv, in: *Arisztotelész, Lélekképzési írások* (ford. Steiger K.) Budapest, Akadémiai Kiadó, 2006, 35-64.
 Cicero: *Az istenek természetéről*, Budapest, Helikon, 1985. 57-95. (II. könyv, 1./1-34/88.)
 Epiktétosz: „A szabadságról”, in: *Sztoikus etikai antológia* (szerk. Steiger K.) Bp. 1983. 73-103.
 Plótinosz, "A három eredendő valóságról". In: Plótinosz, *Az egyről, a szellemről és a lélekről*, Bp. 1986. 223-240 (= in: *Bevezetés a filozófiába. Szöveggyűjtemény/szerk. Steiger Kornél/*)
 Szent Ágoston, *Vallomások* (ford. Városi István), Budapest, Gondolat, 1982., 10-11. könyv

Anselmus: „Proszlogion”, in: Canterbury-i Szent Anzelm, Filozófiai és teológiai művek. Budapest, Osiris, 2001. 165-204.

Abaelardus, *Etika* /ford. Turgonyi Zoltán/ MTA Filozófiai Intézet, (Religio könyvek), Budapest 1989

Aquinói Tamás, *A teológia foglalata*. I. rész, 1-3. kérdés; 12. kérdés, in: Aquinói Tamás, *Summa theologiae – A teológia foglalata* (ford. Tudós-Takács J.), Budapest, Telosz Kiadó, 1994..

Aquinói Tamás, *A világ örökkévalóságáról*. Ford. Borbély G., Budapest, Józsefvárosi Könyvtár, 1998.

R. Descartes, *Elmélkedések az első filozófiáról*. Ford. Boros G. (Budapest: Atlantisz, 1994), I-III. könyv (25-78.o)

Ajánlott irodalom:

Boros Gábor (szerk.) *Filozófia*, Akadémiai kiadó, 2007. (vonatkozó fejezetek)

HT FILR032 – FILOZÓFIATÖRTÉNET 2.				
Tantárgy felelőse: Dr. habil. Kendeffy Gábor	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Prof. Dr. Pethő Sándor	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: ősz	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: III.	Értékelés módszere: Szóbeli vizsga
A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:				
A kurzus a Filozófiatörténet 1. kurzusra épül. Annak tematikáját folytatja. Célja, hogy a hallgatóságot az új és legújabbkor európai filozófiatörténetének főbb vonalaival megismertesse, egyszersmind lehetővé tegye, hogy a téma forrás és másodlagos irodalmában önállóan tájékozódni tudjanak. A kurzus a vallásfilozófia kurzus bevezetéséül is használ.				
A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:				
<ol style="list-style-type: none"> 1. A reneszánsz természet és politikai filozófiája 2. A Kartézianizmus 3. B. Spinoza és az azonosság filozófiája 4. G.W. Leibniz 5. Empírizmus és szkepticizmus 6. I. Kant és az észkritika 7. G.W.Fr. Hegel 8. S. Kierkegaard és az egzisztencia-filozófia kezdetei 9. Fr. Nietzsche 10. Martin Heidegger és az egzisztencializmus 11. L. Wittgenstein és a logikai pozitivizmus 12. K. Jaspers és a vallásos egzisztencializmus 				
Kötelező irodalom:				
<p>Giordano Bruno, Az okról, az elvről, és az egyről. In: G. Bruno, Két párbeszéd (ford. Szemere Samu), Budapest, 1972, 5-139.o.</p> <p>N. Machiavelli, A fejedelem (több kiadásban, több fordításban is elérhető, bármelyik jó)</p> <p>R. Descartes, Értekezés az ész helyes vezetésének és a tudományos igazság kutatásának módszeréről. In: Descartes Válogatott művei (ford. Szemere Samu), Budapest, 1980, 167-215.o.</p> <p>Spinoza, Etika V. könyv (fordította Szemere Samu), Budapest, 1979, 353-403.o.</p> <p>G.W. Leibniz, Metafizikai értekezés. In: Leibniz Válogatott művei (ford. Endreffy Zoltán és Nyíri Tamás), Budapest, 1886, 5-57.o.</p> <p>J. Locke, Értekezés az emberi értelemről (ford. Dienes Valéria), I, kötet Első könyv 23-91.o.</p> <p>I. Kant, A tiszta ész kritikája, Budapest, 1913 (reprintben), Bevezetés, 28-45.o.</p> <p>G. W. Fr. A szellem fenomenológiája (ford. Szemere Samu) Budapest, 1979, 9-47.o.</p> <p>S Kierkegaard: Félelem és reszketés. In: S. Kirkegaard válogatott művei (ford. Dani Tivadar et al), Budapest, 1982, 266-321.o.</p> <p>Fr. Nietzsche, Így szólt Zarathustra. In: Nietzsche válogatott írásai (ford. Szabó Ede), Budapest, 1984, 219-297.o. Uő. Az antikrisztus (ford. Csejtei Dezső), Budapest, 2005.</p> <p>M. Heidegger, Lét és idő (ford. Vajda Mihály et al), Budapest, 1987, 87-106.o.</p>				

L. Wittgenstein, Tractatus logico-philosophicus (több kiadásban hozzáférhető. Csak az órán tárgyalt problémák kerülnek számonkérésre).

K. Jaspers, A Filozófiai hit (ford. Csejtei Dezső est al), Gödöllő, 2004, 60-91.o.

Ajánlott irodalom:

A hallgatói igényeknek megfelelően az órán kerül kijelölésre.

HT FILR035 - VALLÁSFILOZÓFIA

Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Pethő Sándor	Féléves óraszám: N: 45	Kredit: 3	Előtanulmányi kötelezettség: HT FILR031 – Filozófiatörténet 1. HT FILR032 – Filozófiatörténet 2.	
Tantárgy előadója: Prof. Dr. Pethő Sándor	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: őszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: V.	Értékelés módszere:

A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:

A Vallásfilozófia című kurzus célja, hogy bevezetést nyújtson a nyugati vallásfilozófiai gondolkodás alapkategóriáiba, megismertessen legfontosabb képviselőivel, azok munkásságának fontosabb eredményeivel, illetve a tudomány fejlődésének főbb korszakaival. A tudomány történeti és szisztematikus részei egyszerre, egymást kiegészítő módon kerülnek oktatásra. Az óra típusa alapvetően előadás, ám ezt a formát a vallásfilozófia művelésének módszertanát megalapozó órai szövegelemzések egészítik ki.

A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:

A félév során olyan alapozó ismeretek kerülnek átadásra, melyek a tudomány alapfogalmainak megismertetésére korlátozódnak, és ezen túl bevezetés nyújtanak a tudomány történetébe, elősegítve ezzel, hogy a hallgató tájékozódni tudjon a vallásfilozófia alapvető irodalmában. A kurzus további célja, hogy a Hittudományi Karon hallgatók számára kiegészítő ismereteket nyújtson rendszeres teológiai tanulmányaikhoz, más irányból elősegítse, hogy a kortárs vallásfilozófiai irányzatok eredményeit későbbi munkájuk során felhasználják. Fontos elérendő célja a kurzusoknak, hogy a hallgatók eredeti vallásfilozófiai forrásszövegekkel is találkozzanak. E téren a Vallásfilozófia kurzus egyszersmind azt is célul tűzi, hogy a hallgatókat bevezesse a vallásfilozófia szövegolvasás és forráselemzés módszertani kérdéseibe, és az ennek során elsajátított ismereteket konkrét, vallásfilozófiai szövegek olvasása során elmélyítse.

Évközi tanulmányi követelmények:

Az előadásokon való rendszeres és aktív részvétel, az évközi írásbeli kötelezettségek eredményes teljesítése.

Kötelező irodalom:

Kötelező filozófiatörténeti munka:

E. Coreth, Isten a filozófiai gondolkodásban, Budapest, 2004, 5-157. o.

L. Schaeffler, A vallásfilozófia kézikönyve. Budapest, 2003, 21-38. o.

B. Davis, Bevezetés a vallásfilozófiába. Budapest, 1999, 11-31. o.

Kötelező forrásirodalom:

G. S. Kirk, J.E. Raven, M. Schofield, A preszókratikus filozófusok, Budapest, 1998, 142-150.o., 303-311 o., 347-350, 493-498. o.

Homérosz, Íliász, I, Odüsszeia, I, XI,

Hésziodosz, Az istenek születése (ford. Trencsényi-Waldapfel Imre), Budapest, 1974.

Platón, Kritón, In: Platón Összes Művei, I. köt., Budapest, 1984, 441-469.o.

Platón, Az állam, X, 614b-619d In: Platón Összes Művei, II. köt., 699-710. o.

Arisztotelész, Az álomjósolat. In. Arisztotelész, Lélekképzőfilozófiai írások (ford. Steiger Kornél), Budapest, 1988, 265-275.o.

Plótinosz, Az Egyről, a szellemről és a lélekről (ford. Horváth Judit és Perczel István), Budapest, 1986, I,8, 19-48.o.

Anzelm, Proslogion. In: Proslogion, Monologion (ford. Dér Katalin), Budapest, 1991.

Ajánlott irodalom:

A hallgatók érdeklődésének megfelelően az órán kerül kiadásra.

HT ETRR050 – EGYETEMES EGYHÁZTÖRTÉNET 1.				
Tantárgy felelőse: Földváryné Dr. habil. Kiss Réka	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Dr. habil. Lányi Gábor János	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: ősz	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: III.	Értékelés módszere:
<i>A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:</i>				
Vizsgálja hogyan engedelmeskedett az egyház Urának, valamint miképpen hirdette és élte meg hűséggel az általa hirdetett evangéliumot. A korabeli források felhasználásával kutatómunkára és annak kiértékelésére ösztönöz, több oldalról is megvilágítva a korabeli eseményeket.				
<i>A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:</i>				
Az ösgyülekezettől a reformációig				
1. Az egyháztörténet írása, tárgya, módszere; az egyháztörténet helye a teológiai stúdiumok között				
2. A keresztyénség létrejötte, gyülekezeti élet: hit, kultusz, szervezet, hierarchia				
3. Harc a vallásszabadságért; keresztyénüldözések, keresztyénség terjedése				
4. A keresztyén erkölcs, egyházfegyelem az V. századig. A szerzetesi életforma kialakulása				
5. Nursiai Benedek – forráselemzés				
6. A pápaság megerősödése, kapcsolata a frank uralkodókkal				
7. A pápaság és az uralkodók harca III. Ince pápáig, keresztes-hadjáratok a reformációig				
8. Az előreformáció szükségessége, a pápaság avignon-i fogsága, reformzsinatok, Wycklif, Husz				
9. A házi írásbeli dolgozat - egy-egy adott témában – megbeszélése, értékelése				
10. A reformáció kiváltó okai, Luther élete és reformátorrá válása, 95 tétel (forráselemzés)				
11. Harc a reformáció elfogadásáért az egyházi, a világi méltóságokkal és a tévtanítókkal				
12. Luther dogmatikai vitái, Margburgi Kollokvium				
13. Helvét reformáció – Zwingli, a 67 tétel tanulmányozása				
14. Zwingli teológiája, berni disputa és úrvacsora vita. Bullinger élete és munkája, Consensus Tigurinus, I. és II. Helvét Hitvallás.				
15. Összefoglalás: a lutheri és a svájci reformáció eredményei, hatásai				
<i>Évközi tanulmányi követelmények:</i>				
Forráselemzés és egy adott téma rövid, házi, írásbeli kidolgozása				
<i>Kötelező irodalom:</i>				
Révész I. - Segesváry L., Az egyháztörténelem alapvonalai, Debrecen, 1936. (reprint 1991)				
Colijn, Jos, Egyháztörténelem. Sárospatak, 1996.				
Karl Heussi, Az egyháztörténet kézikönyve, Budapest, Osiris, 2000.				
Warga L., A keresztyén egyház történelme, Sárospatak, 1906.				
Diarmaid MacCulloch, A reformáció története, ford. Varga Benjámin, Bp. Európa, 2011. 1255				
A kezdetektől a reformációig, szerk.: Dienes-Misák, Sárospatak 2007. 146.				
A reformáció, szerk.: Dienes Dénes, Sárospatak, 2008. 191.				
Ulrich Gabler, Huldrych Zwingli, Kálvin Kiadó, 2008. 186.				
<i>Ajánlott irodalom:</i>				
Adriányi G., Az egyháztörténet kézikönyve, München, 1975.				
Baur, F. C., A keresztyén egyház a IV. V. VI. századokban, Bp. 1879.				
Baur, F. C., A középkori keresztyén egyház, Bp. 1882.				
Szent Ágoston vallomásai, Bp. 1975. Ecclesia				
Augustinus, Isten városáról. I-II. Bp. 1942, 1943.				
Canterbury Szent Anzelm, Filozófiai és teológiai művek I., Bp. Osiris, 2001.				
Henry Chadwick, A korai egyház, Bp. Osiris, 2003.				
Bárczay Gy., Augustinus történetfilozófiája, é.n.				
Szent Ágoston, A keresztyén tanításról., Bp. 1944 Szent István Társulat				
Gergely J., A pápaság története, Bp. 1982. Kossuth				
Corona Bamberg, Az emberség ára, Eisenstadt, 1974.				
Harnack, A., A szerzetesség ideáljai és története, Bp. 1911.				
Adolf von Harnack, A keresztyénség lényege, Bp. Osiris, 2000.				

Louis Charpentier, A templomos lovagok titkai, Bp. 1992.
 Vanyó L., Az ókeresztény egyház és irodalma, Bp. 1988. Szent István Társulat
 Vanyó L., Legyetek tökéletesek...
 Timkó I., Keleti kereszténység, keleti egyházak, Bp. 1983.
 Beda Venerabilis, English Church, Edinburgh, 1955.
 Louis Bréhier, Bizánc tündöklése és hanyatlása, Bp. Bizantológiai Intézeti Alap, 1997.
 Bozsóki Pál G., Keresztshadjáratok, Szeged, 1995.
 Walter Zöllner, A kereszties háborúk története, Bp. 1980.
 Frantisek Palacky, A huszitizmus története, Bp. Európa, 1984. 726
 Marczali H., A reformáció kora, Budapest, 1901
 Masznyik E., szerk. Luther Márton egyházreformáló iratai, Pozsony, 1905
 Wiczián D., Luther előadói munkássága, Budapest, 1930
 R. Friedenthal, Luther élete és kora, Budapest, Gondolat, 1977
 Erdős J., Zwingli Ulrich élete és reformátori működése főbb vonásokban, Debrecen, 1884
 Benke I., Zwingli Ulrich élete és a helvét reformáció megalapítása, Sepsi-Szentgyörgy, 1884
 Soós B., Zwingli Ulrich küzdelme a római katolikus egyház ellen 1519-1524, Debrecen, 1935
 Zwingli, Comentarium vagyis az igaz és a hamis vallás magyarázata, Kálvin János Társaság, Budapest, 1999 (reprint)
 Tamkó B., Egyháztörténeti olvasmányok, Debrecen, 1907
 Szántó K., „A reformáció története” A katolikus egyház története, Budapest, 1983
 O. Chadwick, A reformáció, Osiris, Budapest, 1997
 A korszak egyéb forráskiadványai

HT ETRR051 - EGYETEMES EGYHÁZTÖRTÉNET 2.

Tantárgy felelőse: Földváryné Dr. habil. Kiss Réka	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: HT ETRR050 – Egyetemes egyháztörténet 1.	
Tantárgy előadója: Dr. habil. Lányi Gábor János	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: IV.	Értékelés módszere: Szóbeli

A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:

Vizsgálja Hogyan engedelmesskedett az egyház Urának, valamint miképpen hirdette és élte meg hűséggel az általa hirdetett evangéliumot. A korabeli források felhasználásával kutatómunkára és annak kiértékelésére ösztönöz, több oldalról is megvilágítva a korabeli eseményeket.

A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:

- A reformáció kora: Kálvin János
1. A XV-XVI. századi egyházi és társadalmi viszonya, és szellemi irányzatai
  2. Kálvin ifjúkora, megtérése, reformátorrá válása
  3. Kálvin első genfi tartózkodása
  4. Confessio De Foy szerepe, Kálvin harcai a városvezetéssel, teológiai vitái
  5. Az új egyházszervezet, istentiszteleti rendtartás, egyházfegyelem megteremtése, exilium
  6. Strassbourg 1538-41
  7. Újra Genfben 1541-től
  8. Ordonances Ecclesiastiques
  9. Az egyház feladata, szolgálatai
  10. Consensus Tigurinus, sákramentumok a reformátoroknál
  11. Az Institutio kiadásai, és reformátori tanai
  12. Egyház és állam kapcsolata
  13. Tridenti Zsinat és határozatainak cáfolata
  14. Kálvin és Servet, részletek Sütő: Csillag a máglyán című drámájából
  15. Kálvin teológiájának, munkájának jelentősége, hatása az egyházi és társadalmi életre

Évközi tanulmányi követelmények:

Forráselemzés

Kötelező irodalom:

Révész I., A reformáció, Debrecen, 1932.
 Warga L., A keresztyén egyház történelme, Sárospatak, 1906.
 Colijn, Jos, Egyháztörténelem. Sárospatak, 1996.
 Cadier, J., Kálvin: Egy ember Isten igájában, Budapest, 1994.
 McGrath, A., Kálvin, Bp. Osiris, 1996.
 Theodor Béza, Kálvin János élete, Kálvin Kiadó, Budapest, 1998.
 W. v Spijker, Kálvin élete és teológiája, Kálvin Kiadó, Budapest, 2003
 Fazakas S. szerk.: Kálvin időszerűsége, Bp. Kálvin Kiadó, 2009.

Ajánlott irodalom:

Adriányi Gábor, Az egyháztörténet kézikönyve, München, 1975.
 Gergely J., A pápaság története, Bp. 1982. Kossuth
 Révész I., Kálvin élete és a kálvinizmus, Debrecen, 1909
 Pruzsinszky P., Kálvin János, Pápa, 1909
 Sebestyén J., A kálvinizmus és a kultúra, Bp. 1943.
 Szénási S., Kálvin emberi arca, Bp. 1986.
 Tamkó K., Egyháztörténelmi olvasmányok, Debrecen, 1907.
 Szántó K., „A reformáció története”, in: A katolikus egyház története, Bp. 1983.
 Gánóczy Sándor-Stefan Scheld, Kálvin hermeneutikája, Kálvin Kiadó, Bp. 1997.
 O. Chadwick, A reformáció, Bp. Osiris, 1998.
 Márk Ferenc, A genfi főiskola, Prot. Sz. 1907.
 Bartók György, Kálvin, mint nevelő, Prot. Sz. 1909
 Gyökössy Endre, A lelkigondozó Kálvin, Bp. 1996.
 Révész I., A reformáció, Debrecen, 1932.
 Warga L., A keresztyén egyház történelme, Sárospatak, 1906.
 Cadier, J., Kálvin: Egy ember Isten igájában, Bp. 1994.
 McGrath, A., Kálvin, Bp. Osiris, 1996.
 Theodor Béza, Kálvin János élete, Kálvin Kiadó, Bp. 1998.

HT ETRR052 – EGYETEMES EGYHÁZTRÖTÉNET 3.

Tantárgy felelőse: Földváryné Dr. habil. Kiss Réka	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: HT ETRR051 – Egyetemes egyháztörténet 2.	
Tantárgy előadója: Dr. habil. Lányi Gábor János	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: ősz	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: V.	Értékelés módszere: Szóbeli

A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:

Vizsgálja hogyan engedelmességet az egyház Urának, valamint miképpen hirdette és élte meg hűséggel az általa hirdetett evangéliumot. A korabeli források felhasználásával kutatómunkára és annak kiértékelésére ösztönöz, több oldalról is megvilágítva a korabeli eseményeket.

A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:

Az ellenreformációtól 1814-ig

1. A reformáció, és vele szemben álló tanítások
2. Római katolikus restauráció előretörése; Loyola Ignác
3. Tridenti Zsinat
4. Gallikanizmus, és a hugenotta háborúk a vallásszabadságért a XVI. és XVII. században
5. A kálvini reformáció megerősödése Németalföldön, üldözések, szabadságharc, Emdeni Zsinat 1571 és a Dordrecht Zsinat végzéseinek elemzése
6. A harminc éves háború előzményei, harcai, eredményei
7. Német reformátusság megerősödése, anglikanizmus és puritanizmus hatása az egyház és az állam életére és kapcsolatára
8. Stuartok, congregacionalisták, independensek; parlamentáris köztársaság
9. A Felvilágosodás és kora – általános jellemzése

10. A felvilágosodás hatása a nevelésre (Pestalozzi)
11. A pietizmus általános jellemzése, kialakulásának okai
12. Pietisták bemutatása: Spener: Pia desideria
13. Francke és a hallei pietizmus
14. Zinzendorf és a herrnhuti testvérközösség
15. A württembergi és a radikális szeparatista pietisták, pietista írók, énekszerzők
16. Puritanizmus kialakulása, jellemzői, hatása
17. Metodizmus, angol ébredési mozgalom és a külmisszió
Évközi tanulmányi követelmények:
Forráselemzés
Kötelező irodalom:
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bucsay M., Az újkori egyháztörténet II. korszaka, Bp. 1970-71. ▪ Warga L., A keresztyén egyház történelme, Sárospatak, 1906. ▪ Colijn, Jos, Egyháztörténelem. Sárospatak, 1996. ▪ K. Heussi, Az egyháztörténet kézikönyve, Bp. 2000. Osiris ▪ Eberhard Gresch, A hugenották története, hite és hatása, Bp. 2008. Kálvin Kiadó ▪ Johannes Wallmann, A pietizmus, Bp. 2000. Kálvin Kiadó
Ajánlott irodalom:
<p>Gergely J., A pápaság története, Bp. 1982. Kossuth</p> <p>Bangha B., A négyszáz éves Jézustársaság, 1940.</p> <p>Szabó F., Jezsuiták tegnap és ma, Róma, 1993.</p> <p>Loyolai Szt. Ignác lelkigyakorlatai, Bp. 1931.</p> <p>Jean Bauberot, Le retour des Nationale Synod in 1618 en 1619 gehouden to Dordrecht. I-II. Leiden, 1860. 1861.</p> <p>Czakó J., A janzenizmus. Cegléd, 1943.</p> <p>H. Jedin, A zsinatok története, Ecclesia, Bp. 1998.</p> <p>C. de Dalmases, Loyolai Szent Ignác, J T Mo-i Rendtartománya, Bp, 1995.</p> <p>Nemesszeghy E. (szerk.), Jezsuiták küldetése, Korda, Kecskemét, 1998.</p> <p>D. L. Fleming, Lelkigyakorlatok Szent Ignáccal, JTMR, Bp. 1999.</p> <p>Adriányi G., Az egyháztörténet kézikönyve, München, 1975.</p> <p>Gergely J., A pápaság története, Bp. 1982. Kossuth</p> <p>J. Coccejus, Summa Doctrinae de foedere et testamento Dei, Amsterdam.</p> <p>Zoványi J., A coccejanizmus története, Bp. 1890.</p> <p>Czakó J., A janzenizmus, Cegléd, 1943.</p> <p>Payr Sándor, A pietizmus paedagogikája, Pozsony, 1908.</p> <p>Finánczy Ernő, Az újkori nevelés története, Könyvértékesítő Vállalat, 1986.</p> <p>Borbáth D., Francke, az árvák jótevője, Nagyvárad, é.n.</p> <p>Péterfy Sándor, Francke Ágost Hermann, Bp. 1903.</p> <p>Erdélyi János, Gróf Zinzendorf Lajos M. élete, Traktátus Sorozat</p> <p>Ifj. Dr. Szabó Aladár, A misszionárius gróf, Külmissziói füzetek</p> <p>Erdős K., Az angol puritanizmus, Derecen, 1912.</p> <p>Ralph Barton Perry, Puritanism and Democracy, New York, 1966.</p> <p>O. Piper, Recent Developments in German Protestantism, London, 1934.</p> <p>Albert Soboul, A francia forradalom, Bp. 1949.</p> <p>Francis Furet, A francia forradalom története, Osiris, Bp. 1996</p> <p>Jean Tulard, Napóleon, Osiris, Bp. 1997.</p>

HT ETRR053 - EGYETEMES EGYHÁZTÖRTÉNET 4.				
Tantárgy felelőse: Földváryné Dr. habil. Kiss Réka	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: HT ETRR052 – Egyetemes egyháztörténet 3.	
Tantárgy előadója: Dr. habil. Lányi Gábor János	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: VI.	Értékelés módszere: Szóbeli

<i>A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:</i>
Vizsgálja hogyan engedelmeskedett az egyház Urának, valamint miképpen hirdette és élte meg hűséggel az általa hirdetett evangéliumot. A korabeli források felhasználásával kutatómunkára és annak kiértékelésére ösztönöz, több oldalról is megvilágítva a korabeli eseményeket.
<i>A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:</i>
A legújabb kor története 1814-től napjainkig 1. Romantikától az I. Világháborúig, a kor jellemző történelmi, gazdasági, politikai, kulturális eseményei 2. Szent Szövetség és kora 3. A római katolikus egyház restaurációja, a Kúria politikája I. Vatikáni Zsinat, Bismarck és a Kulturkampf 4. Teológiai és filozófiai gondolkodók 5. Ébredések és ennek hatásai, Anglia, Skócia 6. Német protestánsok a szociális helyzet megoldásáért 7. A holland reformátusok a XIX-XX. században, egyházszakadás, új egyházak, megújulás 8. Protestánsok helyzete Nagy-Britanniában, a liberalizmus eredménye 9. Az egyház és a munkáskérdés Hollandiában, Svájcban és a skandináv államokban 10. Külmiszió, A. Schweitzer, D. Livingstone 11. Hitvalló Egyház, és a Barmeni Hitvallás 12. Törekvések a protestáns unióért, és a zsinat-presbiteri egyházszervezetért 13. II. Vatikáni Zsinat 14. Charta Oecumenica 15. Dominus Iesus elemzése
<i>Évközi tanulmányi követelmények:</i>
Forráselemzés
<i>Kötelező irodalom:</i>
Bucsay M., A legújabb kor egyetemes egyháztörténete 1814-től napjainkig, Budapest, 1969. Csohány J., A legújabb kor egyetemes egyháztörténete, Debrecen, 1974. J. Colijn, Egyháztörténelem, Sárospatak, 1996. K. Heussi, Az egyháztörténet kézikönyve, Osiris, Bp. 2000. Theológiai Szemle, Református Egyház idevonatkozó cikkei
<i>Ajánlott irodalom:</i>
Warga L., A keresztyén egyház történelme, Sárospatak 1906 Pásztor J., A svájci vallásos szocializmus és hatásai a magyar reformátusok között, Budapest, 1969. Pásztor J., Dialogusok a református és az orthodox egyházak között, Th. Szemle, XXV. Évf. 1982. Horváth J., A külmiszió lényege, A külmiszió alapvetése, Teológiai tanulmányok 47., Debrecen, 1936. A Schweitzer, Életem és gondolataim, Budapest, 1974. Bodoky R., Livingstone, Budapest, 1969. Tamkó B., Egyháztörténeti olvasmányok, Debrecen, 1907. Szántó Konrád, A katolikus egyház története, Budapest, 1983. Adriányi G., Az egyháztörténet kézikönyve, München, 1975. M. Weber, A protestáns etika és a kapitalizmus szelleme, Budapest, 1982. Gondolat. M. Weber, Gazdaság és társadalom, Budapest, 1967. M. Weber, Gazdaságtörténet, Budapest, 1979. J. Hubert, A Zsinatok története, Ecclesia, Bp. 1998. Diós I., A II. Vatikáni Zsinat dokumentumai, Szent István Társulat, Bp. 2000. Nemeshegyi P., Mit mond nekünk a II. Vatikáni Zsinat? Korda, Kecskemét, 1996. Ladányi S., Abraham Kuyper, Vázlatos visszatekintés a holland református egyház utóbbi két évszázados történetére..., Th. Szemle, 1988. XXXI. 98-100. J. Moltmann, A jelen kor szenvedései. Az egyház mártírjai, Th. Szemle, 1987. XXX: 237-239. Pákozdy L. M., A hetvenéves Niemöller Márton egy emberöltő a német protestáns egyháztörténete tükrében, Th. Szemle, 1961. IV. 328-335. Vályi Nagy E., A protestáns-római katolikus párbeszéd, Th. Szemle, 1971. XIV. 211-216. Dr. Soós Károly kánonjogász meghívása a II. Vatikáni Zsinat tárgyalásához

HT ETRR054 – MAGYAR EGYHÁZTÖRTÉNET 1.				
Tantárgy felelőse: Földváryné Dr. habil. Kiss Réka	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Földváryné Dr. habil. Kiss Réka	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: IV.	Értékelés módszere: Szóbeli
A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:				
A magyarság keresztyénné válásának megismerése, a keresztyén kultúra hatásának fokozatos beépülése és hatásának megértése, a keresztyén egyház szervezetének kialakítása, majd alakulása. A reformáció szükségességének, okainak feltárása, európai összefüggéseinek a magyarországi reformáció folyamatának, jelentősebb alakjainak megismerése, a magyar művelődésre gyakorolt hatásának megértése. A reformáció mellékágainak magyarországi megjelenése.				
A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:				
<ol style="list-style-type: none"> 1. A keresztyénség és magyarság: a magyarság keresztyénné válása, a keresztyén egyház megszervezése és helyzete Magyarországon a középkor folyamán. 2. A magyarországi reformáció előzményei és gyökerei: a római katolikus egyház állapota Magyarországon a XV. században és a XVI. század elején, a reneszánsz és a humanizmus Magyarországon, a ferences rend obszerváns ágának tevékenysége Magyarországon a XV. és XVI. században, a huszitizmus Magyarországon, a Dózsa-féle parasztháború „ideológiája”, mindezek hatása, jelentősége a magyarországi reformáció előkészítésében, majd terjedésére. 3. A reformáció Magyarországon a mohácsi csatavesztés előtt. 4. Mohács és a reformáció: a „mohácsi vész” (csatavesztés) hatása a reformációra; „szemléletváltás”, a reformáció terjedése a királyi Magyarországon. 5. A reformáció helyzete, terjedése a török hódoltságban. 6. A reformáció terjedése, helyzete Erdélyben. 7. A reformáció terjesztői és pártfogói: a „ius patronatus” fogalma, tartalma és jelentősége, hatása a reformáció terjesztésében-terjedésében. 8. A reformáció teológiai-hitvallási irányai I.: a keresztyén humanizmus, a „wittenbergi”, Luther-Melanchthon-i („evangélikus”) irányzat; Dévai (Bíró) Mátyás, Ozorai Imre, Gálszécsi István, Sztárai Mihály, Stöckel Lénárt, Bornemisza Péter, Huszár Gál, stb. 9. A reformáció teológiai-hitvallási irányai II.: a helvét (svájci, „református”) irány megjelenése, térhódítása-elterjedése Kálmáncsehi Sánta Márton, Szegedi Kis István, Méliusz Juhász Péter, stb. 10. A reformáció teológiai-hitvallási irányai III.: az anabaptisták (Fischer András), az antitrinitárius (socinianus, unitárius) irányzat jelentkezése és elterjedése Erdélyben és Magyarországon, az ellenük való küzdelem, a hitviták (nagyharsányi, budai, pécsi, debreceni, váradi disputa); Erdélyben való elismerésük; Blandrata György, Dávid Ferenc, Heltai Gáspár, Egri Lukács, Arany Tamás, Válaszúti György. 11. A református egyházi szervezet és az egyházalkotmány kialakulása. 12. A reformáció és az iskolaügy, iskolázás; jelentősebb protestáns (főként református iskolák); külföldi tanulmányutak (peregrináció); teológiai irodalom, bibliafordítások a reformáció századában. 13. Az állam magatartása a protestantizmussal szemben (a protestantizmus vallásügyi és közjogi helyzetének alakulása) a reformáció századában a királyi Magyarországon és Erdélyben. 				
Évközi tanulmányi követelmények:				
Óralátogatás				
Kötelező irodalom:				
Zsilinszky Mihály: A magyarhoni protestáns egyház története (Bp. 1907). Révész Imre: Magyar református egyháztörténet I. 1520 tájától 1608-ig (Debrecen, 1938., Református Egyházi Könyvtár XX.); Bíró Sándor-Bucsay Mihály-Tóth Endre-Varga Zoltán: A magyar református egyház története (Bp. 1949)				
Ajánlott irodalom:				
Zoványi Jenő: A reformáció Magyarországon 1565-ig (Bp. 1922, reprint 1986); Zoványi Jenő: A magyar protestantizmus 1565-től 1600-ig (Bp. 1977); Bucsay Mihály: A protestantizmus története Magyarországon 1521-1945 (Bp. 1985);				

Egyháztörténet 1. (Szerk. Tóth Kása István, Tökéczky László, Bp. 1997. 2. kiad. 1999.);
 Dienes Dénes: A keresztyénség Magyarországon 1526 előtt (Sárospatak, 1992, 2. átdolg. kiad. 2001.)

HT ETRR055 – MAGYAR EGYHÁZTÖRTÉNET 2.

Tantárgy felelőse: Földváryné Dr. habil. Kiss Réka	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: HT ETRR054 – Magyar egyháztörténet 1.	
Tantárgy előadója: Földváryné Dr. habil. Kiss Réka	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: őszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: V.	Értékelés módszere: Szóbeli

A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:

A reformáció elterjedési csúcspontjának, valamint a római egyház protestantizmus elleni küzdelmének megismerése, az ellenreformáció XVII-XVIII. századi küzdelmeinek áttekintése. Annak külső és belső vonulataival, mind a protestáns, mind a római egyház helyzetének alapos megismerésével. A magyar ellenreformáció megvizsgálása a környező országok és az európai helyzet szemszögéből.

A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:

1. Protestantizmus ereje teljében. A XVII. század elejének állapota. Bocskai István szabadságharca és annak következményei (1608. évi törvények).
2. A kezdeti harcok a protestantizmus megtörésére. II. Mátyás uralkodásának visszassága, elnyomás a törvények ellenében.
3. Protestáns egyházszerkezet. A két evangéliumi egyház szuperintendenciáinak megszerveződése, presbitériumok, egyházmegyei és egyházkerületi testületek kialakulása.
4. Pázmány Péter ellenreformációs tevékenysége. A katolikus belső megújulás jelei és eredményei a XVII. század első felében.
5. Bethlen Gábor beavatkozásai a magyar protestantizmus érdekében. Hadjáratai, békekötései. Igyekezete a magyar nemzeti királyság létrehozására.
6. Erdély önálló egyházi fejlődése Bethlen Gábor és a Rákócziak fejedelemsége idején. Rákóczi György hadjárata és a linzi béke. Annak törvénybeiktatása, illetve a meghozott törvények hatása.
7. Uralkodói magatartás a XVII. században az ellenreformáció szolgálatában. II. és III. Ferdinánd, valamint I. Lipót tevékenysége. A római egyház támogatása a törvények megszegésével.
8. Az ellenreformáció megerősödése a XVII. század második harmadában. Az alkalmazott módszerek: főúri áttérítések, jezsuiták tevékenysége, erőszak.
9. A gyászévtized és a gályarabság. A protestantizmus történetének legkomorabb időszaka. Lezárása az 1681. évi soproni országgyűlés.
10. Thököly Imre mozgalma és a török elleni harc. Ezeknek hatása az egyházak életében.
11. II. Rákóczi Ferenc szabadságharca és a szatmári béke. Az utolsó vallási színezetű szabadságmozgalom a Habsburg hatalom ellen.
12. III. Károly törekvései a protestantizmus visszaszorítása érdekében. Rendeletei, a Resolútiók.
13. Mária Terézia és az ellenreformáció utolsó erőfeszítései.
14. II. József, II. Lipót és az ellenreformáció korának lezáródása. A Türelmi Rendelet és annak hatása a protestáns egyházak életére.
15. Protestáns iskolarendszer az ellenreformáció korában.

Évközi tanulmányi követelmények:

Óralátogatás

Kötelező irodalom:

Zsilinszky Mihály: A magyarhoni protestáns egyház története (Bp. 1907)
 Bíró Sándor-Bucsay Mihály-Tóth Endre-Varga Zoltán: A magyar református egyház története (Bp. 1949. Reprint Sárospatak 1995.)
 Bucsay Mihály: A protestantizmus története Magyarországon 1521-1945 (Bp. 1985)
 Egyháztörténet 1-2. (Szerk. Tóth Kása István, Tökéczky László, Bp. 1997. 2. kiad. 1999.)
 Zoványi Jenő: A magyarországi protestantizmus története I-II. (Attraktor, Gödöllő, 2004.)
 Nagy Géza: A református egyház története I-II. (Attraktor, Gödöllő, 2008.)

HT ETRR056 – MAGYAR EGYHÁZTÖRTÉNET 3.

Tantárgy felelőse: Földváryné Dr. habil. Kiss Réka	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: HT ETRR055 – Magyar egyháztörténet 2.	
Tantárgy előadója: Földváryné Dr. habil. Kiss Réka	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: VI.	Értékelés módszere: Szóbeli

A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:

A XIX. századi Európa politikai és vallási küzdelmeinek a magyarországi való összefüggésének bemutatása, megértetése, a magyarság és a protestantizmus érdekeinek világossá tétele. Új egyházi lehetőségek a dualizmus korában, majd az I. világháború egyházakra gyakorolt hatásának bemutatása.

A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:

- Ferenc és V. Ferdinánd uralkodása, egyház- és valláspolitikája; a római katolikus restaurációs törekvések és a protestantizmus elleni támadások megújulása.
- Vallásügy a reformországgyűléseken, alkotmányos küzdelem a vallásegyenlőségért.
- A református és evangélikus egyházak közötti uniós-törekvések újjáéledése: a "kéri szerződés" (1830) és a "nagygeresdi egyezés" (1833).
- Az 1848/1849. évi forradalom és szabadságharc és a protestáns egyházak viszonya. Az 1848:XX. tc. előzményei, tartalma és jelentősége.
- A szabadságharc leverése; a megtorlás és az elnyomás (abszolutizmus) kora: a provizorium, a Bach-korszak, a "protestáns pátens" és az ellene való védekezés és küzdelem, a "protestáns pátens" visszavonása, az "Októberi Diploma", az 1867. évi május 15-i rendelet.
- A protestáns (református) iskolaügy és iskolák helyzete az abszolutizmus korában; a pesti református (közös protestáns) főiskola és gimnázium.
- A kiegyezés előzményei, tartalma, vallásügyi és egyházpólitikai jelentősége, valamint hatása a magyarországi protestantizmusra, a magyarországi protestantizmus közjogi helyzete a dualizmus korában, az áttérések, a vegyes házasság és az abból származó gyermekek vallása, az "elkeresztelések", az "egyházpólitikai törvények", a tábori lelkészség, küzdelem a vallásegyenlőségért.
- A közoktatásügy a dualizmus korában; a "népiskolai törvény" és a református iskolaügy, Eötvös József oktatás- és iskolapolitikája és a református művelődés- és neveléspolitikája, kollégiumaink helyzete, élete és jelentősége a dualizmus korában, a külföldi (protestáns) tanulmányutak (peregrináció) a XIX. században.
- A református egyház belső (szervezeti) élete a dualizmus korában; az 1881. évi debreceni zsinat és előzményei, az új egyházalkotmány, a szervezetileg "egységes református egyház", a "közalap" (domestica), a nyugdíjintézet, özvegy- és árvaegylet.
- Ideológiák és teológiai irányzatok a dualizmus korában, és ezek hatása a magyarországi protestantizmus (református egyház) életére és munkájára: szabadelvű irányzatok: racionalizmus, liberalizmus, nacionalizmus (ide értve a pánszlávizmust is), új ortodoxia, a Magyar Protestáns Egyelet és az "új-ortodoxia" küzdelme (Ballagi Mór, Kovács Albert, Révész Imre, Ballagi-Filó vita), a Magyar Protestáns Irodalmi Társaság, az "ébresztő teológia", a belmisszió, belmissziós mozgalmak, irányzatok, egyletek, egyesületek és intézmények, egyházi (teológiai) irodalom és sajtó, a szocializmus eszméje és az egyház szociális felelőssége, érzékenysége, magatartása a XIX. század második felében és az I. világháború előtt.
- Kísérlet a katolikus-protestáns reünióra, valamint a református-evangélikus uniós törekvések újabb fejleményei.
- Magyar reformátusok, református egyházak az ország határain kívül (pl. Amerikában).
- A "szekták" ("kisegyházak") és keletkezésük okai, történetük alakulása, a református egyház viszonya a szektákhoz, és "szektakérdéshez".
- Az I. világháború és a református egyház.

Évközi tanulmányi követelmények:

Óralátogatás

Kötelező irodalom:

Zsilinszky Mihály: A magyarországi protestáns egyház története (Bp. 1907)

Bíró Sándor - Bucsay Mihály - Tóth Endre - Varga Zoltán: A magyar református egyház története (Bp. 1949) Bucsay Mihály: A protestantizmus története Magyarországon 1521-1945 (Bp. 1985)
Ajánlott irodalom:
Révész Imre [ifj.]: Révész Imre élete 1826-1881 (Debrecen, 1926)

HT ETRR059 - EGYHÁZJOG 1.				
Tantárgy felelőse: Földváryné Dr. habil. Kiss Réka	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Dr. Köbel Szilvia	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: VIII	Értékelés módszere:
A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:				
A teológus hallgatók jogi alapismeretekre való oktatása, a jog és a teológia közötti kapcsolatok felfedezése, a jogi gondolkodás elsajátítása. Az egyházak, kiemelten a Magyarországi Református Egyház szervezetének történeti bemutatása, a hatályos egyházalkotmány és mindazoknak a világi jogszabályoknak a megismertetése, mellyel a gyakorló lelkészeknek munkájuk ellátása során dolgozniuk kell.				
A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:				
<ol style="list-style-type: none"> 1. A félév tematikájának megbeszélése. A jog és az egyház fogalma. 2. Az egyház az állami jogban, a nem állami szervek jogalkotási tevékenysége. 3. Az egyházjog fogalma, forrásai, az egyház célja és feladatai 4. A katolikus egyház szervezete, hierarchikus felépítése 5. A kálvini egyházszervezet alapelvei, az egyházkormányzás fogalma 6. Az egyháztagság kérdései 7. Az egyházközség formái 8. Az egyházközség szervezete és működése 9. Az egyházmegye szervezete és működése 10. Az egyházkerület szervezete és működése 11. A Zsinat szervezete és működése 				
Évközi tanulmányi követelmények:				
A hallgatók a félév folyamán két zárthelyi dolgozatot írnak, amelynek sikeres megírása a vizsgára bocsátás feltétele. Amennyiben bármelyik dolgozat eredménye sikertelen, a hallgatónak a vizsgára bocsátás feltételeként további dolgozatot kell írnia.				
Kötelező irodalom:				
Szathmáry Béla: Magyar Egyházjog, Századvég Kiadó Budapest, 2004. MRE hatályos törvénykönyve				
Ajánlott irodalom:				
Anatólóczy Péter - Bajusz Ferenc- Beke Margit- Berki Feriz - Boleratzky Lóránd-Lőrincz Ernő- Rác Lajos- Szathmáry Béla (szerkesztette: Rác Lajos) Felekezeti Egyházjog HVG- Orac Budapest, 2004. Douglas Klaus: Az új reformáció. Kálvin Kiadó, Budapest, 2002. Erdő Péter, Egyházjog, Budapest, 2006. Huber Wolfgang: Az egyház korszakváltás idején, Kálvin Kiadó, Budapest, 2002. Szathmáry Béla: Egyházak az államban. Hernád Kiadó 2010. december 25. Szathmáry Béla: Az új egyházügyi törvény alkotmányossági kérdései. Publikálás alatt. 2011. évi CCVI. törvény a lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és a vallási közösségek jogállásáról. A II. Vatikáni Zsinat tanításai IV kiadás, Budapest Szászfalvi László: Magyar ünnep és közös jövő, Barankovics István Alapítvány				

HT ETRR060 – EGYHÁZJOG 2.				
Tantárgy felelőse: Földváryné Dr. habil. Kiss Réka	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: HT ETRR059 – Egyházjog 1.	
Tantárgy előadója: Dr. Szolláth Bernadett	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: ősz	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: IX.	Értékelés módszere: Szóbeli vizsga kiadott tételek alapján
<i>A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:</i>				
A teológus hallgatók jogi alapismeretekre történő oktatása, s az egyházak, kiemelten a Magyarországi Református Egyház szervezetének történeti bemutatása, a hatályos egyházalkotmány és mindazoknak a jogszabályoknak a megismertetése, mellyel a gyakorló lelkésznek munkájuk ellátása során dolgozniuk kell. Különös figyelmet szentelve a teológia és a jog találkozási pontjainak a feltárására, illetve az egyházjog komplex megközelítésére. Az új egyházokról szóló törvény (2011. évi C.) és a hozzá kapcsolódó végrehajtási rendelet rendelkezéseinek az elsajátítása.				
<i>A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:</i>				
Tematika:				
<ol style="list-style-type: none"> 1. A lelkészválasztás és kinevezés szabályai – választás meghívás útján 2. Lelkészválasztás pályázat útján 3. A lelkészek jogállása 4. A presbiterválasztás szabályai 5. Az egyházmegye, egyházkerület és a Zsinat tisztségviselőinek választása 6. Az egyházi bírászkodás alapfogalmai 7. Fegyelmi vétségek és büntetések 8. A fegyelmi eljárás szabályai 9. A MRE gazdálkodása 10. A lelkészek nyugdíja, szociális ellátása 11. A MRE Lelkeszi Nyugdíjintézetének szervezete és működése 12. A MRE oktatási tevékenysége 13. Az egyház és az állam együttműködése 14. Az egyház és a média 				
<i>Évközi tanulmányi követelmények:</i>				
A hallgatók a félév során egy zárthelyi dolgozatot írnak, amelyek sikeres megírása a vizsgára bocsátás feltétele. Amennyiben bármelyik dolgozat eredménye sikertelen, a hallgatónak a vizsgára bocsátás feltételeként a félév anyagából további dolgozatot kell írnia.				
<i>Kötelező irodalom:</i>				
Szathmáry Béla: Magyar egyházjog Századvég Kiadó Budapest, 2004. A MRE hatályos Törvénykönyve Az előadásokon elhangzottak.				
<i>Ajánlott irodalom:</i>				
Bajusz Ferenc: Jegyzetek a református egyházjogról in: Felekezeti egyházjog Magyarországon (Szerkesztő: Rácz Lajos) Budapest. Hegedűs Loránt: A református egyház bírósági törvényéről Református Egyház 1997. 11. Huber, Wolfgang: Az egyház korszakváltás idején, Kálvin Kiadó, Budapest, 2002. Kérészy Zoltán: Az egyházjog tankönyve 1903. Kovács Albert: Egyházjogtan Budapest, 1878. Kovács J. István: A református egyházalkotmány alapvető kérdései Budapest, 1948. Novák István: A magyarországi protestáns egyházak perjoga I. kötet Miskolc, 1943. Novák István: A Magyarországi Református Egyház új alkotmánya Miskolc, 1936. Szathmáry Béla: Kálvin a kortársunk? In: Kálvin időszerűsége. Kálvin János Kiadó Budapest, 2009. pp. 377-413. Szathmáry Béla: Keresztyén értékek az emberi jogok világában. Theológiai Szemle 2009. 3. 173-183.				

Szathmáry Béla: The Constitutional Background for Governmental Financing of the Church Maintained Institutions and Teachers of Public Education In: Pustai G (szerk.) Religion and Values in Education in Central and Eastern Europe. Debrecen: Center for Higher Education Research and Development, 2008. pp. 163-172.

Szathmáry Béla: A református egyház és a felekezeti egyenjogúság: Az 1947. évi XXXIII. törvény értékelése református szemmel. In: Köbel Szilvia (szerk.) Egyházak és tolerancia Magyarországon: Tudományos konferencia az 1947. évi XXXIII. törvény megszületésének 60. évfordulója alkalmából. Oktatási és Kulturális Minisztérium Egyházi Kapcsolatok Titkársága, Budapest, 2008. pp. 151-166.

Szathmáry Béla: Az egyházi autonómia határai Jogtudományi Közlöny LXII:(3) 87-99 (2007)

Szathmáry Béla: Az állam és az egyház szétválasztása Magyarországon ZEMPLÉNI MÚZSA 7:(2) 31-41 (2007)

Szathmáry Béla: Egyházak az államban. Hernád Kiadó 2010. december 25.

Egyházügyi, Vallásszabadsági Tudományos Konferencián elhangzott tudományos előadások, 2011. november 21-én, Budapest, VI. Székely Bertalan utca 13. (Megjelenés alatt)

14.Vallások Közötti Párbeszéd Konferencia, Az egyházak és a vallások szerepe a Duna régióban című nemzetközi konferencián elhangzott tantárgy szempontjából releváns előadások, 2011. november 10-11, Esztergom. (Megjelenés alatt)

7 th ASEM Interfaith Dialogue (ASEM-IFD7) „Harnessing the benefits and addressing the challenges of migration through interfaith and inter- cultural dialogue” című nemzetközi konferencián elhangzott tantárgy szempontjából releváns előadások, 2011. október 13-14, Manila, Fülöp Szigetek.(A tantárgy oktatójának jegyzetei alapján)

HT RSVS011 - EGYHÁZSZOCIOLÓGIA

Tantárgy felelőse: Dr. habil. Lányi Gábor János	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 3	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Dr. habil. Lányi Gábor János	Tárgy besorolása: kötelezően választható	Meghirdetés féléve: őszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Gyakorlati jegy
			Ajánlott félév: V.	Értékelés módszere:

A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:

Az egyház- és vallásszociológia oktatásának célja, hogy a lelkészhallgatók alkalmassá váljanak arra, hogy a gyülekezeti közösségszervezést és a profán környezettel való kapcsolatépítést szociológiai szempontból szakszerűen végezzék. Segítséget kapnak ahhoz, hogy szociológiai szempontból a lokális és globális környezetben egyaránt sikeres lelkészi szolgálatot végezzenek.

A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:

A szaktárgy sikeres elvégzése révén leendő református lelkészeink megismerik a gyülekezet- és az egyházszerzés szociológiai aspektusait, az egyházat és a gyülekezeteket körülvevő szakrális közösségek és profán társadalmak jellegzetességeit és szerveződésének módjait, valamint az egyház és a gyülekezetek és a mindennapok szakrális közösségei és a modern, valamint globális társadalmak közötti kapcsolatok szociológiai vonásait. A hallgatók megismerkednek a vallás- és egyházzsociológia legfontosabb nemzetközi és hazai elméleteivel, valamint a klasszikus és mai kutatások módszertanának alapkérdéseivel, eredményeivel. Mindezek mellett a kurzus során figyelmet fordítunk a rendszerváltás óta megváltozott vallási környezetre, a társ- és a rivális egyházak, szekták fontosabb szociológiai jellegzetességeire. A hallgatók betekintést nyernek továbbá a szociológiai kutatás alapkérdéseibe, s ennek alapján az adatfelvétel és feldolgozás, valamint kiértékelés módszertanába. Ezen keresztül a leendő lelkészek áttekintést kapnak arról a társadalmi valóságról, amelyben munkájukat végzik, s korszerű ismertekkel vértéződnek fel a profán környezetben lehetséges és szükséges lelkészi szolgálat szociológiai összetevőiről.

A tantárgy tematikai felépítése:

1. A szociológia tudományos szemlélete
2. A szociológiai kutatás módszertana
3. A vallás mint a szociológia tárgya
4. Elméletek: A vallás értelmezése a klasszikus szociológiában
5. Elméletek: A szekularizációs tézis és kritikája
6. Elméletek: A vallási piac és a racionális döntés elmélete
7. Elméletek: A vallási individualizáció és vallási privatizáció
8. Elméletek: A vallás mint intézményesült társadalmi valóság

<p>9. Elméletek: A modernizáció, a globalizáció és a vallás</p> <p>10. Elméletek: Új vallási mozgalmak</p> <p>11. Tények és értelmezések: Vallási tendenciák a globalizáció korában</p> <p>12. Tények és értelmezések: A magyarországi vallási változás napjainkban</p>
<p>Évközi tanulmányi követelmények:</p> <p>Rendszeres, aktív órai részvétel</p> <p>Kötelező szakirodalom olvasása</p> <p>Önálló dolgozat készítése a kötelező és az oktató által ajánlott szakirodalom alapján egyeztetett témában, oktatói instrukció mellett; VAGY egy szociológiai interjú elkészítése és feldolgozása oktatói instrukciók alapján</p>
<p>Kötelező irodalom:</p> <p>Davie, Grace (2010): A vallás szociológiája. Bencés Kiadó, Pannonhalma</p> <p>Hamilton, Malcolm B. (1998): Vallás, ember, társadalom. Elméleti és összehasonlító vallásszociológia. AduPrint, Budapest</p> <p>Tomka Miklós (2000): Vallásszociológia (jegyzet).</p> <p>Letölthető: http://www.fil.hu/uniworld/vt/szoc/tomka_1.htm</p> <p>Tomka Miklós (2011): A vallás a modern világban. A szekularizáció értelmezése a szociológiában Semmelweis Egyetem Mentálhigiéné Intézet – Párbeszéd (Dialógus) Alapítvány, Budapest</p>
<p>Ajánlott irodalom:</p> <p>Ajánlott magyar és angol irodalom a hallgatók által választott és az oktatóval egyeztetett témákhoz kapcsolódva, egyéni igények szerint biztosítható</p>

Gyakorlati sáv (gyakorlati jellegű ismeretek)

HT GYKG067 - EKKLEZIASZTIKA				
Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Pap Ferenc	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Prof. Dr. Kocsev Miklós	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: ősz	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Gyakorlati jegy
			Ajánlott félév: I.	Értékelés módszere: Órai munka, házi dolgozat, zárthelyi dolgozat
<i>A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:</i>				
A hallgatók tekintélyes része erősen szekularizált háttérből érkezik és nincs kellő ismeretük a Magyar Református Egyház életéről. A stúdium célja, hogy leíró tájékoztatást adjon egyházunk életéről. Az ekkleziasztiika tudománya az egyház adott pillanatában vizsgálja az egyházi életet, azaz egyház a jelenben. A tantárgyi követelmények is erre irányulnak, hogy a Református Egyház helyzetét a jelenben vizsgálja meg.				
<i>A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:</i>				
Az ekkleziasztiika a gyakorlati teológia körébe tartozik és megkülönböztetendő az ekkleziológiától, amely rendszeres teológiai tárgy. A hallgatóknak szükséges, hogy alapvető egyházi ismereteket elsajátítsanak, mert csak így lehetséges a gyülekezetben végzett szolgálat eredményességére legalább kísérletet tenni. Az évközi követelmények szűkülő körben vizsgálják az egyház és benne a lelkészek helyzetét a társadalmi kerettől indulva, a teológia tudományán keresztül a gyülekezeti, sőt családi kerethez megérkezve.				
<ol style="list-style-type: none"> 1. A Magyar Református Egyház és a mai társadalom (posztmodern és magyar helyzetkép) 2. A Magyar Református Egyház szervezeti felépítése és története 3. A gyakorlati teológia preskriptív és proskriptív jellege 4. Egyházunk igehirdetési gyakorlata 5. Egyházunk diakóniája és missziója 6. A gyülekezet teológiai és ekkleziasztaikai szempontból 7. A presbitérium munkája 8. A gyülekezeti éneklés helyzete 9. Kiscsoportok működése a gyülekezetben 10. Egyház és iskolaügy 11. A Budapesti Református Teológia története és a teológus diák „útja” 12. A lelkipásztor helyzete a gyülekezetben 				
<i>Kötelező irodalom:</i>				
Dr. Nagy István : A magyar református ekkleziasztiika nagy vonalakban, 1970-2000 Budapest 2003 Imre Lajos: Ekkleziasztiika, 1941 Fekete Károly: A gyülekezetépítés szolgálatában Budapest 2000 Douglass: Új reformáció Budapest 2002 Douglass: Isten szeretetének ünnepe, Kálvin és Luther Kiadó 2005 Kádár Ferenc: Egyház itt és most, Az ekkleziasztiika művelésének alapjai, eredményei és mai lehetőségei, Doktori kézirat, Sárospatak 2006. Makkai Sándor: Az egyház bűnei; és Egyházi életünk Válsága. Kálvin Kiadó 2005				

HT GYKG037 - HOMILETIKA I.				
Tantárgy felelőse: Dr. Hős Csaba	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Dr. Hős Csaba	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: II.	Értékelés módszere:
<i>A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:</i>				
<p>A lelkipásztorok egyik legfontosabb, ha nem a legfontosabb feladata az igehirdetés. A homiletika, mint gyakorlati teológiai diszciplína ennek történetét, elméletét és gyakorlatát, sőt materiális és kazuális összefüggéseit is tartalmazza. A homiletikai tanulmányok első félévében mégsem a történet és elmélet kerül előtérbe, hanem a gyakorlati rész. A praktikus homiletika keretében megismerik a hallgatók a prédikáció készítésének alapelveit, szabályait és a felkészülés folyamatát. Az íróasztaltól az igehirdetés szószéken való elmondásáig vezető út minden lépésével megismerkednek a hallgatók a kurzus keretei között. Mindezeket túl cél az is, hogy elinduljon a hallgatók igehirdetői identitásának kiformalódása is, hogy tanulmányaik végére egyértelművé váljon számukra igehirdetésre való kiválasztottságuk és prédikátori küldetésük lényege.</p>				
<i>A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:</i>				
<p>A tantárgy célja a praktikus homiletika legfontosabb területeinek áttekintése, sőt begyökereztetése oly módon, hogy ezen ismeretek birtokában a hallgatók készség szinten majd a homiletikai gyakorlat keretében református prédikációkat készítsenek, melyek többek szószéki beszédnél, s kimerítik a szakmai követelményeket mind formai, mind tartalmi tekintetben.</p> <p>A kurzus rövid tartalma:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Az igehirdetés helye, szerepe, fontossága az egyház életében 2. A textusválasztás kérdései 3. A bibliafordítás 4. A meditáció 5. Az exegézis 6. Alapvető hermeneutikai szabályok 7. A prédikáció felépítése 8. A prédikáció formába öntése 9. A prédikáció szemléletessége 10. A prédikáció elmondása 11. A prédikáció legfontosabb kritériumai 				
<i>Évközi tanulmányi követelmények:</i>				
<p>A félév kollokviummal zárul, melyen hangsúlyosan kerül számonkérésre az előadások anyaga. Kollokviumra az bocsátható, aki a szorgalmi időszakban elolvasta és kijegyzetelte az Igehirdetők Kézikönyve (Kálvin Kiadó, 2021.) című tanulmánykötet 77-220. oldalait, valamint egy 20.századi lelkészéletrajzot is elolvasott, és egy két oldalas házi dolgozatban reflektál annak igehirdetésre vonatkozó összefüggéseire.</p>				
<u>Kötelező irodalom</u>				
<ul style="list-style-type: none"> • Dr. Nagy István: Hogyan készüljünk a prédikációra?, Nagykőrös, 2004 				
<u>Ajánlott irodalom</u>				

- Boross Géza: Hogyan prédikáljunk ma? Budapest, 1986.
- Boross Géza: Homiletika, DREK, Pápa, 2015.
- Czeglédy Sándor: Homiletika, Debrecen, 1951
- Fekete Károly: Homiletika, Debrecen, 1993.
- Igehirdetők kézikönyve, Budapest, 2021
- Nagy István : Homiletika, Budapest, 2006
- Nagy István: Hogyan készüljünk a prédikációra, Nagykőrös, 2004.
- Pásztor János: Homiletika, Debrecen, 1986
- Ravasz László: A gyülekezeti igehirdetés elmélete, Pápa, 1915.
- Szőnyi György: Homiletika I-II, Sárospatak, 1992-93.

HT GYKG034 - HOMILETIKA II.

Tantárgy felelőse: Dr. Hős Csaba	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Dr. Hős Csaba	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: ősz	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: III.	Értékelés módszere:

A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:

A tantárgy célja az, hogy a keresztyén egyház igehirdetésének a történetével megismerkedjenek a hallgatók. Nemcsak lineárisan történik az egyes korszakok megismerése, hanem különös hangsúly esik az igehirdetés történetének nagy csomópontjaira, fordulóira, korszakváltásaira. Mindennek mentén a hallgatók a történeti jellegű ismeretszerzésen túl inspirációt nyerhetnek saját igehirdetéseikre nézve is, mind a pozitív, mind a negatív példákból. Ugyanakkor a múlt megismerésével formálódhat az igehirdetői identitás is.

A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:

A hallgatóknak meg kell ismerniük a keresztyén prédikáció történetét, s képesnek kell lenniük arra, hogy reflektáljanak annak tükrében saját igehirdetésükre. A kurzus felkészíti a leendő lelkipásztorokat arra, hogy hivatásukra és egzisztenciájukra, sőt igehirdetői gyakorlatukra is úgy tekintsenek, mint ami beágyazódik a keresztyén egyház történetének nagy egészébe.

A félév során érintett nagyobb területek.

1. A keresztyén igehirdetés bibliai gyökerei
2. Az ókori egyház igehirdetése
3. A középkori egyház igehirdetése
4. A reformáció igehirdetése és ellenreformáció igehirdetése
5. A protestáns ortodoxia igehirdetése, puritanizmus igehirdetése, A pietizmus igehirdetése
6. A felvilágosodás igehirdetése
7. A XIX. útkeresései
8. A liberalizmus igehirdetése
9. A dialektika igehirdetése
10. A XX. század magyar református igehirdetése
11. Mai magyar református igehirdetés
12. Mai nemzetközi kitekintés

Évközi tanulmányi követelmények:

A félév kollokviummal zárul, melyen hangsúlyosan kerül számonkérésre az előadások anyaga. Kollokviumra az bocsátható, aki a szorgalmi időszakban elolvasta és kijegyzetelte Ravasz László: A gyülekezeti igehirdetés elmélete című munkájának I. történeti részét (17.o.-239.o.) valamint egy

20. századi lelkészéletrajzot is elolvasott, és egy két oldalas házi dolgozatban reflektál annak igehirdetésre vonatkozó összefüggéseire.

Kötelező irodalom:

Nagy István: Szemelvények a keresztyén prédikáció történetéből, Budapest, 2009.

Ajánlott irodalom

- Barth, Karl: Homiletik, Zürich 1966
- Bohren, Rudolf: Predigtlehre, München, 1974
- Boross Géza: Homiletika, DREK, Pápa, 2015.,
- Boross Géza: Történelem a szószéken, Budapest, 1979
- Czeglédy Sándor: Homiletika, Debrecen, 1951
- Fekete Károly: Homiletika, Debrecen, 1993;
- John Stott: Hiszek ez igehirdetésben, Budapest, 1992
- Nagy István: Hogyan készülünk a prédikációra, Nagykőrös, 2004.,
- Pásztor János: Homiletika, Debrecen, 1986
- Szőnyi György: Homiletika I-II, Sárospatak

HT GYKG035 - HOMILETIKA III.

Tantárgy felelőse: Dr. habil. Literáty Zoltán	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Dr. habil. Literáty Zoltán	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: IV.	Értékelés módszere:

A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:

A hallgatók kapjanak rálátást, hogy a keresztyénység történelme során milyen elméleti alapokon és milyen gyakorlattal folyt az egyházban a prédikáció.

A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:

A homiletika története kerül előadásra oly módon, hogy az egyes korok jellemzése mellett bemutatásra kerül egy-egy jellegzetes prédikáció a kor legnevesebb prédikátoraitól.

1. Prédikáció az ókori egyházban (Origenes, Chrysostomos, Augustinus)
2. Prédikáció a középkorban (a szerzetesrendek igehirdetése)
3. Prédikáció a reformáció idején (Luther, Kálvin, Méliusz, Bornemissza, Dávid Ferenc)
4. Prédikáció az ellenreformáció idején (Pázmány, Alvinczy)
5. Prédikáció a protestáns ortodoxia korában (Geleji Katona István)
6. Prédikáció a puritanizmus korában (Medgyesi, Köleséri)
7. Prédikáció a pietizmus korában (Arndt, Spener, Fancke, Wesley)
8. Prédikáció a felvilágosodás korában
9. Prédikáció Schleiermachernél
10. Prédikáció az angolszász területen (Spurgeon, Robertson)
11. Prédikáció a liberalizmus korában
12. Prédikáció a dialektika teológiában
13. Prédikáció a két világháború között
14. Prédikáció a kommunizmus idején

Évközi tanulmányi követelmények:

A hallgatók tanulmányozzák az egyes korszakok prédikációit és azokat megbeszéljük.

Kötelező irodalom:

Dr. Nagy István : Szemelvények a keresztyén prédikáció történelméből (kézirat)

Ajánlott irodalom:

Ravasz László: A gyülekezeti igehirdetés története, Pápa, 1915.

HT GYKG020 - LITURGIKA 1.				
Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Pap Ferenc	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Dr. Hős Csaba	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: ősz	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: VII.	Értékelés módszere:
A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:				
A Magyar Református Egyház istentiszteleti rendjének történetét, elvi alapjait és mai gyakorlatát ismerik meg a hallgatók.				
A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:				
A magyar református egyház liturgikai szabályainak megismerése, és a különböző ágendák áttekintése. A leendő lelképásztorok liturgusok is lesznek, így ezek az ismeretek nélkülözhetetlenek.				
Témakörök:				
1. A liturgia neve, feladata, helye a gyakorlati teológiában				
2. Istentisztelet az Ószövetségben				
3. Istentisztelet az Újszövetségben				
4. Az istentisztelet alapkérdései				
5. A liturgus				
6. Az istentisztelet ideje				
7. Az istentisztelet helye és a felszerelési tárgyak				
8. Az istentisztelet elemei				
9. Az istentisztelet fajtái				
10. Sákramentumos istentisztelet				
11. Istentiszteleti rendtartás (sorrend)				
Évközi tanulmányi követelmények:				
A hallgatók a félév során különböző típusú istentiszteleti formákat látogatnak, és erről rövid referátumot írnak.				
Kötelező irodalom:				
Dr. Nagy István : Liturgia, Budapest, 2005				
Pásztor János: Liturgia, Komarno, 2002				
Ajánlott irodalom:				
A lelkész mint, avagy mintalelkész, Debrecen, 1940				
Apostoli atyák (szerk. Vanyó László), Budapest, 1980				
Bodonhelyi József: Liturgia, Budapest, 1966				
Boross Géza: A liturgia vázlata				
Czeglédy Sándor: Liturgia, Debrecen, 1959				
Istentiszteleti rendtartás, Budapest, 2004				
Kálvin: Institutio				
Kozma Zolt: Liturgia, Kolozsvár, 2000				
MORE Törvénykönyve				
Nagy Ágenda, Budapest, 1927				
Dr. Nagy István : A kazuáliák homiletikuma, Budapest, 2004				
Dr. Nagy István : Az Újszövetség kulcsfogalmai, Nagykőrös, 1999				
Pásztor János: Kis Ágenda, Komarno, 2004				
Ravasz: A gyülekezeti igehirdetés elmélete, Pápa, 1915				
Szénási Sándor: Ünnepeink, Budapest, 1997				
Szőnyi György: Liturgia, Sárospatak é.n.				
Tanulmányok az evangélium szerint reformált keresztyén gyülekezet istentiszteletéről (szerk. Bartha Tibor), Budapest, 1977				

HT GYKG021 - LITURGIKA 2.

Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Pap Ferenc	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: HT GYKG020 – Liturgia 1.	
Tantárgy előadója: Dr. Hős Csaba	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: VIII.	Értékelés módszere:
<i>A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:</i>				
Az egyéni spiritualitásnak és Isten népe életének csúcseménye az istentisztelet. A liturgia, mint gyakorlati teológiai diszciplína ennek bibliai és teológiai alapjaival, történeti összefüggéseivel, valamint gyakorlatával is foglalkozik. A félév tekintetében a tantárgy célja egyfelől a keresztyén kultusz kialakulásának és koronkénti formálódásának megismerése a maga történeti összefüggéseiben. Így jutva el a magyar református liturgiátörténeten és liturgiai reformok történetén keresztül a napjainkban alkalmazott liturgiákig, ágendákig. Ugyanakkor a tantárgy célkitűzése a történelmi egyházak és felekezetek istentiszteletének megismerése is.				
<i>A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:</i>				
A tantárgyon keresztül a hallgatók képessé válnak megkülönböztetni és összehasonlítva értelmezni a különböző felekezetek kultuszát, úgy azok történeti összefüggéseiben, mint elvi és gyakorlati téren. Emellett lényeges, hogy a református istentisztelet mai formájának kialakulásának megismerése mentén a hallgatók zsigeri jártasságra tegyenek szert az úrnapi, szimbolikus, és kazuális ágendák világában. Különös tekintettel azokra az összefüggésekre, melyek irányt szabnak a lelkipásztori felkészülésnek és liturgusi szolgálatnak.				
A tantárgy rövid tematikája:				
<ol style="list-style-type: none"> 1. Az ógyház istentisztelete 2. A középkor istentisztelete 3. A reformáció istentisztelete 4. A magyar reformáció istentisztelete 5. Jelentős liturgiai reformok 6. Huszadik századi ágendák 7. A római mise 8. A görög mise 9. Az evangélikus rendtartás 10. Egyéb protestáns, újprotestáns egyházak istentisztelete 11. Istentiszteleti rendtartásunk 12. Liturgia megújításának kérdései, ágendakritika 				
A kurzus kollokviummal zárul, melyre a „beugró” az Istentiszteleti Rendtartás kazuáliákhoz kapcsolódó kötött szövegeinek szó szerinti ismerete.				
<i>Évközi tanulmányi követelmények:</i>				
A kollokvium feltétele beszámoló írása történelmi felekezeteknél tett istentisztelet látogatásról két oldal terjedelemben a szorgalmi időszak végéig.				
<i>Kötelező irodalom:</i>				
<u><i>Kötelező irodalom</i></u>				
<ul style="list-style-type: none"> • Istentiszteleti rendtartás, megállapította a VIII. Budapesti zsinat, 1985. • Kádár Ferenc: Liturgia, Sárospatak, 2013. 				
<u><i>Ajánlott irodalom</i></u>				

- A Magyar Református Egyház istentiszteleti rendtartása, MRETZS, 1998.
- Ágenda, Dr. Ravasz László szerk., Budapest, 1927.
- Boross Géza: A liturgia vázlata, KGRE, Budapest, 2000.
- Czeglédy Sándor: Liturgia, DRHE, Debrecen, 1996.
- Hafenschner Károly: A keresztény istentisztelet, Magyar Egyházzenei Társaság, Budapest, 1999.
- Istentiszteleti rendtartás, megállapította a VIII. Budapesti zsinat, 1985.
- Pásztor János: Kis agenda, Calvin J. Teol. Ak., Komárom, 2004.
- Pásztor János: Liturgia, Calvin J. Teol. Ak., Komárom, 2002.

HT VPPG040 - KATECHETIKA

Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Siba Balázs	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: HT BTHB051 – Bibliaismeret 2.	
Tantárgy előadója: Prof. Dr. Siba Balázs	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: IV.	Értékelés módszere:

A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:

A katechetika tárgy a gyülekezetben folyó olyan pedagógiai tevékenységek elméleti és gyakorlati kérdéseit taglalja, amelyek az iskolai és iskola-rendszerű gyülekezeti hitoktatás feladatkörén kívül esnek. Ide tartoznak a gyermekmunka, a konfirmációi előkészítő, az ifjúsági munka és a felnőttoktatás legkülönbözőbb alkalmai. Ezeknek a feladatoknak a szakszerű ellátásához nyújt elméleti és gyakorlati ismereteket a kurzus. Ma gyülekezetpedagógiának nevezik ezt a gyakorlati részdiszciplínát.

A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:

1. A gyülekezet pedagógiai feladatai
2. Gyermek a családban
3. Nevelői attitűdök
4. Nehézségek a családi nevelésben
5. A konfirmáció története és aktuális problémái
6. A konfirmációi oktatás tartalma
7. A konfirmációi oktatás módszertana
8. Az ifjúság vallásossága
9. Csoportmódszerek az ifjúsági munkában
10. A felnőttoktatás alkalmai a gyülekezetben

Kötelező irodalom:

Imre Lajos, Katechetika, Budapest 1941.
 Enyedy Andor, A magyar református kátéirodalom, Budapest, 1928.
 Farkas Ignác, Katechetikai alapvetés, Csikesz Sándor emlékkönyv 3.
 Csikesz Sándor, A valláspedagógia igazi válsága, Csikesz Sándor emlékkönyv 3.
 Dr. Gyökössy Endre, Pszichokatechetikai problémák, Theológiai Szemle 1980, 39kk.
 Dr. Boross Géza, Katechetika (jegyzet)

Ajánlott irodalom:

Ch. Grethlein, Gemeindepädagogik, Berlin-New York, 1994.
 K. Wegenast/G. Lämmermann, Gemeindepädagogik, Stuttgart 1994.
 V. Eisenbast (Hg.), Handbuch für die Arbeit mit Konfirmandinnen und Konfirmanden, Gütersloh, 1998.
 F. Schweitzer, Die Suche nach eigenem Glauben, Gütersloh, 1996.
 G. Adam/ R. Lachmann (Hg.), Neues Gemeindepädagogisches Kompendium, Göttingen 2008.
 G. Adam (Hg.) Zukunftswerkstatt Konfirmandenarbeit, Münster 2009.
 Ablonczy M., Útaid Uram mutasd meg.
 Bölesföldi A., Ifjúsági 6X6.
 Bölesföldi A., Tizenöt-let ifjúsági munkához.

HT VPPG043 - POIMENIKA				
Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Siba Balázs	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: HT BTHB051- Bibliaismeret 2.	
Tantárgy előadója: Szabóné Dr. László Lilla	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: ősz	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: VII.	Értékelés módszere:
A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:				
A tantárgy célja, hogy a hallgatók megismerjék a lelkigondozást, mint gyakorlati teológiai diszciplínát; bevezetést nyerjenek annak elméleti hátterébe, valamint megismerjék annak gyakorlati alkalmazásának lehetőségeit, eszközeit és módszereit.				
A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:				
<ol style="list-style-type: none"> 1. A lelkigondozás helymeghatározása a teológiai diszciplínák és a segítő foglalkozások sorában 2. A lelkigondozás párbeszéde különböző pszichoterápiás irányzatokkal 3. A lelkigondozás dimenziói 4. A lelkigondozó kompetenciahatárai, pszichés megbetegedések felismerése, kliensek továbbutalása 5. Lelkigondozói beszélgetésvezetés 6. Különböző személyiségtípusok lelkigondozása 7. Istenképek a lelkigondozásban 8. Lelkigondozás különböző élethelyzetekben (házassági felkészítés, házassági krízisek, akut életkrízisek, szuicidveszély, haldoklás, gyász) 9. A lelkigondozó pszichohigiéniája 				
Évközi tanulmányi követelmények:				
Órai jelenlét, aktív részvétel a gyakorlatokban				
Kötelező irodalom:				
Hézszer Gábor: A pásztori pszichológia gyakorlati kézikönyve, Budapest 1995 (3. kiadás) Mihalec Gábor: Lélek-ápolás, Budapest 2005 Németh Dávid: Isten munkája és az ember lehetőségei a lelkigondozásban, Budapest 1993 Tringer László: A gyógyító beszélgetés, Budapest 1992				
Ajánlott irodalom:				
Baumgartner, Isidor: Pásztorálpszichológia, Budapest 2003. Bodó Sára: Gyászydöb, Budapest 2013. Bukowski, Peter: Hogyan vigyük be a Bibliát beszélgetéseinkbe? Budapest 1999. Dieterich, Michael: Pszichológiai és lelkipásztorokodási kézikönyv, Budapest 2000. Hézszer Gábor: Miért? Pásztorálpszichológiai tanulmányok, Budapest 1997. Klessmann, Michael: A klinikai lelkigondozás kézikönyve, Debrecen 2002. Klessmann, Michael: Seelsorge. Ein Lehrbuch, Neukirchen-Vluyn 2008. Lohse, Timm H.: Villámbeszélgetések a lelkigondozásban és a tanácsadásban, Budapest 2009. Mihalec Gábor: Gyűrű-kúra, Budapest 2012. Morgenthaler, Christoph: Systemische Seelsorge, Stuttgart 2005 (4. kiadás). Piper, Hans-Christoph: A kommunikálás kialakulása a lelkigondozás és prédikálás terén, Debrecen 1999. Szabó Lajos (Szerk.): A lelkigondozás órája, Budapest 2000 Szarka Miklós, Házasságra felkészítő beszélgetések, Budapest 2012.				

HT VPPG044 - PASZTORÁLPSZICHOLOGIA				
Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Siba Balázs	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Fodorné Dr. Ablonczy Margit	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: VIII.	Értékelés módszere: Szóbeli
A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:				

A pasztorálpszichológia a gyakorlati teológia egyik alapidenziója, amelynek ismerete segítséget nyújt a lelkipásztori gyakorlat tudatos reflektálásához. A tantárgy oktatásának célja, hogy a hallgatók megismerjék a pasztorálpszichológia főbb kutatási területeit, módszereit és eredményeit, és ezáltal elméleti megalapozást kapjanak a lelkigondozói helyzetek, ill. saját lelkigondozói viselkedésük (és attitűdjeik) reflektálásához. A pasztorálpszichológiai ismeretek elsajátítása elősegíti az önismeret, a kommunikációs képességek fejlődését és a – lelkigondozóval, valamint a terápiát végző és terápiás folyamatokat kísérő szakemberekkel való – együttműködés szintjének növekedését.

A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:

4. Mi (és mi nem) a pasztorálpszichológia?
5. A pszichoterápia és a „paraklétus” lelkigondozás kapcsolata
6. Mit tanulhatunk a mélylélektantól, a logoterápiától és a kontextuális családterápiától?
4. Hogyan gondolkodhatunk az emberről? Az ember négy dimenziója.
5. A hit szimbólumai a lelkigondozás folyamatában, lelki kísérés
6. A közvetlen emberi kommunikáció szabályszerűségei
7. A lelkigondozó személye a pasztorálpszichológia szemléletében
8. Az áttétel és viszontáttétel figyelmeztetései
9. Az elhárítási mechanizmusok működése
10. Karaktervonások, attitűdök és a lelkigondozói hibák számbavétele
11. Segítés a kazuáliák helyzeteiben: családpszichológia
12. A beszélgetés vezetése – Villámbeszélgetések

Évközi tanulmányi követelmények:

Óráról-óra-ra való olvasás
Aktív részvétel
Verbatim készítése

Kötelező irodalom:

Baumgartner, Isidor: Pasztorálpszichológia, Budapest, 2003.
Hézszer Gábor: A pásztori pszichológia gyakorlati kézikönyve, Budapest, 1995 (3. kiadás).
Tringer László: A gyógyító beszélgetés, Budapest, 1992.
Lohse, Timm H.: Villámbeszélgetések a lelkigondozásban és a tanácsadásban, Budapest 2009

HT VPPG046 – VALLÁSDIDAKTIKA 1.

Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Siba Balázs	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: HT BTHB051 – Bibliaismeret 2.	
Tantárgy előadója: Prof. Dr. Siba Balázs	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: ősz	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: V.	Értékelés módszere: Házi dolgozat, szóbeli

A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:

A hit- és erkölcsstan tantárgy oktatásának didaktikai kérdéseit tárgyalja. Áttekintést nyújt azokról a didaktikai elméletekről, amelyek a vallásdidaktikára leginkább hatottak. Megismertet a vallásoktatás tantervi koncepcióival, bevezet a tanmenet készítésének feladatába és az óra-előkészítés mozzanataiba.
Részletesen foglalkozik a különböző típusú tananyagok feldolgozásának elvi kérdéseivel és módszereivel.

A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:

- A vallásdidaktika feladata
- Főbb didaktikai koncepciók I.
- Főbb didaktikai koncepciók II.
- A tanár szerepe az oktatásban
- Oktatási célok a vallásstanításban
- A tantervkészítés alapelvei
- Az óra-előkészítés lépései, az óra felépítése
- A bibliatanítás didaktikai elvei, a bibliatanítás céljai I.
- A bibliatanítás didaktikai elvei, a bibliatanítás céljai II.
- A bibliai tananyag oktatásának módszerei I.

<ul style="list-style-type: none"> • A bibliai tananyag oktatásának módszerei II. • A bibliai tananyag oktatásának módszerei III.
Évközi tanulmányi követelmények:
<ul style="list-style-type: none"> ▪ egy óravázlat készítése ▪ házi dolgozat megadott szempontok alapján 10% ▪ egy óravázlat 10 % ▪ illetve szóbeli kollokvium 80%
Kötelező irodalom:
órai jegyzet Németh Dávid: Vallásdidaktika, A hit- és erkölcsstan tanítása az 5-12. osztályban, L'Harmattan, 2017. Tóth László, Pszichológia a tanításban, Debrecen, Pedellus Kiadó, 2000. Siba Balázs: Isten és élettörténet, Loisir Kiadó, 2010.
Ajánlott irodalom:
Fehér Erzsébet: Az oktatás és nevelés története Nemzeti tankönyvkiadó Budapest 2002 Ferencz Árpád: Fejezetek a valláspedagógia történetéből, Stúdium Kiadó Kolozsvár, 2000 Mészáros István – Németh András – Pukánszky Béla: Bevezetés a pedagógia és az iskoláztatás történetébe, Osiris Kiadó, Budapest, 2001. H. Lehnhard (Hg.), Arbeitsbuch Religionsunterricht, Gütersloh 1996 F. Weidmann (Hg.), Didaktik des Religionsunterrichts, Donauwörth, 1997 J. Frisch, Leitfaden Fachdidaktik Religion, Düsseldorf 1992 R. Lachmann – G. Adam – W. Ritter, Theologische Schlüsselbegriffe, Göttingen 1999 G. Hilger et al., Religionsdidaktik, München, 2001. Religionsdidaktik. Jahrbuch der Religionspädagogik, Bd. 18., Neukirchner-Vluyn, 2002. G. Adam/R. Lachmann (Hg.), Methodisches Kompendium für den Religionsunterricht 1.-2., Göttingen, 2002.

HT VPPG047 - VALLÁSDIDAKTIKA 2.				
Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Siba Balázs	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: VPPG046 – Vallásdidaktika 1. HT DOER016 – Dogmatika 1. HT ETRR056 – Magyar egyháztörténet 3.	
Tantárgy előadója: Prof. Dr. Siba Balázs	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavasz	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Gyakorlati jegy
			Ajánlott félév: VI.	Értékelés módszere:
A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:				
A hit- és erkölcsstan tantárgy oktatásának didaktikai kérdéseit tárgyalja. Áttekintést nyújt azokról az általános didaktikai elméletekről, amelyek a vallásdidaktikára leginkább hatottak. Megismertet a vallásoktatás tantervi koncepcióival, bevezet a tanmenet készítésének feladatába és az óra-előkészítés mozzanataiba. Részletesen foglalkozik a különböző típusú tananyagok feldolgozásának elvi kérdéseivel és módszereivel. A vallásdidaktika II vallásdidaktika I. folytatásaként a hitvallás-ismereti, az etikai és az egyháztörténeti tananyag oktatásával didaktikai kérdések tárgyalása és leginkább használható módszerek bemutatása.				
A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:				
<ul style="list-style-type: none"> • Az empátia és a kapcsolódási hálózatok szerepe a tanításban • A hitvallásismereti tananyag oktatásának didaktikája • Az etikai tananyag oktatásának didaktikája és módszertana • Az egyháztörténeti tananyag oktatásának didaktikája és módszertana 				
Évközi tanulmányi követelmények:				
szóbeli vizsga				
Kötelező irodalom:				
órai jegyzet Németh Dávid: Vallásdidaktika, A hit- és erkölcsstan tanítása az 5-12. osztályban, L'Harmattan, 2017. Tóth László, Pszichológia a tanításban, Debrecen, Pedellus Kiadó, 2000.				

Siba Balázs: Isten és élettörténet, Loisir Kiadó, 2010.

Ajánlott irodalom:

K. Tamminen et al., Hogyan tanítsunk hittant, Bp. 1998
Bodó S., ifj. Fekete Károly, Katechetikai és valláspedagógiai szöveggyűjtemény, Debrecen, 1998.
Németh Dávid/Kaszó Gyula (szerk.), Vallásdidaktikai szöveggyűjtemény, Budapest, 2000
G. Hilger et al., Religionsdidaktik, München, 2001.
Religionsdidaktik. Jahrbuch der Religionspädagogik, Bd. 18., Neukirchner-Vluyn, 2002.
G. Adam/R. Lachmann (Hg.), Methodisches Kompendium für den Religionsunterricht 1.-2., Göttingen, 2002.
V. Pfeifer, Didaktik des Etikunterrichts, Stuttgart 2003.
R. Mokrosch/ A. Regenbogen (Hg.), Werte-Erziehung und Schule, Göttingen 2009.

HT HIMG068 - EGYHÁZI ÉNEK ÉS ZENETÖRTÉNET 1.

Tantárgy felelőse: Dr. habil. Papp Anette	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Dr. habil. Papp Anette	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: ősz	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: I.	Értékelés módszere: Írásbeli és szóbeli vizsga

A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:

Az énekeskönyv részletes, gyakorlatias ismerete.

A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:

Egyházi ének:

- Az énekeskönyv kijelölt énekeinek megtanulása (az éneket jó ritmussal, tiszta intonációval, jó frazeálással sajátítsa el, szükség szerint a dallamot tudja más szövegre alkalmazni).
- Az énekeskönyvből kijelölt egyes énekre vonatkozó alapvető történeti, stílári, teológiai és funkcionális (liturgiai) ismeretek elsajátítása.

Zenetörténet:

- mivel az egyházi éneklés legfőbb mértéke a Szentírás, ismerje meg, mit tanít a Biblia az éneklésről; illetve mit tanítanak reformátor eleink az éneklésről
- ismerje meg, melyek Csomasz Tóth Kálmán szerint a helyes egyházi ének ismertetőjegyei
- ismerje meg a genfi zsoltároskönyv kialakulásának történetét
- ismerje meg a 16. század legfontosabb énekgyűjteményeit, azoknak anyagát, szerkezetét, szerkesztési elveit
- ismerje meg a 16. században keletkezett magyar énekköltés legfontosabb darabjait

Tematika:

1. Az egyházi ének ismertetőjegyei

2-3. Biblia és ének:

- Az Ószövetség tanítása az éneklésről
- A Zsoltárok Könyve
- Az Újszövetség tanítása az éneklésről

4. A reformátorok tanítása az éneklésről: Kálvin és az egyházi ének

5-6. A genfi zsoltároskönyv keletkezése

7. A genfi zsoltárok feldolgozásai a 16. században

8. A legfontosabb gyülekezeti énekeskönyvek a 16-17. században

9-10. A 16. századi magyar históriás énekstílus

11-12. A 16. századi magyar egyházi énekstílus

Évközi tanulmányi követelmények:

A kijelölt énekek közül legalább 20 tétel felmondása október 16-ig. A további tételek felmondását legkésőbb a szorgalmi időszak végéig teljesíteni kell. A szóbeli vizsga feltétele az énekek hibátlan felmondása és a sikeres írásbeli (zárhelyi) vizsga.

Az öt félév alatt felmondandó zsoltárok:

5, 6, 8, 19, 23, 24, 25, 32, 33, 38, 42, 47, 51, 65, 66, 68, 74, 77, 80, 81, 84, 89, 90, 91, 92, 96, 97, 99, 105, 110, 114, 117, 121, 130, 134, 135, 136, 138, 140, 141, 146, 150.

Kottából

1, 2, 3, 9, 16, 20, 21, 22, 30, 34, 35, 40, 46, 50, 61, 75, 101, 103, 107, 113, 119, 125, 128, 133, 143, 148.

A félév során felmondandó tételek listája:

Kívülről: 8 db, a fenti listából választott zsoltár, valamint az alábbi dicsérek:

292, 383, 227, 334, 581, 462, 165, 184, 444, 192, 160, 157, 603, 173, 234, 168, 566, 561, 380, 154, 545, 409, 326, 170, 373, 507, 163, 231, 224, 604. Az Éneklő Egyházból (katolikus énekes könyv): 72.

Kottából: 6 db, a fenti listából választott zsoltár, valamint az alábbi dicsérek:

719, 584, 182, 661, 153, 403, 497, 221, 542, 166, 172, 174, (vagy 177, 181), 324.

RÉ 1948: 403, 476 (vö.:167)

Kötelező irodalom:

Csomasz Tóth Kálmán: A református gyülekezeti éneklés. Református Egyházi Könyvtár XXV. (szerk.: dr. Budai Gergely) Budapest 1950. 9–44.

Dobszay László: Az egyházzene tiszta eszméje. Magyar Egyházzene I (1993/1994), 12–17.

Kálvin János: Előszó a Zsoltárokhoz. Zsoltár I/4. (1994) 2–3. vö.: Kálvin János: A keresztyéneknek... in: Goudimel, Claude: Zsoltárok 1565. Közreadja: Bólya József. Budapest 2002. 6–8.

„...eleitől fogva...” Tanulmányok a genfi zsoltárok énekléséről. ReZeM 1993. 7–12, 33–35. (47–52).

Bourgeois, Loys: A muzsika igaz útja. Ford.: Jeney Zoltán. Budapest 2003. Olvasandó: Ferenczi Ilona utószavából: Louis Bourgeois, a zenész és zeneszerző. 65–68.

Ajánlott irodalom:

Csomasz Tóth Kálmán: A református gyülekezeti éneklés. Református Egyházi Könyvtár XXV. (szerk.: dr. Budai Gergely) Budapest 1950.

Csomasz Tóth Kálmán: Dicsérjétek az Urat! - Tudnivalók énekeinkről. Kálvi Kiadó, Budapest 1971.

Csomasz Tóth Kálmán: A protestáns egyházi népének a XVII-XVIII. században. Újabb kiadása: Hagyomány és haladás Budapest 2003. 491-519.

Dobszay László: A magyar népének I. Veszprém 1995.

Dobszay László: A magyar egyházzene-történet forrásai. Budapest, 1999. [Egyházzenei füzetek I/8. Kiadja: A Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Egyházzenei Tanszéke és a Magyar Egyházzenei Társaság]

Ecsedi Zsuzsa (szerk.): Énekkincstár. Evangélikus énekeink kézikönyve: Budapest: Luther Kiadó, 2017.

H. Hubert Gabriella: Éneklés a magyarországi reformáció első két századában. In: Kiss, Erika; Zászkaliczky, Márton; Zászkaliczky, Zsuzsanna; Székely, Júlia (szerk.) Ige-Idők: a reformáció 500 éve: 2017. Magyar Nemzeti Múzeum, április 26 - november 5. Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum, (2018) 175–183.

H. Hubert Gabriella: Gyülekezeti énekek Balassi Bálint és Rimay János Istenes éneki kiadásaiban.

LELKIPÁSZTOR 94 (2019), 174–176

H. Hubert Gabriella: Luther és az éneklő egyház: Adiphoron. In: A lutheri reformáció 500 éves öröksége. Szerk. Fabiny Tibor. Budapest, Luther Kiadó 2018, 123–129

H. Hubert Gabriella: A reformáció gyülekezeti énekeinek emlékezete a 16-18. századi énekeskönyvi kánonban. In: Száraz, Orsolya; Fazakas, Gergely Tamás; Imre, Mihály (szerk.) A reformáció emlékezete: Protestáns és katolikus értelmezések a 16–18. században. Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó 2018, 228–245

H. Hubert Gabriella, Vadai István, Ecsedi Zsuzsanna, Hubert Gabriella (Sajtó alá rendezte), Vadai István (Sajtó alá rendezte), Ecsedi Zsuzsanna (Sajtó alá rendezte): Evangélikus és református gyülekezeti énekek (1601-1700). Budapest, Balassi Kiadó 2016.

H. Hubert Gabriella: A régi magyar gyülekezeti ének. Budapest, Universitas 2004.

Luther Márton: A muzsika dicsérete. Zsoltár I/3. (1994) 2–3.

Módis László: A gyülekezeti éneklés bibliai alapjai. In: Zsoltároskönyvünk az ige mérlegén. A Kálvin János Társaság IV. országos konferenciájának előadásai. Budapest, 1941. 10–23.

Papp Anette: A 16. századi metrikus énekek. A genfi zsoltár. (A magyar népének II. 3 A) Egyházzenei Füzetek I/18. Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Egyházzenei Kutatócsoport és a Magyar Egyházzenei Társaság, Budapest 2013.

Papp Anette: A 16. század magyar eredetű népenekei. (A magyar népének II. 2.) Egyházzenei Füzetek I/17. Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Egyházzenei Kutatócsoport és a Magyar Egyházzenei Társaság, Budapest 2013.

Papp Anette: A XVI–XVII. századi református gyülekezeti énekeskönyvek szerkezete, éneksorrendje. in: „A keresztyéni gyülekezetben való isteni dicséretnek” – Népénektáraink tegnap és ma. Az „Éneklő Egyház” megjelenésének 20. évfordulóján tartott tudományos ülésszak és emlékülés előadásai. Budapest, 2005. december 8–10, Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Egyházzenei Kutatócsoport 2011. 283–292.

T HIMG069 – EGYHÁZI ÉNEK ÉS ZENETÖRTÉNET 2.

Tantárgy felelőse: Dr. habil. Papp Anette	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Dr. habil. Papp Anette	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: II.	Értékelés módszere:

A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:

Az énekeskönyv részletes, gyakorlatias ismerete.

A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:

Egyházi ének:

Az énekeskönyv kijelölt énekeinek megtanulása legalább egy versszakkal kívülről (az éneket jó ritmussal, tiszta intonációval, jó frazeálással sajátítsa el, szükség szerint a dallamot tudja más szövegre alkalmazni).

Az énekeskönyvből kijelölt egyes énekre vonatkozó alapvető történeti, stílári, teológiai és funkcionális (liturgiai) ismeretek elsajátítása.

Zenetörténet:

- ismerje meg református múltunk énekeskönyveit, azoknak anyagát, szerkezetét, szerkesztési elveit
- szerezzen alapvető ismereteket a 16. századi német korálról
- ismerje meg énekeskönyvünk humanista metrikus énekeit
- mélyítse el a genfi zsoltárról szerzett ismereteit
- szerezzen alapvető ismereteket a 16-17. század magyar illetve európai egyházzene történetéről

Évközi tanulmányi követelmények:

30 népének felmondása memoriter, 20 népének felmondása kottából.

A szóbeli vizsga feltétele az énekek hibátlan felmondása és a sikeres írásbeli (zárthelyi) vizsga.

Kötelező irodalom:

Csomasz Tóth Kálmán: Egyházi művelődésünk a magyar zenetudomány tükrében. *Theologiai Szemle* 4 (1961) 95–101. Újabb kiadása: *Hagyomány és haladás*. Budapest 2003. 737-750.

Csomasz Tóth Kálmán: Szilvás-Ujfalvi Imre helye a zenetörténetben, in: *A Ráday Gyűjtemény évkönyve* II (1981), 57–73.

Csomasz Tóth Kálmán: Szenci Molnár Albert és a magyar zenei írásbeliség. Újabb kiadása: *Hagyomány és haladás* Budapest 2003. 436-451.

Csomasz Tóth Kálmán: A négyszáz éves genfi zsoltár magyar tanulságai. Újabb kiadása: *Hagyomány és haladás* Budapest 2003. 481-490.

Ecsedi Zsuzsanna: Énekeskönyvünk néhány Luther-énekéről. *Magyar Egyházzene* VI. (1998/1999), 133-141.

Csomasz Tóth Kálmán: Iskolai énekköztetés, in: *Magyarország zenetörténete II*, 1541-1686. Szerkesztette Bárdos Kornél. Akadémiai Kiadó Budapest 1990, 125–133.

Ajánlott irodalom:

Csomasz Tóth Kálmán: *A református gyülekezeti éneklés*. Református Egyházi Könyvtár XXV. (szerk.: dr. Budai Gergely) Budapest 1950.

Csomasz Tóth Kálmán: *Dicsérjétek az Urat! - Tudnivalók énekeinkről*. Kálvi Kiadó, Budapest 1971.

Csomasz Tóth Kálmán: A protestáns egyházi népének a XVII-XVIII. században. Újabb kiadása: *Hagyomány és haladás* Budapest 2003. 491-519.

Csomasz Tóth Kálmán-Papp Géza: A magyar egyházi népének vázlatos története. *IAH Bulletin* 11. 6-31. Újabb kiadása: *Hagyomány és haladás* Budapest 2003. 778-797.

Csomasz Tóth Kálmán: Die Melodien des Lutherliedes in Ungarn. *Studia Musicologica Academiae Scientiarum Hungaricae*, 10 (1968), 11–36.

Dobszay László: *A magyar népének I*. Veszprém 1995.

Dobszay László: *A magyar egyházzenei történet forrásai*. Budapest, 1999. [Egyházzenei füzetek I/8. Kiadja: A Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Egyházzenei Tanszéke és a Magyar Egyházzenei Társaság]

Dürr, Alfred: *Das protestantische Kirchenlied im 16. und 17. Jahrhundert: Text-, musik- und theologiegeschichtliche Probleme*. Wiesbaden, Harrasowitz, 1986.

Ecsedi Zsuzsanna: *Luther-énekek a magyar evangélikus énekeskönyvekben*. Egyházzene-doktori disszertációk, III. MTA Támogatott Kutatóhelyek Irodája – Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Egyházzenei Kutatócsoport, 2006.

Hahn, Gerald – Henkys, Jürgen (Hrsg.): *Handbuch zum Evangelischen Gesangbuch*, Band 3: Liederkunde. Göttingen (ab 2000 in Einzelheften)

Herbst, Wolfgang (Hrsg.): *Wer ist wer im Gesangbuch? 2.*, durchgesehene und aktualisierte Auflage, Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen 2001

Jenny, Markus: *Luther, Zwingli, Calvin in ihren Liedern*. Zürich, Theologischer Verlag 1983.

Mahrenholz, Christhard – Söhngen, Oskar – Schlibke, Otto (Hrsg.): *Handbuch zum Evangelischen Kirchengesangbuch*, Band 3: Liederkunde. Göttingen 1990.

Moser, Hans Joachim: *Die Melodien der Lutherlieder, Welt des Gesangbuchs*, Heft 4., Hamburg und Leipzig, 1935.

Röbler, Martin: *Liedmacher im Gesangbuch. Liedgeschichte in Lebensbildern*. Calwer Verlag Stuttgart 2001.

Varjas Béla: A reformáció énekirodalma, in: *A magyar irodalom története 1600-ig*. A magyar irodalom története I. Szerkesztette: Klaniczay Tibor, Budapest 1964, 311–382.

Zahn, Johannes: *Die Melodien der deutschen evangelischen Kirchenlieder*, 6 Bände, Gütersloh, 1889-1893.

HT HIMG070 - EGYHÁZI ÉNEK ÉS ZENETÖRTÉNET 3.

Tantárgy felelőse: Dr. habil. Papp Anette	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Dr. habil. Papp Anette	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: ősz	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: III.	Értékelés módszere: Írásbeli és szóbeli vizsga

A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:

Az énekeskönyv részletes, gyakorlatias ismerete.

A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:

Egyházi ének:

- Az énekeskönyv kijelölt énekeinek megtanulása (az éneket jó ritmussal, tiszta intonációval, jó frazeálással sajátítsa el, szükség szerint a dallamot tudja más szövegre alkalmazni).
- Az énekeskönyvből kijelölt egyes énekre vonatkozó alapvető történeti, stílári, teológiai és funkcionális (liturgiai) ismeretek elsajátítása.

Zenetörténet:

1. A hallgató ismerje meg ezeréves múltunk közös értékeit: a liturgikus zene kialakulását és fejlődését az ókeresztény kortól a középkorig.
2. A középkori hagyomány folytatásának, a már meglévő liturgikus műfajok és liturgikus formák továbbvitelének gondolata ugyan nem a magyar reformáció sajátja, de a hazai alkotómunka mind intenzitását, mind önállóságát tekintve jelentősebb más európai protestáns egyházak munkájához képest. Elmondhatjuk, hogy a magyar reformáció a hagyományozott középkori anyag gyakran önálló alkalmazásával illetve adaptációjával egyedi művészi értéket hozott létre. Mivel a protestáns egyházzenei múlt e becses értékének megismerése mind egyház- és liturgiátörténetünk, mind pedig egyházzenei történetünk szempontjából kiemelten fontos, a hallgatók ismerjék meg magyar óprotestáns egyházzene örökségét.

Tematika:

1. GREGORIÁN

1.a A gregorián ének története

1. A vértanúk kora (I-IV. század)
2. Az egyházatyák kora (IV-VII. század)
3. Európa megkeresztelkedésének kora (VII-VIII; IX-XI. század)
4. A gótikus katedrálisok kora (XII-XV. század)

1.b A gregorián ének műfajai

1. A recitatív műfajok

- Olvasó-tónusok
- Ima-tónusok
- Zsoltár-tónusok

2. A neumatikus-melodikus műfajok

- Zsolozsmaantifónák
- Miseantifónák
- A himnusz

3. A melizmatikus műfajok

- Tractus
- Graduale
- Responzorium prolixum
- Alleluja
- Offertorium

4. Új műfajok

- Sequentia
- Tropus
- A liturgikus dráma
- A mise-ordináriumok

1.c A gregorián ének és a liturgia – Liturgikus struktúrák

- A mise szerkezete
- A zsolozsma szerkezete

2. GRADUÁL

1. A könyvek keletkezése

2. A könyvek használata

3. A legfontosabb forrásokról

4. A graduálkönyvek műfajai:

- A főistentisztelet műfajai: Introitus, Kyrie, Gloria, Próza, Credo, Prefáció, Sanctus.
- A mellékistentisztelet: műfajai: antifóna, himnusz, responzorium, verzikulusz, benedicamus, invitatórium
- Speciális nagyheti műfajok: Litánia, Kyrie puerorum, Passió, Lamentáció

5. Kutatástörténet

3. GREGORIÁN EREDETŰ NÉPÉNEKEK AZ ÉNEKESKÖNYVBEN

1. Gregorián énekek a középkori használatban

2. Gregorián énekek a népzeneben

3. Gregorián dallamok a 16-17. századi népénekek között

4. Német közvetítéssel befogadott gregorián énekek

Évközi tanulmányi követelmények:

A kijelölt énekek közül legalább 20 tétel felmondása az őszi szünetig. A további tételek felmondását legkésőbb a szorgalmi időszak végéig teljesíteni kell. A szóbeli vizsga feltétele az énekek hibátlan felmondása és a sikeres írásbeli (zárthelyi) vizsga.

Az öt félév alatt felmondandó zsoltárok:

Kívülről

5, 6, 8, 19, 23, 24, 25, 32, 33, 38, 42, 47, 51, 65, 66, 68, 74, 77, 80, 81, 84, 89, 90, 91, 92, 96, 97, 99, 105, 110, 114, 117, 121, 130, 134, 135, 136, 138, 140, 141, 146, 150.

Kottából

1, 2, 3, 9, 16, 20, 21, 22, 30, 34, 35, 40, 46, 50, 61, 75, 101, 103, 107, 113, 119, 125, 128, 133, 143, 148.

A félév során felmondandó tételek listája:

Kívülről: 15 db, a fenti listából választott zsoltár, valamint az alábbi dicséretetek:

261, 268, 298, 585, 371, 374, 381, 481, 543, 681 (vö. 694). Éneklő Egyház (katolikus énekes könyv): 20. Evangélikus Énekeskönyv: 108 (vö. 563 = szöveg). 6 db graduál-ének.

Kottából: 11 db, a fenti listából választott zsoltár, valamint az alábbi dicséretetek:

262, 267, 300, 567, 486, 505, 376, 562, 652, RÉ 1948: 157, 176, 218,

Kötelező irodalom:

- Bárdos Kornél: Harcok a passió éneklése körül Magyarországon. *Theológiai szemle* 1971.
- Czeglédy Sándor: Megifjodó öreg graduálok, *Confessio* 2 (1978) 4.sz. 68–78.
- Csomasz Tóth Kálmán: Huszár Gál úrvacsorai liturgiája, *Református Egyház* 1955, 342–348.
- (Csomasz Tóth Kálmán:) *graduálok*. Címszó, in: Brockhaus-Riemann Zenei Lexikon. Szerkesztette Carl Dahlhaus és Hans Heinrich Eggebrecht. A magyar kiadás szerkesztője Boronkay Antal. II. kötet, Budapest 1984, 62–63.
- Dávid István: Kiegészítések és következtetések Dávid László „Az éneklőszék” című cikkéhez, *Magyar Egyházzene* VIII (2000/2001), 435–438.
- Ferenczi Ilona: Kísérlet a liturgia egyesítésére az Erdélyi Fejedelemségben (a 17. század első felében). *Magyar Egyházzene* 1993/1994, 21–30.
- Karasszon Dezső: Megifjodó öreg graduálok, *Zsoltár* I/2 (1994) 9–13.

http://silver.drk.hu/zsoltar/Zsolt%C3%A1r/album/Zsolt%C3%A1r_1994/2.%20sz%C3%A1m/slides/Zsoltar_1994_2_009.html

Ajánlott irodalom:

- Csomasz Tóth Kálmán: A 16. század magyar dallamai. Akadémiai Kiadó, Budapest 1958.
- Varjas Béla: A reformáció énekirodalma, in: A magyar irodalom története 1600-ig. A magyar irodalom története I. Szerkesztette: Klaniczay Tibor, Budapest 1964, 311–382.
- Borsa Gedeon: Huszár Gál 1560. évi énekeskönyve, mint zenetörténeti emlék, *Magyar Zene* 1976. 119–133.
- Botta István: Huszár Gál élete, művei és kora (1512?–1575). Akadémiai Kiadó Budapest 1991.
- Czeglédy Sándor: A debreceni kollégiumi Nagykönyvtár írott graduáljai, *Református Egyház* 9 (1957), 265–270.
- Czeglédy Sándor: „Emberi hagyományok ostromozása”, *Református Egyház* 3, (1964) 59–63.
- Csomasz Tóth Kálmán: Huszár Gál énekeskönyve (1560) és zenei jelentősége, *Magyar zene* 22 (1981), 176–208.
- Csomasz Tóth Kálmán: Szilvás-Ujfalvi Imre helye a zenetörténetben, in: A Ráday Gyűjtemény évkönyve II (1981), 57–73.
- Csomasz Tóth Kálmán: Gyülekezeti és graduális éneklés, *Magyar evangélikusok, Reformátusok, Graduálok* (Egyházi zeneélet c. fejezetben Protestáns egyházak c. alfejezet), in: Magyarország zenetörténete II, 1541–1686. Szerkesztette Bárdos Kornél. Akadémiai Kiadó Budapest 1990, 187–189, 189–199, 202–205.
- Dávid László: Az éneklőszék, *Magyar Egyházzene* VIII (2000/2001), 431–434.
- Dobszay László: A magyar graduál-irodalom első emléke, *Magyar Könyvszemle* 98., 1982. 100–112.
- Dobszay László: Bevezetés a gregorián énekbe. *Egyházzenei Füzetek* I/5. LFZF Egyházzene Tanszék - Magyar Egyházzei Társaság, 1995.
- Dobszay László: A zsolozsma. *Egyházzenei Füzetek* I/3. LFZF Egyházzene Tanszék - Magyar Egyházzei Társaság, 1995.
- Fekete Csaba: Graduál és református istentisztelet. Liturgiátörténeti áttekintés az Öreg Graduál somorjai példányának kéziratossági alapján, in: *Egyház és művelődés. Fejezetek a reformátusság és a művelődés XVI-XIX. századi történetéből*. Debrecen 2000. 207–355.
- Ferenczi Ilona: A graduálkutatás története. *Magyar Egyházzene* 1999/2000. 275–282.
- Ferenczi Ilona (ed.): *Graduale Ecclesiae Hungaricae Epperiensis 1635. Musicalia Danubiana 9*-9***. Budapest, 1988.
- Ferenczi Ilona (ed.): *Graduale Ecclesiae Hungaricae Epperiensis 1635. Musicalia Danubiana 9*-9***. Budapest, 1988.
- Ferenczi Ilona (ed.): *Graduale Ráday XVII. Musicalia Danubiana 16*. Budapest 1997.
- Geleji Katona István-Keserői Dajka János (szerk.): *Öreg Gradual*, mely mind az első fordításban vagy ujjonnan való szerkesztésben, s-mind pedig az egy exemplárból másban való irattatásban esett fogyatkozásokat szorgalmasan meg tisztogattatt, és sok hozzá kívántatott szükséges részekkel meg öregbített. Gyulafehérvár 1636. RMK I. 658.
- Hiley, David: *Western Plainchant*. Oxford 1993.
- H. Hubert Gabriella: *Lelki éneklésről régi magyarok (A XVI-XVII. századi protestáns éneklés adattára)*, *Magyar Egyházzene* VII (1999/2000), 327–366.
- H. Hubert Gabriella: *Geleji Katona István versiculusi és a perikóparend*, *Magyar Egyházzene* VI (1998/1999), 251–258.
- Huszár Gál: *A keresztyéni gyülekezetben való isteni dicséreték. Kálmáncsehi Márton: Reggeli éneklések*, Debrecen 1560–1561. Borsa Gedeon tanulmányával. *Bibliotheca Hungarica Antiqua* 12, Budapest 1983.
- Huszár Gál: *A keresztyéni gyülekezetben való isteni dicséreték és imádságok*, Komjáti 1574. Hubert Gabriella tanulmányával. *Bibliotheca Hungarica Antiqua* 13, Budapest 1986.
- Karasszon Dezső: *Synopsis Gradualis. A gregorián ének és a magyar református istentisztelet*, in: *Egyház és művelődés. Fejezetek a reformátusság és a művelődés XVI-XIX. századi történetéből*. Debrecen 2000. 139–206.
- Kurta József: *Az Öreg Graduál századai Erdélyben. Erdélyi Református Egyháztörténeti Füzetek* 8. Kolozsvár 2002.
- Papp Anette: *A magyar graduálforrások introitusai ádventtől vízkeresztig*. *Magyar Zene*, 2006/I. 53–72.
- Papp Anette: *A protestáns graduálok introitus-repertoárja*. in: „*Inter sollicitudines*”, MTA-TKI – Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Egyházzenei Kutatócsoportja és a Magyar Egyházzenei Társaság 2006. 329–343.
- Papp Anette: *Apostolok és szentek ünnepe a reformáció után – Gondolatok Huszár Gál 1574-ben nyomtatott graduáljának utolsó istentiszteleti rendje kapcsán*. *Zsoltár* X/1. (2004), 6–9.

- Papp Anette: A graduál-antifónák középkori kapcsolatai. Budapest 2001. [Egyházzenei füzetek I/11. Kiadja: A Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Egyházzenei Tanszéke és a Magyar Egyházzenei Társaság]
- Papp Anette: Gregorián eredetű népénekek. Budapest 2013. [A magyar népének II. 1 A. Egyházzenei Füzetek I/16. Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Egyházzenei Kutatócsoport és a Magyar Egyházzenei Társaság]
- Protestáns graduál. Szemelvények a 16-17. századi protestáns graduálok anyagából istentiszteleti és oktatási célra. Készítette: Ferenczi Ilona, Dobszay László, Bódiss Tamás, Farkas Zoltán. ReZeM Budapest 1996.
- Schrems, Theobald: Die Geschichte des gregorianischen Gesanges in den protestantischen Gottesdiensten. Veröffentlichungen der gregorianischen Akademie zu Freiburg in der Schweiz XV. Heft, Freiburg 1930.
- Szendrei Janka: A magyar középkor hangjegyes forrásai. Műhelytanulmányok a magyar zenetörténethez 1. Közzéteszi az MTA Zenetudományi Intézet. Budapest 1981.
- Szendrei Janka: Első hangjegyes népénekünk. A Te Deum-dallam magyarországi története, in: Népzene és Zenetörténet III. Budapest 1977, 102–133.

HT HIMG071 - EGYHÁZI ÉNEK ÉS ZENETÖRTÉNET 4.

Tantárgy felelőse: Dr. habil. Papp Anette	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Dr. habil. Papp Anette	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: IV.	Értékelés módszere:

A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:

Az énekeskönyv részletes, gyakorlatias ismerete.

A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:

Egyházi ének:

Az énekeskönyv kijelölt énekeinek megtanulása legalább egy versszakkal kívülről (az éneket jó ritmussal, tisztá intonációval, jó frazeálással sajátítsa el, szükség szerint a dallamot tudja más szövegre alkalmazni).

Az énekeskönyvből kijelölt egyes énekre vonatkozó alapvető történeti, stílári, teológiai és funkcionális (liturgiai) ismeretek elsajátítása.

Zenetörténet:

A hallgató ismerje meg a kanció eredetű népénekeinket valamint a 17. századi énekköltés darabjait.

Évközi tanulmányi követelmények:

30 népének felmondása memoriter, 20 népének felmondása kottából. A szóbeli vizsga feltétele az énekek hibátlan felmondása és a sikeres írásbeli (zárthelyi) vizsga.

Kötelező irodalom:

Ajánlott irodalom:

Csomasz Tóth Kálmán: *A 16. század magyar dallamai*. Akadémiai Kiadó, Budapest 1958.

Csomasz Tóth Kálmán: *A református gyülekezeti éneklés*. Református Egyházi Könyvtár XXV. (szerk.: dr. Budai Gergely) Budapest 1950.

Csomasz Tóth Kálmán: *Dicsérvételek az Urat! - Tudnivalók énekeinkről*. Kálvi Kiadó, Budapest 1971.

Csomasz Tóth Kálmán-Papp Géza: *A magyar egyházi népének vázlatos története*. *IAH Bulletin* 11. 6-31. Újabb kiadása: *Hagyomány és haladás*, Budapest 2003. 778-797.

Dobszay László: *A magyar népének I*. Veszprém 1995.

Dobszay László: *A magyar egyházzenei történet forrásai*. Budapest, 1999. [Egyházzenei füzetek I/8. Kiadja: A Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Egyházzenei Tanszéke és a Magyar Egyházzenei Társaság]

HT HIMG072 - EGYHÁZI ÉNEK ÉS ZENETÖRTÉNET 5.

Tantárgy felelőse: Dr. habil. Papp Anette	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Dr. habil. Papp Anette	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: őszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: V.	Értékelés módszere:

<i>A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:</i>
Az énekeskönyv részletes, gyakorlatias ismerete.
<i>A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:</i>
<p><u>Egyházi ének:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Az énekeskönyv kijelölt énekeinek megtanulása (az éneket jó ritmussal, tiszta intonációval, jó frazeálással sajátítsa el, szükség szerint a dallamot tudja más szövegre alkalmazni). • Az énekeskönyvből kijelölt egyes énekekre vonatkozó alapvető történeti, stílári, teológiai és funkcionális (liturgiai) ismeretek elsajátítása. <p><u>Zenetörténet:</u></p> <p>A hallgató ismerje meg a református énekeskönyvek történetét a 18. századtól napjainkig. Református énekeskönyvünk vonatkozó tételein keresztül ismerje meg a legjelentősebb dallam- és szövegszerzők munkáját. A félév során először a XVIII. század hagyományos anyagával foglalkozunk, majd a magyar református egyházi éneklésben két évszázad alatt végbement válságfolyamat történelmi, egyháztörténeti és zeneműveltségi okait tárjuk fel. Végül az 1948-as énekeskönyv létrejöttének körülményeit ismerjük meg.</p> <p><u>Tematika:</u></p> <p>1. A 18. század:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Történelmi áttekintés • Hagománytisztelet és újítás: <ul style="list-style-type: none"> c. 18. század régies dallamai d. Barokk és klasszicista énekek   • A 18. századi korál <p>2. A 19. század:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Történelmi áttekintés • 1806/11 és következményei <p>3. A 20. század:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az ébredési mozgalmak és énekeik • Az 1921-es énekeskönyv • A „jugoszláviai énekeskönyv” • Az 1948-as énekeskönyv • „Találkozás énekeskönyv” • Az új református énekeskönyv
<i>Évközi tanulmányi követelmények:</i>
<p>A kijelölt énekek közül legalább 20 tétel felmondása október 16-ig. A további tételek felmondását legkésőbb a szorgalmi időszak végéig teljesíteni kell. A szóbeli vizsga feltétele az énekek hibátlan felmondása és a sikeres írásbeli (zárthelyi) vizsga.</p> <p>Az öt félév alatt felmondandó zsoltárok:</p> <p><u>Kívülről:</u></p> <p>5, 6, 8, 19, 23, 24, 25, 32, 33, 38, 42, 47, 51, 65, 66, 68, 74, 77, 80, 81, 84, 89, 90, 91, 92, 96, 97, 99, 105, 110, 114, 117, 121, 130, 134, 135, 136, 138, 140, 141, 146, 150.</p> <p>Kottából</p> <p>1, 2, 3, 9, 16, 20, 21, 22, 30, 34, 35, 40, 46, 50, 61, 75, 101, 103, 107, 113, 119, 125, 128, 133, 143, 148.</p> <p>A félév során felmondandó tételek listája:</p> <p>Kívülről 11 db zsoltár (illetve a megmaradt zsoltárok), valamint az alábbi dicsérek:</p> <p>266, 263, 204, 207, 567, 823, 419, 412, 715, 711, 832, 251, 772, 822, 758, 713, 831, 474, 825, 705, 379.</p> <p>Kottából 3 db zsoltár (illetve a megmaradt zsoltárok), valamint az alábbi dicsérek:</p> <p>476, 291, 756, 237, 194 (vö. 193), 494, 624, 590, 769, 821, 773, 797, 796, 720, 722, 757, 760, 774, 826, 726, 723, 728, 761, 630, 724, 667, 701, 205, 700, 240, 252, 391, 411, 435, 496, 517, 568, 623, 625, 627, 628, 642 (vö. 643), 676, 692.</p>
<i>Kötelező irodalom:</i>
Csomasz Tóth Kálmán: „Nos Franciscus Primus...” Újabb kiadása: <i>Hagyomány és haladás</i> . Budapest 2003. 544–547.

Csomasz Tóth Kálmán: Az énekanyag megrostálásának szempontja (1943). Újabb kiadása: *Hagyomány és haladás*. Budapest 2003. 27–31.

Csomasz Tóth Kálmán: A zene válsága és az egyház. Újabb kiadása: *Hagyomány és haladás*. Budapest 2003. 669–691.

Csomasz Tóth Kálmán: Énekeskönyvünk és a gyülekezeti éneklés időszerű kérdései. Újabb kiadása: *Hagyomány és haladás*. Budapest 2003. 176–182.

Csomasz Tóth Kálmán: Megjelent a Próbaénekeskönyv. Újabb kiadása: *Hagyomány és haladás*. Budapest 2003. 98–101.

Csomasz Tóth Kálmán: Az új énekeskönyv vitájához. Újabb kiadása: *Hagyomány és haladás*. Budapest 2003. 94–97.

Csomasz Tóth Kálmán: Énekeskönyvünk megújításának szempontjai. Újabb kiadása: *Hagyomány és haladás*. Budapest 2003. 80–82.

Csomasz Tóth Kálmán: Testvéri szó az énekügyről. Újabb kiadása: *Hagyomány és haladás*. Budapest 2003. 45–47.

Reformátusok a kegyelem trónusánál. A magyar református istentisztelet megújulásának teológiai alapelvei. Szerk.: Fekete Károly. Kiadja: MRE Kálvin János Kiadó, Budapest, 2010.

(https://reformatus.hu/documents/299/reformatusok_a_kegyelem_tronusanal.pdf)

Bódiss Tamás: Az új református énekeskönyv iskolai használatáról. *Magyar Református Nevelés* 1 (2021) 6–17. (<http://www.refpedi.hu/mrn2021/1/#page=6>)

Bódiss Tamás: Magyar református énekeskönyv – 2021. *Collegium Doctorum* 17. évf. 2021/2., 215–232.

Kis Médea: Éneklő gyülekezet – lelki ébredés. *Sárospataki Füzetek* 2020/4. sz. 24. évf. 105–124. http://sarospatakifuzetek.hu/wp-content/uploads/2021/03/sf20_4_10_Kis.pdf

Ajánlott irodalom:

Árokháty Béla: A zsoltárok és dicséretnek zenei szempontból. In: Zsoltároskönyvünk az ige mérlegén. A Kálvin János Társaság IV. országos konferenciájának előadásai. Budapest, 1941. 124–136.

Árokháty Béla: Megjegyzések az Új Énekeskönyvhöz. *Protestáns Egyházi és Iskolai Lap* 60 (1917) 502–503.

Árokháty Béla: A II. Próbaénekeskönyv dallamaihoz (Válasz Szügyi Józsefnek) A zsinat figyelmébe. *Protestáns Egyházi és Iskolai Lap* 61 (1918) 299–301.

Árokháty Béla: Énekeskönyvünk, gyülekezeti éneklésünk és a Magyar Református Kántorkönyv. *Protestáns Szemle* 42 (1932) 369–374.

Árokháty Béla: 1932/2. A Magyar Református Kántorkönyv és egyházi énekügyünk. *Protestáns Szemle* 42 (1932) 641–646.

Árokháty Béla: Egyházzenei előadások - a MPIT kiadása P. 1937. 77. lap

Árokháty Béla: Az igazi békekonferencia. *Zeneközlöny* 11/4 (1937) 1.

Árokháty Béla: A református gyülekezeti éneklés. A jugoszláviai református új énekeskönyv lelki képe. Bp, 1940.

Bartalus István: Könyvismertetés. Egyházi énektár... készítette Ivánka Sámuel,... *Protestáns Egyházi és Iskolai Lap* 22 (1863) 470.

Benkő István: Korabeli vita az 1744-es kolozsvári énekeskönyvről. *Református Szemle* 84 (1991) 219–237.

Bódiss Tamás: Csomasz Tóth Kálmán himnológiai öröksége. Az 1948-as magyar református énekeskönyv szerkesztési munkáinak megindulása, elvi alapvetése. *Magyar Egyházzene* 8 (2000/2001) 229–235. és *Református Egyház* 54 (2002) 34–36.

- Bódiss Tamás: Énekeskönyvek a mérlegen. Csomasz Tóth Kálmán születésének 100. évfordulóján. *Református Egyház* 54 (2002) 200–203.
- Bódiss Tamás: Reformtörekvések a református énekeskönyv megújításáért a XX. század első felében. In: *Socia exultatione* A Reajeczky Benamin születésének 100. évfordulóján tartott tudományos ülészak előadásai. Bp., 2003. 217–224.
- Csomasz Tóth Kálmán: *A református gyülekezeti éneklés*. Református Egyházi Könyvtár, 25. Bp., 1950.
- Csáji Pál: Énekeskönyv-revizíó kísérlet 1729-ben. *Egyháztörténet* 1 (1958) 166–173.
- Czanik Gyula: Néhány szó az énekeskönyvről *Protestáns Egyházi és Iskolai Lap* 55 (1912) 484., 502.
- Dávid István: Erdély XVIII. századi orgonaépítészete és hatása a magyar református egyházban. DLA értekezés. Bp., 2001.
- Denke Gergely Balla Péter (1908–1984) In: *Himnológiai szöveggyűjtemény*. Dr. Szőnyi György [szerk.] Teológiai tanulmányok. Új folyam – 24. kötet. Bp., 1990.
- Erdélyi János: A reformált énekeskönyv és az énekügy. *Sárospataki Füzetek* (1864) 846–858.
- Fejes István: A próba-énekeskönyv ügy. Részlet az egyetemes énekügyi bizottság elnökének jelentéséből. *Protestáns Egyházi és Iskolai Lap* 48 (1905) 401–404.
- Fekete Csaba: Az Öreg Debreceni Énekeskönyv keltezése. *Magyar Egyházzene* 4 (1996/97)
- Fekete Csaba: Éneklés tilalma? *Magyar Egyházzene* 4 (1996/97) 319–324.
- Fekete Csaba: Találkozásos énekeskönyv. Istentiszteleti életünk paraméterei. *Zsoltár* 3/4 (1996) 2–14.
- Fekete Csaba: Három tétel református istentiszteletünk értelmezéséhez. *Zsoltár* 4/2 (1997) 6.
- Fekete Csaba: Mi urunk, édes Atyánk és Atya, Fiú, Szentlélek [Énektörténet]. *Zsoltár* 4/3 (1997) 11–13.
- Fekete Csaba: Hendrik Hasper és Csomasz Tóth Kálmán levelezése. *Zsoltár* 10 (2003) 50–67.
- Fekete Károly: Makkai Sándor részvétele a magyar református liturgia megújításában. *Magyar Egyházzene* 3 (1995/1996) 147–154.,
- Fekete Károly: A Református liturgiánk története a XIX–XX. században. *Magyar Egyházzene* 7 (1999/2000) 468–480.
- Fekete Károly: Orgonáink szerepének újragondolója. *Zsoltár* 10 (2003) 17–33.
- Gárdonyi Zoltán: Széljegyzetek a magyar református énekeskönyvhöz. Református Egyház XLIV (1992) 200–203., valamint „...eleitől #ogva...” Tanulmányok, dolgozatok... Bp., 1993. 7–12.
- Gáty Ferenc: *Új magyar református énekeskönyv*. Pápa, 1941.
- Gönczy Lajos: Egyházi énekeskönyvünk története. *Református Szemle* 71 (1978) 433.
- Havas Gábor–Kulifay Albert: *A Soli Deo Gloria Szövetség története*. Bp., 1992.
- Ivánka Sámuel: Őszinte szó új énekeink érdekében. *PEIL* 42 (1883) 1159. skk.
- Karácsony Sándor: Mostani és leendő énekeskönyvünk esztétikai és irodalomtörténeti szempontból. *Zsoltár* 2/2 (1995) 2–10.
- A komáromi helvét hitvallású egyházmegye közgyűlése által elfogadott és egyházkerületi közgyűlésre terjesztett vélemény. *Protestáns Egyházi és Iskolai Lap* 16 (1863) 1280–1285.
- Kósa László: A belmisszió irányzatai és főbb képviselői. In: *Egyháztörténet II*. Bp., 1998. 96–98.

- Kálmán Farkas: Az énekes könyvről. *Protestáns Egyházi és Iskolai Lap* 21 (1878) 1997–1207.
- Kálmán Farkas: Nyílt levél a szerkesztőkhöz. *Protestáns Egyházi és Iskolai Lap* 34 (1891) 208.
- Kövendi Dénes: Karácsony Sándor és zoltáreneklésünk megújulása. (Emlékek és gondok). In: *Himnológiai szöveggyűjtemény*. Dr. Szőnyi György [szerk.] Teológiai tanulmányok. Új folyam – 24. kötet. Bp., 1990.
- Ladányi Sándor: A református egyház az I. világháború végén. *Egyháztörténet 2. – tankönyv és tanári kézikönyv*. Református Pedagógiai Intézet Budapest, 1998
- Lajtha László: Egyházzenei vitánk margójára. *Protestáns Szemle* 43 (1933) 27–32.
- Molnár Antal: A magyar református kántorkönyv ankétjához. *Protestáns Szemle* 43 (1933) 57–63.
- Nagy Ignác: Néhány szó az énekgyártásról. *Protestáns Egyházi és Iskolai Lap* 34 (1891) 546.
- Nagy Ignác: Az énekügyi bizottság munkálatairól. *Protestáns Egyházi és Iskolai Lap* 25 (1882) 141.
- Pálffy Károly: Éneklésünk legbecsesebb forrása az 1744-es kolozsvári impressum. *Református Szemle* 74 (1981) 202.
- Pálffy Károly: Gyülekezeti éneklésünk vázlatos története. *Református Szemle* 76 (1983) 207–208.
- Pap Ferenc: „Reformátusok a kegyelem trónusánál.” Teológiai alapelvek és a mai magyar református istentisztelet kérdései. *Collegium Doctorum VII* (2011) 180-192.
- Pap Ferenc: Liturgikus teológia és hangsúlyainak hiánya a református egyházban. *Magyar Egyházzene XX* (2012/2013) 353-364.
- Id. Révész Imre: *A Magyarországi Ref. Egyház közönséges énekeskönyvéről*. Debrecen, 1866.
- Révész Imre: Mostani és leendő énekeskönyvünk egyházi teológiai szempontból. *Igazság és Élet* 7 (1941) 22.skk; valamint *Zsoltár* 2/1. (1995) 2–5.
- Révész Imre: *Egy fejezet a magyar református ébredés történetéből*. Debrecen, 1943.
- Révész Imre: *Az új énekeskönyv felé*. Szerkesztette Révész Imre. Debrecen, 1943.
- Révész Imre: Jelenlegi énekeskönyvünk dicsérete és egyéb anyagának teológiai átvizsgálása. *Theológiai Szemle* 19 (1943) 46.skk, 94.skk, 135.skk
- Szabó Csaba: *Erdélyi magyar harmóniás énekek a XVIII. századból*. Budapest-Szombathely, 2001. CD-ROM
- Seprődi János: A reformátusok próba-énekeskönyvének bírálata. Bp, 1904.
- Seprődi János: A próbaénekeskönyv dallamai. *Protestáns Egyházi és Iskolai Lap* 47 (1904) 647. skk, 663. skk.
- Seprődi János–Balthazar Dezső: Az egyetemes ref. énekeskönyv ügyében. *Református Szemle* 6 (1912) 747–750.
- Szügyi József: Énekeskönyvünk ügyében. *Zeneközlöny* 1906 március. Az írás megjelent: *Protestáns Egyházi és Iskolai Lap* 49 (1906) 195. skk és 211. skk.,
- Szűcs Endre: Csomasz Tóth Kálmán (1902–1988) munkásságának bibliográfiája. *Magyar Egyházzene* 6 (1998/1999) 93–116.
- Zalánfy Aladár: Az orgona mint liturgikus hangszer. *Protestáns Szemle* 43 (1933) 169–176.
- Zsoltároskönyvünk az ige mérlegén*. „A Kálvin János Társaság kiadványai 10. szám” Budapest, 1941.

Tantárgy felelőse: Dr. habil. Egeresi László Sándor	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Hauptman-Tőkés Antónia Paula	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: őszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Gyakorlati jegy
			Ajánlott félév: I.	Értékelés módszere:
<i>A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:</i>				
A tiszta, jól érthető, kifejező és szép beszéd elsajátítása a helyes, nagy kapacitású rekeszlégzés kialakításával és begyakorlásával, a megfelelő, erőteljes hangadás elsajátításával, a szabályos beszédritmus megteremtésével, kiejtés - és kifejező gyakorlatokkal. A szólamegységek felismertetése, a szövegértelmezés jártasságának kialakítása, a hangsúlyviszonyok tanulmányozása, hanglejtés-variációk gyakoroltatása, váltások és fokozások megtanulása, a hangszíngyakorlatok, a szónoki eszköztár fejlesztése, retorikai alapok.				
<i>A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:</i>				
Az egyéni sajátosságok figyelembevételével személyre szabott, differenciált beszédtechnikai fejlesztés. A verbális, nonverbális kommunikációs készségek további fejlesztése, a metakommunikációs jelzések jobb megértése, a beszédképesség, beszédfigyelem és beszédészlelés fejlesztése, a rekeszlégzés automatizálása, a hangtalan belégzés begyakorlása, a szünettartás tudatosítása, az egyenletes hangadáshoz szükséges kilégzés szabályozása. Az erőteljes mellhang és a pergő, tiszta szövegmondás kialakítása, pontos artikuláció. A hangkapcsolatok szabályos ejtésének begyakorlása, a gége kímélése a feszítés-, vagy erőlködésmentes hangadás elsajátítása, tudatosítása. Az önismeret fejlesztése, az önbizalom erősítése. A szónoki beszéd alapjai a gyakorlatban.				
<i>Évközi tanulmányi követelmények:</i>				
Órákon való aktív részvétel, gyakorlati feladatok megoldása, egy szabadon választott prózai és verses mű előadása.				
<i>Kötelező irodalom:</i>				
Montágh Imre: Tiszta beszéd				
<i>Ajánlott irodalom:</i>				
Montágh Imre: Szó-Hang-Gesztus				

HT GYKG066 - BESZÉDTECHNIKA 2.				
Tantárgy felelőse: Dr.habil. Kendeffy Gábor	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Hauptman-Tőkés Antónia Paula	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Gyakorlati jegy
			Ajánlott félév: II.	Értékelés módszere:
<i>A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:</i>				
A tiszta, jól érthető, kifejező és szép beszéd elsajátítása a helyes, nagy kapacitású rekeszlégzés kialakításával és begyakorlásával, a megfelelő, erőteljes hangadás elsajátításával, a szabályos beszédritmus megteremtésével, kiejtés - és kifejező gyakorlatokkal. A szólamegységek felismertetése, a szövegértelmezés jártasságának kialakítása, a hangsúlyviszonyok tanulmányozása, hanglejtés-variációk gyakoroltatása, váltások és fokozások megtanulása, a hangszíngyakorlatok, a szónoki eszköztár fejlesztése, retorikai alapok.				
<i>A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:</i>				
Az egyéni sajátosságok figyelembevételével személyre szabott, differenciált beszédtechnikai fejlesztés. A verbális, nonverbális kommunikációs készségek további fejlesztése, a metakommunikációs jelzések jobb megértése, a beszédképesség, beszédfigyelem és beszédészlelés fejlesztése, a rekeszlégzés automatizálása, a hangtalan belégzés begyakorlása, a szünettartás tudatosítása, az egyenletes hangadáshoz szükséges kilégzés szabályozása. Az erőteljes mellhang és a pergő, tiszta szövegmondás kialakítása, pontos artikuláció. A hangkapcsolatok szabályos ejtésének begyakorlása, a gége kímélése a feszítés-, vagy erőlködésmentes hangadás elsajátítása, tudatosítása. Az önismeret fejlesztése, az önbizalom erősítése. A szónoki beszéd alapjai a gyakorlatban.				
<i>Évközi tanulmányi követelmények:</i>				
Órákon való aktív részvétel, gyakorlati feladatok megoldása, egy szabadon választott prózai és verses mű előadása.				
<i>Kötelező irodalom:</i>				
Montágh Imre: Tiszta beszéd				

Ajánlott irodalom:

Montágh Imre: Szó-Hang-Gesztus

HT GYKG069 - RETORIKA

Tantárgy felelőse: Dr. habil. Literáty Zoltán	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Dr. habil. Literáty Zoltán	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Gyakorlati jegy
			Ajánlott félév: II.	Értékelés módszere: Házi dolgozat, zárthelyi dolgozat, órai munka

A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:

A retorika a homiletika határtudománya. A beszéd keretrendszerét a kommunikáció hatékonysága szempontjából ismerni szükséges. Hogyan gondolkodjunk a beszédről, erre tanít meg bennünket a retorika tudománya.

A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:

A retorika mint tantárgy a beszéd elméleti és részben pragmatikus ismereteit adja át a hallgatóknak. A félév során megismerkednek a klasszikus, majd a humanizmus, végül pedig a modern kor retorika és homiletika közötti kölcsönhatásaival. Pragmatikus szempontból a modern szociálpszichológia eszköztárába is beletekintenek a hallgatók, hogy kritikus vizsgálatnak vethessenek alá nyilvános beszédeket, reklámokat, egyéb a hatás szempontjából megszülető folyamatokat.

Évközi tanulmányi követelmények:

Irodalom feldolgozás, zárthelyi dolgozatok, órai munka.

Kötelező irodalom:

Adamik-Jászó-Aczél: Retorika, Osiris, 2005.
 Arisztotelész: Rétorika, Telosz, 1999.
 Philipp Melanchthon: Az ifjúság tanulmányainak megjobbításáról, in Retorikák a reformáció korából, szerk. Imre Mihály, Debrecen, 2000. 19–31.p.
 Philipp Melanchthon: A retorika alapelemeinek két könyve, (ford. János István), in Imre Mihály (szerk.) Retorikák a reformáció korából, 49–86.p., Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen 2000.
 Szent Ágoston: A keresztény tanításról, (ford. Városi István), Szent István Társulat, Budapest, 1944.
 Ravasz László: A gyülekezeti igehirdetés elmélete, Pápa 1915.
 Ravasz Lászlótól válogatott tanulmányok
 Em Griffin: Meggyőztél, Harmat, Budapest 2004.

HT GYKG111 - DIAKÓNIA

Tantárgy felelőse: Dr. habil. Literáty Zoltán	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 3	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Prof. Dr. Kocsev Miklós	Tárgy besorolása: kötelezően választható	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: VI.	Értékelés módszere:

A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:

A hallgatók ismerjék meg a diakónia történetét és mai kérdéseit.

A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:

1. A diakónia helye a gyakorlati teológiában, feladata, mai fő kérdései. A diakónia fogalma.
2. A diakónia helyzete a korai egyház idején.
3. A reformáció diakóniája.
4. A pietizmus diakóniája.
5. Német belmisszió diakóniája.
6. Egyházunk diakóniája a reformációtól a XX. századig.
7. Az anyaházi diakónia.

8. Kiss Ferenc diakóniai munkássága.
9. Egyházunk diakóniája a kommunizmus idején.
10. Egyházunk diakóniája ma.
11. A fogyatékoság, szenvedélybetegség, öregség teológiai megközelítésben.
12. Diakóniai törvény.
13. Diakónusképzés
Évközi tanulmányi követelmények:
Egy tetszés szerinti diakóniai intézmény meglátogatása és erről beszámoló készítése.
Kötelező irodalom:
Dr. Nagy István : Diakónika, Nagykőrös, 2009
Ajánlott irodalom:
Dr. Boross Géza: Diakónika, Budapest, 1995
Joó Sándor: Református diakonátus, Budapest, 1939
A MRE diakóniája, Budapest, 1986
Dr. Ötvös László: Szeretetszövetség és szeretetszolgálat, Karcag, 1994
Bodoky Richard: Az anyaházi diakónia az egyházban, Budapest, 1942

HT GYKG133 – MISSZIOLÓGIA - APOLOGETIKA				
Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Szabó István	Órarendi információ:		Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Dr. habil. Literáty Zoltán	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 3		
Oktató(k) elérhetősége:	Tárgy besorolása: kötelezően választható	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Gyakorlati jegy
			Ajánlott félév: VI.	Értékelés módszere:
A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:				
Betekintést nyerni az apologetika történetébe, modern útkeresésébe, módszereibe és kérdéseibe.				
A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:				
A 21. században az európai protestáns keresztyénség a legnagyobb kihívásokkal már nem a világ „négy sarkán” találkozunk, hanem saját társadalmi, kulturális és egyházi határain belül. Ma, amikor a protestáns egyházak tömegével veszítik el tagjaikat, különösen is fontosá válik azoknak a kérdéseknek a megválaszolása, hogy milyen hatások távolítanak el a hittől, hogyan lehet kapcsolatot teremteni az igehirdetés és a hallgató között, melyek azok a kérdések, melyek megválaszolását nem kerülhetjük meg, s milyen formában találkozunk e kérdésekkel. Napjainkban ismét sürgetően hangzik el felénk az intés: Legyetek készen számot adni a bennetek levő reménységről, s a hívő és nem hívő közötti párbeszédben a keresztyénség lényegét ragadjuk meg. A kurzus keretében röviden megismerkedünk a hitvédelem történetével, a pluralista társadalom kihívásaival a modernkori hitvédelem teológiai alapjaival, lehetőségeivel és korlátaival. Az órai alkalmakon nagy hangsúlyt fektetünk az ajánlott irodalomból válogatott szemelvények folyamatos és közös feldolgozására.				
Évközi tanulmányi követelmények:				
<ul style="list-style-type: none"> Aktív részvétel minden az órákon, a feldolgozandó szövegek folyamatos feldolgozása, együtt gondolkodás; szemeszter végén 8-10 old. beadandó dolgozat készítése megbeszélte témában. 				
Ajánlott irodalom:				
E. McGrath: <i>Híd. Új utak az apologetikában.</i> Harmat, Budapest, 1997				
E. McGrath: <i>Az ateizmus alkonya – A hitetlenség térhódítása és hanyatlása a modern világban.</i> Kalligram, Pozsony, 2008.				
L. Newbigin: <i>Evangélium a pluralista társadalomban.</i> Harmat, Budapest, 2006				
F. A Schaeffer: <i>Aki van.</i> Harmat, Budapest, 1996				
A.C. Dulles: <i>A History of Apologetics.</i> San Francisco, 2005 ³				
T. Keller: <i>Hit és kételkedés. Meggyőző érvek Isten mellett.</i> Harmat- Koinonia, Kolozsvár-Budapest, 2012				
Vanyó László (szerk.): <i>II. századi görög apologéták,</i> Szent István Társulat, Budapest, 1984				
C.S. Lewis: <i>Keresztyény vagyok.</i> Harmat, Budapest, 2006				
Szalai András: <i>Más Jézus, más lélek, más evangélium.</i> Harmat, Budapest, 1998				

Általános modul

HT BTHB064 - PROSZEMINÁRIUM				
Tantárgy felelőse: Dr. habil. Pecsuk Ottó	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Dr. Tolnai Ágnes, Dr. habil. Pecsuk Ottó, Dr. Péntek Dániel	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: ősz	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Gyakorlati jegy
			Ajánlott félév: I.	Értékelés módszere: Zárthelyi dolgozat
<i>A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:</i>				
A proszeminárium célja, hogy a hallgatót bevezesse az egyetemi tanulás és teológiai tudományos munka módszertanába. Megismerteti a hallgatókat a teológiai tudományok rendszerével, felépítésével, a jegyzetelés, könyvtárhasználat és dolgozatírás módjaival, követelményeivel.				
<i>A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:</i>				
1. A teológia tudományos jellege és a teológus hallgató hite 2. A teológiai tudományok forrásainak felkutatása 3. Könyvtárismeret 4. Könyvtárhasználat 5. Tanulásmódszertan A 6. Tanulásmódszertan B 7. Írásbeli munkák 8. A szemináriumi dolgozat 9. A TDK dolgozat 10. A szakdolgozat 11. Tudományos írások műfajai 12. ZH				
<i>Évközi tanulmányi követelmények:</i>				
Aktív órai munka, bibliográfia készítése, zárthelyi dolgozat.				
<i>Kötelező irodalom:</i>				
Alister McGrath: Bevezetés a keresztény teológiába (Budapest: Osiris 1995) Umberto Eco: Hogyan írjunk szakdolgozatot? (Budapest: Kairosz 2005) Gyurgyák János: Szerzők és szerkesztők kézikönyve (Budapest: Osiris 2005)				
<i>Ajánlott irodalom:</i>				
Karner Károly: Bevezetés a teológiába (Budapest: 1954) Kocsis Elemér: Bevezetés a teológiába (Debrecen. 1979) Horváth Tibor-Papp István: Könyvtárosok kézikönyve 1-5 (Budapest: Osiris 1999-2003)				

HT LSVL010 - LATIN NYELV 1.				
Tantárgy felelőse: Dr. habil. Kendeffy Gábor	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Dr. habil. Kendeffy Gábor	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: ősz	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Gyakorlati jegy
			Ajánlott félév: III.	Értékelés módszere: Zh
<i>A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:</i>				
A latin nyelv alapjainak elsajátítása a Ferenczi–Monostori könyv első 5 leckéje alapján.				
<i>A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:</i>				
1. hét: Bevezetés a latin nyelvbe 2. hét: F-M: I/1 3. hét: F-M: I/1				

4. hét: F-M: I/2
5. hét: F-M: I/2
6. hét: F-M: I/3
7. hét: F-M: I/3
8. hét: F-M: I/4
9. hét: F-M: I/4
10. hét: F-M: I/5
11. hét: F-M: I/5
12. hét: zh
13. hét: Gyakorlati jegyek lezárása
Évközi tanulmányi követelmények:
Órai munka Zárthelyi dolgozatok megírása
Kötelező irodalom:
Ferenczi Attila–Monostori Martina: <i>Latin nyelvkönyv</i> . Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest
Ajánlott irodalom:
Szabadi István: <i>Latin nyelvtan (református teológiai hallgatók számára)</i> . Sárospatak, 2002 Györkösy Alajos: <i>Latin–magyar kéziszótár</i> . Akadémiai Könyvkiadó, Budapest Finály Henrik: <i>A latin nyelv szótára</i> . Magyar Elektronikus Könyvtár Nagy Ferenc–Kováts Gyula–Péter Gyula: <i>Latin nyelvtan a középiskolák számára</i> . Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest

HT LSVL011 - LATIN NYELV 2.				
Tantárgy felelőse: Dr. habil. Kendeffy Gábor	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: HT LSVL010 – Latin nyelv 1.	
Tantárgy előadója: Dr. habil. Kendeffy Gábor	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Gyakorlati jegy
			Ajánlott félév: IV.	Értékelés módszere: A jegy összetevői: a minden órán írandó (nyelvtani, fordítási vagy szó-) dolgozatok jegyei + a záródolgozat jegye (legnagyobb súllyal) + az órai munka, óráról órára készülés. Elégtelen záródolgozat esetén a félévi jegy is elégtelen.
A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:				
Latin alaktani és alapvető mondattani ismeretek, készség kialakítása könnyű szövegek olvasására.				
A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:				
1. hét: F-M: I/3	2. hét: F-M: I/3	3. hét: F-M: I/4	4. hét: F-M: I/4	5. hét: F-M: I/5
6. hét: F-M: I/5	7. hét: F-M: I/6	8. hét: F-M: I/6	9. hét: F-M: I/6	10. hét: F-M: II/1
11. hét: F-M: I/1	12. hét: zh			

13. hét: Gyakorlati jegyek lezárása
Évközi tanulmányi követelmények:
Új anyag megtanulása, házi feladat óráról órára Órai munka Zárthelyi dolgozatok
Kötelező irodalom:
Ferenczi A. - Monostori M., Latin nyelvkönyv, Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó (évente kiadják)
Ajánlott irodalom:
M. Nagy I. - Tegye I., Latin nyelvtan, Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó (rendszeresen kiadják)

HT SPCS004 - SZAKDOLGOZAT 1.				
Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Balla Péter	Féléves óraszám: N: 0	Kredit: 1	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója:	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Gyakorlati jegy
			Ajánlott félév: VIII.	Értékelés módszere:

HT SPCS005 - SZAKDOLGOZAT 2.				
Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Balla Péter	Féléves óraszám: N: 0	Kredit: 1	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója:	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: ősz	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Gyakorlati jegy
			Ajánlott félév: IX.	Értékelés módszere:

HT SPCS006 - SZAKDOLGOZAT 3.				
Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Balla Péter	Féléves óraszám: N: 0	Kredit: 1	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója:	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Gyakorlati jegy
			Ajánlott félév: X.	Értékelés módszere:

Szigorlatok

HT FILR001 – FILOZÓFIAI SZIGORLAT				
Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Pethő Sándor	Féléves óraszám: N: 0	Kredit: 0	Előtanulmányi kötelezettség: HT FILR030 – Bevezetés a filozófiába HT FILR036 – Vallásfilozófia 2.	
Tantárgy előadója:	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Szigorlat
			Ajánlott félév: X.	Értékelés módszere:

Bibliai sáv

HT BTHB066 – HERMENEUTIKA 1.				
Tantárgy felelőse: Dr. habil. Pecsuk Ottó	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Prof. Dr. Fabiny Tibor	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: ősz	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: IX.	Értékelés módszere:
<i>A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:</i>				
A kurzus első félévben áttekinti a protestáns hermeneutika legfontosabb kérdéseit (sensus literalis, sensus plenior, tipológia, inspiráció, a képi nyelv, a látás és hallás hermeneutikája, oralitás, hatástörténet stb.) A második félévben hermeneutikai szövegek tanulmányozásával történeti áttekintésben vizsgáljuk a bibliai szövegértelmezés elvi kérdéseit (az Újszövetség hermeneutikája, Origenesz, az alexandriai iskola, az antiochiai iskola, Tyconius, Augustinus, Szentviktori Hugo, Fiorei Joachim, Aquinoi Tamás, Fiorei Joachim, Luther, Tyndale, Kálvin, Flacius, orthodoxia, pietizmus, felvilágosodás, racionalizmus, liberalizmus, neoorthodoxia, mítosztalanítás.)				
<i>A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:</i>				
<p>1. <i>Mi a hermeneutika?</i> A hermeneutika fogalma és mai meghatározásai. A „más”-sal való találkozás. (R. Palmer, „Hermeneucin- heremencia” In, <i>A hermeneutika elmélete</i>, Szeged, 1987, 1998)</p> <p>2. <i>A Szentírás ihletettsége</i> (Fabiny, „Az inspiráció kérdései”, In. <i>A keresztény hermeneutika kérdései és története</i>) Fabiny, „A Szentírás ihletettsége” (kézirat) Körtner, Ulrich, <i>Az inspirált olvasó</i> HKK</p> <p>3. <i>A szó szerinti értelem.</i> A sensus litteralis és a sensus plenior (Fabiny, <i>A keresztény hermeneutika kérdései és története</i>) George Hunsinger, „Beyond Literalism and Expressivism”</p> <p>4. <i>Mi (és mi nem) a fundamentalizmus?</i> James Barr, <i>Fundamentalism</i> Martin Marty-R. Scott Appleby, <i>The Glory and the Power. The Fundamentalist Challenge to the Modern World</i>, Beacon Press, 1992.</p> <p>5. <i>Barth és Bultmann hermeneutikai vitája,</i> In, Werner Jeanrond, <i>Theological Hermeneutics</i> Karl Barth, CD II/1</p> <p>6. <i>A Szentírás és a hagyomány kérdése</i> Carl Braaten, „Holy Scripture”, In Braaten-Jenson, <i>Christian Dogmatics</i> John Webster, <i>Holy Scripture. A Dogmatic Approach</i></p> <p>7. <i>Mi a hatástörténet?</i> U. Luz, <i>Evangélium és hatástörténet</i></p>				

<p>Fabiny T. „A hatástörténeti megközelítés” (kézirat)</p> <p>8. <i>Kánonkritika és hatástörténet</i> (Brevard Childs)</p> <p>9. <i>Egzegezisztörténet és hatástörténet</i> (David Steinmetz, In, HF 1, „Luther és Támár” <i>Protestáns Szemle</i>, 1994/2)</p> <p>10. <i>Tipológia és hatástörténet</i> (Fabiny)</p> <p>11. <i>Oralitás és hermeneutika</i> (W. Ong, Walter Kelber)</p> <p>12. <i>A szem és a fül. A látás és hallás hermeneutikája. Egy vizuális hermeneutika felé</i> (Fabiny, <i>A keresztény hermeneutika kérdései, The Lion and the Lamb</i>)</p>
Évközi tanulmányi követelmények:
1 referátum tartása egy megadott cikkből vagy témából
Kötelező irodalom:
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Fabiny Tibor, <i>A keresztény hermeneutika kérdései és története</i>, Budapest, 1998. ▪ Fabiny Tibor, <i>Szótörténetek</i>, Luther Kiadó, 2009 ▪ <i>Hermeneutikai Füzetek</i> 1-32
Ajánlott irodalom:
<p>Bruns, Gerald L., <i>Hermeneutics. Ancient and Modern</i>. Yale University Press, New Haven, 1992</p> <p>Burrows, Mark S. - Rorem, Paul (szerk.), <i>Biblical Hermeneutics in Historical Perspective. Studies in Honour of Karlfried Froehlich on His Sixtieth Birthday</i>. Grand Rapids, MI: Eerdmans, 1991</p> <p>Coggins, R.J. - Moulden, J.L., <i>A Dictionary of Biblical Interpretation</i>. London: SCM Press, 1990</p> <p>De Lubac, Henri, <i>Exegese medievale: les quatre sens de l'écriture</i>. Paris: Aubier, 1959-1964</p> <p>Dockery, David S., <i>Biblical Interpretation Then and Now</i>. Grand Rapids, 1992</p> <p>Froehlich, Karlfried, <i>Biblical Interpretation in the Early Church</i>. Philadelphia: Fortress Press, 1984</p> <p>Grant, Robert - Tracy, David: <i>A Short History of the Interpretation of the Bible</i>, 1985</p> <p>Hanson, R.P.C., <i>The Bible Without Illusions</i>. London: SCM Press, 1989</p> <p>Jeanrond, Werner G., <i>Theological Hermeneutics: Development and Significance</i>. London: Macmillan, 1987;</p> <p>Longenecker, Richard, <i>Biblical Exegesis in the Apostolic Period</i>. Grand Rapids, MI: Eerdmans, 1975</p> <p>McKim, Donald (szerk.) <i>MAJOR BIBLICAL INTERPRETERS</i>, <i>Intervarsity Press</i>, 1998</p> <p>Tökés István: <i>A bibliai hermeneutika története</i> Kolozsvár, 1985</p> <p>Weder, Hans, <i>Neutestamentliche Hermeneutik</i>. Zürich, 1984</p>

HT BTHB067 – HERMENEUTIKA 2.				
Tantárgy felelőse: Dr. habil. Pecsuk Ottó	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: HT BTHB066 – Hermeneutika 1.	
Tantárgy előadója: Prof. Dr. Fabiny Tibor	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: X.	Értékelés módszere:
A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:				
A kurzus a második félévben hermeneutikai szövegek tanulmányozásával történeti áttekintésben vizsgáljuk a bibliai szövegértelmezés elvi kérdéseit (az Újszövetség hermeneutikája, Origenesz, az alexandriai iskola, az antiochiai iskola, Tyconius, Augustinus, Szentviktori Hugo, Fiorei Joachim, Aquinoi Tamás, Fiorei Joachim, Luther, Tyndale, Kálvin, Flacius, orthodoxia, pietizmus, felvilágosodás, racionalizmus, liberalizmus, neoorthodoxia, mítosztalanítás.)				
A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:				
<ol style="list-style-type: none"> 1. Zsidó írásmagyarázati módszerek 2. Hermeneutika az első és a második században 3. Origenész és az alexandriai iskola hermeneutikája 4. Az antiochiai iskola hermeneutikája 5. Tyconius és Augustinus hermeneutikája 6. A középkor hermeneutikája 7. Luther hermeneutikája 				

8. Kálvin hermeneutikája
9. Az orthodoxia és a pietizmus hermeneutikája
10. A bibliaértelmezés kezdetei Amerikában: Jonathan Edwards
11. A felvilágosodás és a filozófiai hermeneutika útja
12. Karl Barth teológiai hermeneutikája
13. Rudolf Bultmann teológiai hermeneutikája
14. Gerhard Ebeling és az „Új hermeneutika”
15. Paul Ricoeur biblikus hermeneutikája
Évközi tanulmányi követelmények:
1 referátum tartása egy megadott cikkből vagy témából
Kötelező irodalom:
Fabiny Tibor, <i>A keresztény hermeneutika kérdései és története</i> , Budapest, 1998.
Fabiny Tibor, <i>Szótörténetek</i> , Luther Kiadó, 2009
<i>Hermeneutikai Füzetek</i> 1-32
Ajánlott irodalom:
Bruns, Gerald L., <i>Hermeneutics. Ancient and Modern</i> . Yale University Press, New Haven, 1992
Burrows, Mark S. - Rorem, Paul (szerk.), <i>Biblical Hermeneutics in Historical Perspective. Studies in Honour of Karlfried Froehlich on His Sixtieth Birthday</i> . Grand Rapids, MI: Eerdmans, 1991
Coggins, R.J. - Moulden, J.L., <i>A Dictionary of Biblical Interpretation</i> . London: SCM Press, 1990
De Lubac, Henri, <i>Exegese medievale: les quatre sens de l'écriture</i> . Paris: Aubier, 1959-1964
Dockery, David S., <i>Biblical Interpretation Then and Now</i> . Grand Rapids, 1992
Froehlich, Karlfried, <i>Biblical Interpretation in the Early Church</i> . Philadelphia: Fortress Press, 1984
Grant, Robert - Tracy, David: <i>A Short History of the Interpretation of the Bible</i> , 1985
Hanson, R.P.C., <i>The Bible Without Illusions</i> . London: SCM Press, 1989
Jeanrond, Werner G., <i>Theological Hermeneutics: Development and Significance</i> . London: Macmillan, 1987;
Longenecker, Richard, <i>Biblical Exegesis in the Apostolic Period</i> . Grand Rapids, MI: Eerdmans, 1975
McKim, Donald (szerk.) <i>MAJOR BIBLICAL INTERPRETERS</i> , Intervarsity Press, 1998
Tőkés István: <i>A bibliai hermeneutika története</i> Kolozsvár, 1985
Weder, Hans, <i>Neutestamentliche Hermeneutik</i> . Zürich, 1984

HT BTHB068 - VALLÁSI NÉPRAJZ				
Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Hanula Gergely	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója:	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: ősz	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: VII.	Értékelés módszere:

Rendszerezés sáv

HT FILR039 – VALLÁSTUDOMÁNY 1.				
Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Pethő Sándor	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Prof. Dr. Pethő Sándor	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: ősz	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: VII.	Értékelés módszere:
<i>A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:</i>				
A Vallástudomány I. című tárgy egy egymásra épülő, két féléves kurzus első, bevezető jellegű előadássorozatát tartalmazza. A kurzus keretében a hallgatók megismerkedhetnek a vallástudomány fogalmával, tudománytörténeti problémáival, főbb területeivel, korszakaival, az egyes korszakok fontosabb képviselőivel, azok tudománytörténeti jelentőségével, bevezetést kapnak a vallási élet elemi formáinak tanulmányozásba.				
<i>A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:</i>				
A kurzus elvégzése után a hallgatóknak átfogó ismeretekkel kell rendelkezniük a vallástudomány feladatáról, tudományos rendszertani helyéről és ezek problémáiról, tárgyi tudás és szövegelemző képesség tekintetében alkalmassá kell válniuk a második félévben sorra kerülő speciális ismeretek befogadására.				
A tantárgy programja az alábbi, - az oktatás során több tanóra keretében tárgyalandó - kulcstémák szerint épül fel:				
1. A vallástudomány fogalma, tudomány rendszertani helye, kapcsolata a rokon tudományokkal				
2. A vallástudomány ágai, viszonyuk egymáshoz				
3. A vallástudomány történetének vázlata I. (Az antikvitástól a középkor végéig)				
4. A vallástudomány történetének vázlata II. (Reneszánsz, Újkor)				
5. A vallástudomány történetének vázlata III. (Modern irányzatok)				
6. Szakralitás és társadalmi struktúra (E. Durkheim)				
7. Vallás és elidegenedés (L. Feuerbach, K. Marx)				
8. A vallás, mint kulturális rendszer (C. Geertz)				
<i>Évközi tanulmányi követelmények:</i>				
Az órákon való aktív részvétel, kiadott szakirodalom feldolgozása, illetve a félév elején kiadott témában otthoni írásbeli munka elkészítése.				
<i>Kötelező irodalom:</i>				
A vallástörténet klasszikusai (szerk. Simon Róbert), Bp., 2003. Bevezetés.				
A szent antropológiája (szerk. J. Ries), Budapest, 2003.				
G. van der Leeuw, A vallás fenomenológiája. Budapest, 2004, 596-605.o.				
Mi a vallástudomány? In Vallástudományi Szemle 2005/1,3- 9. o.				
Pethő S., A megkésetttség szomorúsága. Tudománytörténeti gyorsfelvétel a vallástudományról. In: Confessio, 2008/3 6-16.o.				
Preuss, J.S., Explaining Religion: Criticism and Theory from Bodin to Freud, New Haven, 1987.				
Voigt Vilmos, A vallási élmény története, I, Budapest, 2004.				
<i>Ajánlott irodalom:</i>				
Pals, D.L., Seven Theories of Religion, Oxford, 1996.				
Evans-Prichard, E. E., Theories of Primitive Religion, Oxford, 1965.				
Pethő S. R. Otto, avagy az elrettentő titok filozófiája. In R. Otto, A szent (ford. Bendl Júlia). Budapest, 1987. 221-259.o.				

HT FILR040 – VALLÁSTUDOMÁNY 2.				
Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Pethő Sándor	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: HT FILR039 – Vallástudomány 2.	
Tantárgy előadója: Prof. Dr. Pethő Sándor	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: X.	Értékelés módszere:

A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:				
A Vallástudomány II. című tárgy egy egymásra épülő, két féléves kurzus második, speciális ismeretek átadását célzó előadássorozatot tartalmazza. A kurzus főbb vonalaiban az első félév során elsajátított anyagra épül, ugyanakkor önmagában is zárt egységet alkot. Módszertani szempontból elsősorban a vallásfenomenológia megközelítését követi, a lehetőségekhez képest kitekintéssel a mítosz kutatás és az összehasonlító vallástörténet problémáira is.				
A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:				
A kurzus elvégzése után a hallgatóknak átfogó ismeretekkel kell rendelkezniük a vallásfenomenológia céljáról, fontosabb területeiről, jártasságot kell szerezniük a vallási élet elemi jelenésének vizsgálatában, tisztában kell lenniük a mítosz kutatás főbb útjaival, ezek eredményeivel.				
A tantárgy programja az alábbi, - az oktatás során több tanóra keretében tárgyalandó - kulcstémák szerint épül fel:				
1. A vallás tárgya, hatalom, vallás. Szakrális és profán. A szent környezet, szent tárgy. A tabu.				
2. Hatalom, akarat, túlvilág, a hatalom és megnevezhetőség problémája. Túlvilág képzetek, a halottak és a hatalom kapcsolata. Az Atya képzet és ennek vallási vonatkozásai. Hatalom és abszolútum.				
3. A vallás szubjektuma. A szentség, a szent ember, a megszentelt élet. Reprezentáció a vallásban: király, sámán, pap.				
4. Az ember szentségének lehetőségei. Lélek, halhatatlanság.				
5. A szent közösség. Állam és szakralitás, politika és szakralitás. A Communio sanctorum problémája.				
6. Szakralitás és a társadalom társadalmi struktúra . A vallási cselekvés és a társadalmi cselekvés kapcsolata.				
7. A vallási cselekvések főbb típusai. Külső cselekvések, áldozat, rítus. A szentség jelentéskörei. Szakrális idő, szakrális tér. Az ünnep, mint szakrális esemény.				
8. A belső vallási cselekvés fajtái. A vallási élmény problémája. A misztika. A világ vallási interpretációjának lehetőségei. A vallások tipologizálásának főbb útjai.				
9. Mítosz, rítus, népmese, vallás.				
10. A mítoszok csoportosításának elméleti lehetőségei.				
11. Álmodások és szimbólumok.				
Évközi tanulmányi követelmények:				
Az órákon való aktív részvétel, kiadott szakirodalom feldolgozása, illetve a félév elején kiadott témában otthoni írásbeli munka elkészítése.				
Kötelező irodalom:				
G. van der Leeuw, A vallás fenomenológiája. Budapest, 2001.				
M. Eliade, A szent és a profán. Budapest, 1981.				
M. Eliade, Az eredet bűvöletében. Budapest, 1998.				
G.S Kirk, A mítosz. Budapest, 1993, 15-73.o. 285-311.o.				
C. G. Jung, Az ember és archetipusai. Budapest, 1993, 105- 157.o., 231-279.o.				
V. Ivanov, Nyelv, mítosz, kultúra. Budapest, 1984. 48-67.o. 167-213.				
Ajánlott irodalom:				
Pals, D.L., Seven Theories of Religion, Oxford, 1996.				
M. Eliade, A samanizmus. Budapest, 2001.				
J. Hillman, The Dream and the Underworld. New York, 1975.				

HT DOER022 - TEOLÓGIA ÉS MŰVÉSZET				
Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Szabó István	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Dr. Békési Sándor	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: ősz	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: VII.	Értékelés módszere:
A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:				
Az előadások során a hallgató megismerkedik az általa művelt és elsajátított verbális (teológiai) nyelvtől különböző vizuális nyelvvel, amely a képzőművészetek sajátja. A stúdium célja, hogy a hallgató megtanulja olvasni a képzőművészeti alkotásokat, különösen a tábla-, könyv- és falképfestészetet, azoknak vizuális-, tehát színekre, kompozíciókra, perspektívákra, jelképekre stb. épülő nyelvét elsajátítsa abból a célból, hogy a műalkotások által				

hordozott teológiai üzenetet ki tudja olvasni az adott művészeti alkotásból. A tanulmány közben a hallgató megismerkedik az európai és magyar képzőművészet történetével is.

A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:

1. A vizuális nyelv megközelítése I. Művészeti alapfogalmak
2. A vizuális nyelv megközelítése II. Ikonográfia
3. A vizuális nyelv megközelítése III. Ikonológia
4. A vizuális nyelv megközelítése IV. Művészet a szellemtörténetben
5. Tradicionális művészeti nyelvezet I. A keresztyén jelképrendszer és kialakulása
6. Tradicionális művészeti nyelvezet II. (3-19. század stílusváltozásai: archaikus, klasszikus, barokk)
7. Tradicionális művészeti nyelvezet III. (A perspektívák és sajátos világszemléletük)
8. Az „izmusok” (impresszionizmus, szimbolizmus, expresszionizmus stb.) vizuális nyelve
9. Az absztrakt művészet nyelve

Évközi tanulmányi követelmények:

A vetítéses előadásokon való részvétel és az előadások anyagának ismerete a kollokviumon.

Kötelező irodalom:

- Vanyó László: *Az ókeresztény művészet szimbólumai*. Budapest, 1988
 Takács Béla: *Bibliai jelképek a magyar református egyházművészetben*. Budapest, 1986
 Heinrich Wölfflin: *Művészettörténeti alapfogalmak*. Budapest, 1969
 Erwin Panofsky: *A jelentés a vizuális művészetekben*. Budapest, 1984
A Művészet Története. 1-10. kötet. (Salvat Editores, Barcelona) Budapest, 1986-1992
 Fülep Lajos (szerk.): *A magyarországi művészet története*. 1-2. kötet. Budapest, 1970
 René Berger: *A festészet felfedezése*. 1-2. kötet. Budapest, 1977
 Heinrich Lützel: *Absztrakt festészet*. Budapest, 1970

HT DOER023 - TEOLÓGIAI ESZTÉTIKA

Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Szabó István	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 3	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Dr. Békési Sándor	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Gyakorlati jegy
			Ajánlott félév: X.	Értékelés módszere:

A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:

A tantárgy annak ismeretét tartalmazza, miszerint az esztétika, a természeti és művészeti szép kérdése egyáltalán nem az egyházi gyakorlat függeléke csupán, mintegy mellőzendő, legjobb esetben adiaforon a nagy hitigazságok mellett, hanem teológia lényegi részét képezi. Azt bizonyítja, hogy az eddig a hallgatók által megismert fő teológiai artikulusok, a teremtés, a szentháromság, a krisztológia, a szótérológia, a pneumatológia és az eszkatológia végső soron a szép egyetemes forrásának, a legfőbb szépnek megnyilvánulásai. A kurzus célja tehát, hogy a kultúrát és azon belül az esztétikai ítéletet a hallgató majd élete és munkája során ne a teológiai felismerések nélkül, hanem azokkal szoros kapcsolatban fogalmazzon meg. Lelkipásztor és hittantanár mellett különösen ajánlott azon bölcsészhallgatók részére, akik későbbi munkájuk révén valamilyen módon esztétikai ítéletet alkotnak.

A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:

1. Az esztétika és a szép újraértékelése
2. Creatura: A teremtés mint a szépre utaló viszony
3. Cultura: Az istentisztelet mint a szépnek átélése
4. A kultúrának kairosza
5. A kultúrának kosmosza
6. A kultúrának drámája
7. Creativitas: Az új teremtés mint a szépnek elővételezése
8. A kreativitás transzcendenciája
9. A kreativitás evidenciája
10. A kreativitás immanenciája
11. A művészet: Az isteni megváltás mint a szépet hordozó tett
12. A művészet megnyilvánulásai

Évközi tanulmányi követelmények:

Az előadások anyagának és a megadott irodalom ismerete.

Kötelező irodalom:

Békési Sándor: *ERGON. A keresztyén esztétika teológiája*. Budapest, 2010, Mundus

HT FILR041 – KULTURÁLIS ANTROPOLÓGIA 1.

Tantárgy felelőse: Dr. Lovász Irén	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Dr. Lovász Irén	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: ősz	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: V.	Értékelés módszere:

A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:

A rítussal, rituálissal és szakrálissal foglalkozó társadalomtudományi elméletek áttekintése. A szociológia, antropológia, vallástörténeti leírások áttekintése után esettanulmányokkal, leírásokkal is megismerkednek a hallgatók.

A kurzus célja, hogy a kommunikáció, a rituális cselekvés, a szimbolikus sűrítés, mint alaptémák körülménye mellett, interdiszciplináris nyitottsággal (a vallástudomány, vallásszociológia, kulturális antropológia, néprajz, kommunikációelmélet, nyelvtudomány eredményeinek felhasználásával) megközelíthetővé, megérthetővé tegye a szakrális kommunikáció elvét, jelenségeit, valamint azt, ahogy a természetfölötti tudata befolyásolja a társadalmi kommunikáció bizonyos területeit. A szimbolikus antropológia néhány híres rítustanulmányának megismerése után a magyar népi vallásosság példáival, esettanulmányok alapján igyekszünk megérteni az általános antropológiai elveket.

A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:

1. Bevezetés. Az antropológiai valláskutatásról. Tudománytörténeti áttekintés. C. Geertz.
2. Vallás és kommunikáció. A szakrális, a rituális, a szimbolikus. Lovász I., M. Spiro
3. Rituális beszéd, vallásos nyelvhasználat. A performatív megközelítés. Malinowski, Tambiah, M. Bloch, Lovász I., Del Hymes
4. Az imáról és az imádkozásról. M. Mauss, F. Heiler
5. Az archaikus népi imádság. Erdélyi Zs., Tánzos V.
6. Autokommunikáció, szakrális kommunikáció. J. Lotman, Lovász I.
7. Az empirikus valláskutatás módszerei. Nyelv, világ, jelentés. J. Habermas, E. Cassirer, V. Turner, K. Pike
8. A szakrális idő és szakrális tér szimbolikus rendje. E. Leach, M. Eliade
9. A szimbolikus és a rituális antropológiája. Van Gennep, V. Turner, R. Firth, C. Geertz
10. Esettanulmányok. Empirikus valláskutatás 1. Egy ember vallásossága. Lovász I. J. Pentikainen, W. A. Cristian
11. Esettanulmányok. Empirikus valláskutatás 2. Látomás, extázis. Lovász I.
12. Esettanulmányok. Empirikus valláskutatás. 3. A zarándoklat. Mohay T., Barna G., V. Turner, Lovász I.

Évközi tanulmányi követelmények:

Órai munka

Kötelező irodalom:

Geertz, C: Az Ethosz, a világgép és a szent szimbólumok elemzése In: Az értelmezés hatalma. Századvég, 1994.
Geertz, C.: A vallás mint kulturális rendszer. Uo. 63-104.
Geertz, C.: Mély játék. Jegyzetek a bali kakasviadalról. Uo. 126-170.
Van Gennep, A: Az átmenet rítusai. L'Harmattan, 2007.
Lovász, I.: Szakrális kommunikáció. Bp. EFI, 2002.
Lovász, I. "Az elme hallja, nem a fül". Egy asszony látomásainak antropológiai megközelítése. In Küllös I. – Pócs É. (szerk.): *Álom, látomás, extázis*. Tanulmányok a transzcendensről. I. Bp. Balassi, 1998.
Turner, V.: 2006. A rituális folyamat, Osiris

Ajánlott irodalom:

Austin, J. L.: 1962 *How to do things with words*. Cambridge, Mass., Harvard University Press. Magyarul: *Tetten ért szavak*. Akadémiai, Budapest, 1990
Baal, J. van: 1971 *Symbols for Communication: An Introduction to the Anthropology of Religion*.
Bloch, M.: 1974 *Symbols, Songs, Dance and Features of Articulation. Is Religion an Extreme Form of Traditional Authority? Archives Européennes de Sociologie*, 15, 55–81.
1975 (ed.) *Political Language and oratory in traditional society*. London, Academic Press

- Bourdieu, P.: 1978A vallási mező kialakulása és struktúrája. In *A társadalmi egyenlőtlenségek újatermelődése*. Budapest, Gondolat 1978, 165–236.
- Cassirer, E.: 1946 *Language and Myth*. New York
- 1955 *Philosophy of Symbolic Forms*. Vol 2. Mythical Thought. New Haven.
- 1981 Kultusz és áldozat. In Salyámosy M. (szerk) *Kultusz és áldozat. A német esszé klasszikusai*. Budapest, Európa 599–614.
- Christian, W. A. Jr.: 1989 *Person and God in a Spanish Valley*. Princeton, New Jersey, Princeton University Press
- Erdélyi, Zs. 1976,1978 *Hegyet hágék, lőtőt lépék*. Bp. Magvető
- Finnegan, R.: 1969How to Do Things with Words: Performative Utterances Among the Limba of Sierra Leone. *Man*, 4. 537–552.
- Firth, R.: 1973Symbolism in Giving and Getting. In *Symbols. Public and Private*. Ithaca, New York, Cornell University Press. 368–402.
- 1975 Speech-making and authority in Tikopia. In M. Bloch (ed.) 29–43.
- Geertz, C.: 1988*Works and Lives. The Anthropologist as Author*. Stanford, Stanford University Press
- Habermas, J.: 1979What is Universal Pragmatics? In Habermas J.: *Communication and the evolution of society*. Boston 1985
- én. *A kommunikatív cselekvés elmélete*. A Filozófiai Figyelő és a Szociológiai Figyelő külön kiadványa. Budapest
- Hymes, D.: 1962The Ethnography of Speaking. In Glawdin-Sturevant (eds.): *Anthropology of human behavior*. 13–53. Washington DC, Anthropological Society of Washington
- Leach, E.: 1976 *Culture and communication. The logic by which symbols are connected*. Cambridge, Cambridge University Press
- Lotman, Yu.: 1973O dvukh modelyakh kommunikatsii v sisteme kul'tury. In *Trudy po znakovym sistemam*, VI. Tartu, 227–243.
- Malinowski, B.: 1923 The problem of meaning in primitive languages. In K. Ogden & I. Richards (eds.): Supplement I. 296–336.
- 1935 *Coral gardensand their magic*. 2 vols. New York, American Book Company. ; Republished by Dover Publications, New York, 1961.
- 1948 *Magic, science and religion and other essays*. Glencoe, The Free Press
- Mauss, M.: 1909 La Prière. In *Les Origines*. Magyarul: Az imádság. (Részletek) In Ferge Zs. (szerk.): *A francia szociológia*. Bp. 1971. 132–160
- Pentikäinen, J.: 1978*Oral Repertoire and World View. An Anthropological Study of Marina Takalo's Life History* FFC 219. Helsinki
- Pócs É.: 1986 *Szem meglátott, szív megvert. Magyar ráolvasások*. Budapest, Helikon; 1988 Ráolvasás. In Vargyas L. (szerk.): *Magyar Néprajz V. Népköltészet*. Budapest, Akadémiai Kiadó
- Searle, J.: 1969 *Speech Acts*. Cambridge. Cambridge University Press
- Tambiah, S. J.: 1968 The magical power of words. *Man*, 3. 175–208.
- 1970 *Buddhism and the Spirit Cults in North-East Thailand*. Cambridge
- Turner, V.: 1967 *The Forest of Symbols. Aspects of Ndembu Ritual*. Cornell University Press, Ithaca, New York
- 1969 *The Ritual Process. Structure and Anti-Structure*. Cornell University Press, Ithaca, New York
- 1974 *Dramas, Fields and Metaphors. Symbolic Action in Human Society*. Cornell University Press, Ithaca, London
- Voigt, V.: A vallási élmény története. Timp. 2004. Budapest

HT FILR042 – KULTURÁLIS ANTROPOLÓGIA 2. (VALLÁSANTROPOLÓGIA)

Tantárgy felelőse: Dr. Lovász Irén	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: ----	
Tantárgy előadója: Dr. Lovász Irén	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Gyakorlati jegy
			Ajánlott félév: VI.	Értékelés módszere: Zárthelyi dolgozat

A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:

A kurzus célja, hogy bemutassa azokat a fő társadalomtudományi iskolákat, amelyek befolyásolták a valláskutatás fejlődését. Tanulmányozzuk az antropológiai valláskutatás történetét alakító főbb irányokat, módszereket. Megkíséreljük elhelyezni az antropológiai valláskutatást a társadalomtudományi diszciplínák között, és megérteni,

milyen kölcsönhatás áll fenn a tudományágak között a vallás mint emberi jelenség és mint kulturális rendszer megközelítése területén. Megismerkedünk a vallásantropológia fontosabb alapfogalmaival: mana, anima, totem, mágia, rítus, szimbólum, stb..

A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:

1. Bevezetés: Miért kell antropológiai valláskutatásról külön beszélni?
2. Vallás és antropológia, a definíció nehézségei. *Sapir, Spiro, Eliade.*
3. Az intellektualizmus. *Müller, Spencer, Tylor, Frazer*
4. E. Durkheim: a vallási élet elemi formái. Prezentáció
5. M Mauss és P. Bourdieu: az imádság és a vallási mező
6. A vallás korai formái. *Evans-Pritchard, Levy-Bruhl, Levi-Strauss.* Prezentáció
7. ZH.1. Vallás és pszichológia 1.: *Freud*
8. Vallás és pszichológia 2. *Jung, Malinowski* Prezentáció
9. Az archaikus világszemlélet. *Habermas, Berger, Luckman*
10. Nyelv, hiedelem, tudás. *Whorf, Sapir, Cassirer*
11. A vallás mint kulturális rendszer. *C. Geertz* Prezentáció
12. Rítusok, szimbolikus viselkedés. *Van Gennep, E. Leach, V. Turner.* Prezentáció
13. Összefoglalás. A vallásantropológia alapfogalmai és képviselői
14. ZH II.

Évközi tanulmányi követelmények:

Órai munka + zárthelyi dolgozatok

Kötelező irodalom:

(heti bontásban)

1. hét

- Morris, B.: *Anthropological studies of Religion.* Cambridge U.P. 1981.
- Banton, M.: ed. *Anthropological approaches to the study of Religion.* London. 1966.
- Sapir, E.: *Vallások és vallásos jelenségek.* In: *Az ember és a nyelv.* Bp. 1971.
- Spiro, M.E. *Religion.. Problems of definition and explanation.* In. Banton M. Ed. *Anthropological approaches to the study of Religion.* London. 1966.
- Eliade, M: *A szent és a profán,* Bp. 1987.

2. hét

- Frazer, J.G. *Az aranyág* Bp. 1965, 1993.
- Tylor, E.B: *A primitív kultúra.* In. Maróti szerk. *Forrásmunkák a kultúra elméletéből.* Bp. 1975.

3. hét

- Durkheim, Emile: *A vallási élet elemi formái.* L'Harmattan. 2003.

4. hét

- Mauss, M.: *Az imádság* In: *Ferge Zs. Szerk. Francia szociológia,* Bp.1971. 132-160.
- Mauss, M.- Hubert, H. *A mágia általános elméletének vázlata.* In.: *Huszár- Somlai szerk.: A szociológia története 1917-ig.* Szgy. IV. Bp. 1974. 55-67.
- Bourdieu, P. *A vallási mező kialakulása és struktúrája.* in. *A társadalmi egyenlőtlenségek újratermelődése.* Budapest, Gondolat 1978. 165-236.

5. hét

- Levi-Strauss, C.: *A totemizmus belülről.* In: *Kovács E. szerk.: Néprajzi szöveggyűjtemény. II.* Bp. 155-165.
- Levi-Strauss, C: *Szomorú trópusok,* Bp. 1973. 47-59, 255-275.
- Levy-Bruhl, L.: *A természeti népek világképe.* In: *Ferge Zs. (szerk.): A francia szociológia,* Bp, 1971. 161-178.

6. hét

- Freud, S. :*Totem és tabu,* Bp. Göncöl 1990.
- Malinowski, B: *Coral gardens and their magic.* New York. 1935.

7. hét

- Jung, C.G: *Az ember és szimbólumai.* Bp. Göncöl. 1993. 17-104.

8. hét

- Habermas, Jürgen: *A kommunikatív cselekvés elmélete.* ELTE Szociológiai Intézete, Budapest 1985, (148–215. o.)
- Berger, P: *The Sacred Canopy. Elements of a Sociological Theory of Religion.* New York. 1967.
- Berger-Luckman: *The social construction of reality.* 1967. *A valóság társadalmi felépítése.* Bp. 1998.
- Hernádi M. szerk. *A fenomenológia a társadalomtudományokban.* Bp. 1984. 182-212,269-320, 321-349.

- Cassirer, E.: Kultusz és áldozat. In: Salyámosi szerk.: Kultusz és áldozat. A német esszé klasszikusai. BP. 1981. 599-614.
- Cassirer, E. Language and Myth, New Heaven, 1955.

9. hét

- Geertz, C.: Religion as a Cultural System. in: Banton 1966, 1-46; és C. Geertz 1973. 87-125.
- Geertz, C.: A vallás mint kulturális rendszer, Geertz, 1994.63-104.

10. hét

- Van Gennep, Arnold: Az átmenet rítusai. L'Harmattan, 2007.
- Turner, Victor: A rituális folyamat. Osiris, 2002.

Ajánlott irodalom:

Berger, Peter: Vallás, tapasztalat, hagyomány és reflexió. In: Korpics-Szilczl: Szakrális kommunikáció. Typotex, 2007.

Bohannon, P. – Mark Glazer, M.: Mérföldkövek a kulturális antropológiában. Panem K. Bp. 1997

Cassirer, E.: Essay on Man. New Heaven, 1944.

Dumezil, G.: Mítosz és eposz. Bp. 1986.

Eliade, M.(ed.) 1987 The Encyclopedia of Religions. 1-16.

Eliade, M.: A vallási eszmék és hiedelmek története. Bp.1994, 2002, 2003.

Evans-Pritchard, E.: Theories of Primitive religions. Oxford 1965.

Geertz, C.: Az Ethosz, a világgép és a szent szimbólumok elemzése In uő: Az értelmezés hatalma. Századvég, 1994

Hollós Marida: Bevezetés a kulturális antropológiába. MTA Pol. Tud. Int. Bp. 1996.

Hoppál, M. - Niedermüller, P. szerk.: Jelképek, kommunikáció, társadalmi gyakorlat. Bp.1983.

Jung, C.G: Az ember és szimbólumai. Bp., Göncöl. 1993. 17-104.

Leach, E. Culture and Communication. Cambridge, 1976.

Levi-Strauss, C.: The savage mind.. London, 1966. (La pensée sauvage, Paris, 1962)

Levi-Strauss, C.: A mítoszok struktúrája, Documentatio Ethnographica, 3. Bp. 1971.68-102.

Sárkány Mihály: Kalandozások a 20. századi kulturális antropológiában. L'Harmattan., 2000.

Turner, V.: The Ritual Process. Structure and Anti-Structure. Cornell University Press, Ithaca, New York. 1969.

Turner, V.: Dramas, Fields and Metaphors. Symbolic Action in Human Society. Cornell University Press, Ithaca, London.1974.

Van der Leeuw, G: A vallás fenomenológiája. Bp. 2001

Voigt, Vilmos: A vallási élmény története. Timp, 2004.

HT FILR038 - PATRISZTIKA				
Tantárgy felelőse: Dr. habil. Kendeffy Gábor	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Dr. habil. Kendeffy Gábor	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: VIII.	Értékelés módszere: Szóbeli
<i>A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:</i>				
A kurzus célja rátekintést nyújtani a patrisztikus teológia legfontosabb teológiai irányzataira, szerzőire, irányzataira. Különös hangsúlyt helyezünk az ókeresztény szentírás-magyarázati elvek, antropológia és krisztológia tárgyalásaira.				
<i>A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:</i>				
A témák hetenkénti bontásban:				
1. Apostoli atyák				
2. Platón, Alexandriai Philón és a középső platonizmus				
3. A gnoszticizmus				
4. A görög apologeták (Iusztinosz, Theophilosz)				
5. Irenaeus				
6. Órigenész				
7. Evagriosz és az órigenista vita				

8. Az üldöztetés latin teológusai: Cyprianus, Tertullianus és Lactantius
9. A kappadókiai atyák és a neo-arianizmus
10. Pelagianizmus
11. Augustinus
12. Mopszuesztiai Theodórosz és a nesztorianizmus

Kötelező irodalom:

Platón, Timaios, 27c-34a, In: Platón összes művei, Budapest, 1984.
 Fülöp Evangéliuma, in: *Csodás evangéliumok*, Bp., Telosz, 1996. 85-100.
 „Igazság evangéliuma”, in: *Csodás evangéliumok*, Bp., Telosz, 1996. 101-110;
 Iusztinosz, „Párbeszéd a zsidó Trüphónnal”, 1-35. fejt. „A II. századi görög apologéták, Budapest, Szent István Társulat,” 1984, 133-144.
 Antiokhiai Theophilosz: “Autolükosz ellen” I. könyv, 11-26. fejt., uo. 445-454. (6)
 Irenaeus: „Az emberi autonómiáról a gnosztikusok ellen”, in: *Sors és szabadság. Az emberi autonómia problémája az antik filozófiában a Kr. u. II. században*, Budapest, Kairosz, 2006, 255-267.
 Órigenész, *A principiumokról* Budapest, Kairosz 2003.
 Evagriosz Pontikosz, „A gondolatokról”, in: Baán Izsák: *Evagriosz Pontikosz a gondolatokról*.69-108.
 Hieronymus, 51. levél (Vigilantiushoz), in: *Szent Jeromos, Levelek*. Budapest: Szenzár, 2005.
 Tertullianus: Markión ellen, II. könyv 1-9. fejt.; in: *Tertullianus művei*, Budapest, Szent István Társulat, 1986. 524-536.(9)
 Lactantius, „Isten műve”. In: *Lactantius, Az isteni gondviselésről*, 1-5. Budapest 1983. 59-72. (10.)
 Athanasziosz, *Az Ige emberré válásáról*, in Nagy Szent Athanáz művei (Ókeresztény Írók 13) Budapest, 1991.
 Nüsszai Gergely: „Arról, hogy 'Akkor a fiú is aláveti magát'. in: *Kappadókiai atyák (Ókeresztény írók 6)* Budapest, 1983, 750-764.
 Nüsszai Gergely: „Az ember teremtéséről”In: *Az isteni és az emberi természetről. Görög egyházatyák*. Budapest, Atlantisz 1994, I.
 Hieronymus, 51. 133. levél (Ktésziphónhoz) in: *Szent Jeromos, Levelek*. Budapest: Szenzár, 2005.
 Augustinus: „A szabad akaratról” In: *Szent Ágoston, A boldog életről, A szabad akaratról* (ford. Tar I.) Bp. 1989.
 Küroszi Theodorósz, *Az úr emberré válásáról*, In: *Az isteni és az emberi természetről. Görög egyházatyák*. Budapest, Atlantisz 1994, II.

Ajánlott irodalom:

Vanyó László: *Az ókeresztény egyház és irodalma I-II*. Szent István Társulat, 1988. (Jel kiadó, 1997.)
 Kákosy László, *Fény és káosz. A kopt gnosztikus kódexek*, Budapest, Gondolat, 1984.
 Somos Róbert, *Az alexandriai teológia*, Budapest, Kairosz, 2001.

HT FILR036 – VALLÁSFILOZÓFIA 2.

Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Pethő Sándor	Féléves óraszám: N: 45	Kredit: 3	Előtanulmányi kötelezettség: HT FILR035 – Vallásfilozófia	
Tantárgy előadója: Prof. Dr. Pethő Sándor	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: őszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: VII.	Értékelés módszere:

A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:

A vallásfilozófia a filozófia egyik legrégebbi, számos izgalmas, az embert egzisztenciájában érintő kérdést felvető ága. Van-e, lehet-e a rációnak a vallásos hittel kapcsolatban bármilyen szerepe? Védhetők-e racionálisan az Isten létezése mellett felhozott érvek? Honnan ered a rossz, mi a természete, és létezése nem tagadja-e Isten létezését? Megannyi kérdés, melyre a teológia mellett a vallásfilozófia is megfogalmazta a saját válaszait az elmúlt évszázadok során.

A Vallásfilozófia című tantárgy a Bevezetés a filozófiába című tantárgyra, illetve a hallgatók korábban megszerzett filozófiatörténeti, részint vallástudományi ismereteire támaszkodva e problémák világába próbálja bevezetni a hallgatót. A kurzus során számos, a fenti tantárgyakkal összekapcsolódó ismeret kerül rendszerezésre, és ezen túlmenően a kurzus látogatói megismerkedhetnek a vallásfilozófia gondolkodás legfontosabb történeti korszakaival, képviselőivel, megismerkedhetnek a vallásfilozófiai forráselemzés módszereivel.

Évközi tanulmányi követelmények:

A félévi követelményekről részletes tájékoztatást elektronikus formában, és az előadáson kapnak a hallgatók.

Kötelező irodalom:

E. Coreth, Isten a filozófiai gondolkodásban. Budapest, 2004.
B. Davis, Bevezetés a vallásfilozófiába. Budapest, 1999.
L. Schaeffler, A vallásfilozófia kézikönyve. Budapest, 2003.
Ajánlott irodalom:
A fentiekén kívül az órán sor kerül modern idegen nyelvű szakirodalom feldolgozására is. Ennek köre a hallgatók nyelvismeretének függvényében kerül meghatározásra.

HT DOER024 - TEOLÓGIATÖRTÉNET				
Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Szabó István	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Prof. Dr. Szabó István	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: ősz	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: VII.	Értékelés módszere:
A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:				
A hallgató a keresztyén teológiai gondolkodás történetéből egy-egy gondolkodó életével, szellemtörténeti helyével, teológiai felfogásával, esetleges hatásával és műveivel ismerkedik meg részletesebben. A tárgy szorosan kapcsolódik ugyanezen félév <i>Teológiai szövegolvasás</i> tantárgyához, ahol az itt elsajátított ismeretek konkrét szövegértelmezésben hasznosítandók.				
A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:				
Az adott félévben tárgyalt keresztyén gondolkodóról tartott előadás anyagának, valamint az előadó által megadott vonatkozó irodalomnak az ismerete.				
Évközi tanulmányi követelmények:				
Aktív részvétel az előadásokon.				
Kötelező irodalom:				
Az előadások alkalmával megadott irodalom.				

HT FILR037 - MODERN VALLÁSFILOZÓFIAI SZAKSZÖVEGOLVASÁS				
Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Pethő Sándor	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 3	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Prof. Dr. Pethő Sándor	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Gyakorlati jegy
			Ajánlott félév: X.	Értékelés módszere:
A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:				
A kurzus elsősorban a Vallásfilozófia című kurzusra épül, de számos, más, így pl. a klasszikus nyelvi szövegolvasásából, filozófiatörténetből megszerzett ismeretek szintetizálását, illetve elmélyítését is célul tűzi. Célja, hogy a hallgatók olyan, a tudomány újabb eredményeit felmutató szövegekkel találkozzanak intenzíven, azaz egy-két szerző kapcsán, melyekkel az általános vallásfilozófiai oktatás körében már valamelyest megismerkedtek.				
A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:				
A kurzus alapvetően a szövegelemzésen alapszik, így mindenképpen előfeltételez egyfajta modern nyelvi ismeretet. A tanár által javasolt, közösen kiválasztott szöveget azonban nem pusztán, és nem is elsősorban nyelvi produktumként kezeljük, hanem tudománytörténeti háttére, teoretikus előfeltevéseinek konzisztenciája felől közelítjük meg. Ezen a módon a hallgatók élményt szerezhetnek arról, hogy, bizonyos vallásfilozófiai, nyelvi, teológiai ismeretek birtokában miképpen szólalnak meg számukra a vallásfilozófia elsődleges forrásai.				
Évközi tanulmányi követelmények:				
Az órán való részvételnek elengedhetetlen előfeltétele bizonyos fokú modern nyelvtudás. A hallgatók teljesítményének mérése az évközi munka, az órákon való részvétel, és aktivitás.				
Kötelező irodalom:				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ A hallgatók nyelvtudását tekintetbe véve az órán kerül meghatározásra. 				
Ajánlott irodalom:				

A hallgatók érdeklődésnek és nyelvtudásának megfelelően az órán kerül kijelölésre.

HT DOER025 – TEOLÓGIAI SZÖVEGOLVASÁS

Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Szabó István	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 3	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Prof. Dr. Szabó István	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: ősz	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Gyakorlati jegy
			Ajánlott félév: VII.	Értékelés módszere:

A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:

Azon hallgató, aki az ugyanezen félévben meghirdetett *Teológiatörténet* előadásaiban megismerkedett egy-egy keresztyén gondolkodónak teológiájával, ezen tantárgy keretében annak a gondolkodónak irodalmi szövegeit tanulmányozza, értelmezi, és más szövegekkel ütközteti a gyakorlatot vezető tanár bevezetésével és segítségével. A stúdium bevezeti a hallgatót a filozófiai, a költői és a teológiai szövegek szakszerű elemzésébe. A stúdium célja, hogy a szövegek magyarázata folytán a hallgató gyakorlatot szerezzen a tudományos interpretálás és értekezés területén – felkészült publikálásának érdekében.

A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:

A hallgató az adott félévben tárgyalt egy-egy keresztyén gondolkodó írásainak konkrét szövegeivel, szövegrészleteivel foglalkozik abból a célból, hogy elemzése nyomán a vizsgált író gondolkodásáról vagy egy-egy megközelítéséről kialakítson egy tudományosan megalapozott sajátos képet.

Évközi tanulmányi követelmények:

Aktív részvétel a gyakorlatokon.

Kötelező irodalom:

A gyakorlatok alkalmával megadott irodalmi szövegek és szövegrészletek.

HT DOER026 – ÖKUMENIKA 2.

Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Szabó István	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 3	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Dr. László Emőke	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: ősz	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: VII.	Értékelés módszere:

A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:

Betekintést nyerni az ökumenikus mozgalom történetébe a 20.század elejétől napjainkig, különös tekintettel az Egyházak Világtanácsa nagygyűléseire, a Life and Work és Faith and Order mozgalom tevékenységére

A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:

Évközi tanulmányi követelmények:

Kötelező irodalom:

Victor János (szerk.): „Amszterdam 1948”. Az Egyházak Világtanácsa 1948. aug.22-szept.4. Amszterdamban tartott alakuló nagygyűlésének története, lefolyása és jelentősége. 1949.

Bajusz Ferenc: Az ökumenikus mozgalom története és mai problémái: A missziói világkonferenciák. A „Life and Work” és a „Faith and Order” mozgalom. Budapesti Theológiai Akadémia Kurzustára. 1974.

Bajusz Ferenc: Az Egyházak Világtanácsa. Budapesti Református Teológiai Akadémia, é.n.

- Bajusz Ferenc: Az ökumenikus mozgalom története és mai problémái I-II. Bp. 1985.
- Hafenscher Károly (szerk.) 50 éves az Ökumenikus Tanács Magyarországon. Bp, 1993.
- Th. E. Fitzgerald: The Ecumenical Movement: An Introductory History. Westport, 2004.
- R.Rouse, S.C.Neill (eds.): A History of the Ecumenical Movement. Vol.1. 1517-1948. WCC, Geneva, 2004.
- H.E. Fey (ed.): A History of the Ecumenical Movement. Vol.2. 1948-1968. WCC, Geneva, 2004.
- J.Briggs, M.A.Oduyoye, G.Tsetsis (eds.): A History of the Ecumenical Movement. Vol.3.1968-2000. WCC, Geneva, 2004.
- M.v. Elderen: Az EVT és a Római Katolikus Egyház. In: Theol. Szemle. 1987, 162-167.
- M. Mackay: Ökumenikus perspektívák ma. In: Theol. Szemle. 1996, 140-148.
- Reuss András: Reformátori hittel a pluralista társadalomban. In: Theol. Szemle. 1996, 42-49.
- Berki Feriz: Orthodoxia és az Egyházak Világtanácsa. In: Theol. Szemle . 1998. 332-336.
- K. Reise: Az ökumenikus mozgalom problémái és feladatai a 21. században. In: Theol. Szemle. 2009, 233-238.
- <https://www.oikoumene.org/en/>
- <http://www.meot.hu/>

HT DOER027 - FELEKEZETISMERET (EGYÉB VALLÁSI IRÁNYZATOK)

Tantárgy felelőse: Dr. habil. Pecsuk Ottó	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Prof. Dr. Pethő Sándor	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: ősz	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: VII.	Értékelés módszere:

A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:

A tantárgy célja megismertetni a hallgatókkal a református egyházon kívül a különböző felekezetek sajátosságait: kialakulásuknak történetét, a magyar történelemben betöltött szerepüket és helyüket, teológiai alaptanításukat, ünnepeiket és istentiszteletüket, liturgiájukat, szervezeti felépítésüket, jellegzetes egyházművészetüket, amennyiben van, szerzetesrendjeiket, illetve szolgálatuknak legjellemzőbb területeit.

A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:

A félév során a tárgyalt különböző felekezetek sajátosságuk szerinti részletezettséggel.

Évközi tanulmányi követelmények:

Aktív részvétel. Az előadáson elhangzottak és a megadott irodalom alapján történő számonkérés a félév befejeztével.

Kötelező irodalom:

Valamennyi alkalommal a megfelelő témában az előadó irodalommal látja el a hallgatókat.

HT ETRR061 - MŰVELŐDÉSTÖRTÉNET 1.

Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Pethő Sándor	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója:			Oktatás nyelve:	Értékelés módja:

Földváryné dr. habil. Kiss Réka	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: ősz	magyar	Kollokvium
			Ajánlott félév: V.	Értékelés módszere:
A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:				
Mélyítse el a leendő lelképásztörök magyar irodalmi műveltségét és nyelvtudását, mely hozzájárul általános műveltségükhöz és segíti ígéhirdetői munkájukat.				
A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:				
<p><i>Megszerzendő ismeretek:</i> áttekintés a régi magyarországi irodalom második, nagyjából 1600-tól a felvilágosodásig tartó korszakáról, műfajairól és íróiról.</p> <p><i>Elsajátítandó készségek:</i> forrásszöveg olvasás</p> <p><i>A tantárgy programja:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Rimay János és a magyar Lipsius-követők 2. A kései humanista protestáns irodalom 3. Pázmány Péter és a korai barokk kori irodalom 4. Fejedelmi tükrök és politikai irodalom 5. Zrínyi Miklós 6. A puritanizmus és annak pedagógiai, nyelvi és tudományos törekvései 7. Az önéletírás (Kemény János) 8. Az erdélyi történetírás (Szalárdi János) 9. Gyöngyösi István költészete 10. Népszerű barokk próza (Hermányi Dienes József) 11. II. Rákóczi Ferenc és a kuruc költészet 12. Az irodalom-történetírás kezdetei (Bod Péter) 				
Kötelező irodalom:				
<p>Szabó András, <i>Késő humanizmus: Egy irodalomtörténeti korszakmegjelölés háttéréről</i> = Sz. A., <i>A késő humanizmus irodalma Sárospatakon (1558-1598)</i>, Debrecen, Hernád, 2004</p> <p>Tarnóc Márton, <i>Erdély művelődése Bethlen Gábor és a két Rákóczi György korában</i>, Bp., Gondolat, 1978</p> <p>P. Vásárhelyi Judit, <i>Szenci Molnár Albert pályája</i>, Theologiai Szemle 1984, 153–159.</p>				
Ajánlott irodalom:				
<p>1. <i>Rimay János és a magyar Lipsius-követők</i> (Révay Péter, Forgách Mihály, Ecsedi Báthory István, Laskai János)</p> <p><i>Forrásszöveg:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Rimay János írásai, kiad. Ács Pál, Bp. 1992. ▪ Ecsedi Báthory István, Rimay János, Forgách Mihály levelezése Justus Lipsiusszal: <i>Régi Magyar Levelestár</i>, szerk. Hargittay Emil, I, Bp. 1981. 167–168, 205–213, 224–227, 234–237, 243–244, 260–275. vagy: http://www.hik.hu/tankonyvtar/site/books/b151/ch33.html ▪ LASKAI János, <i>Az állhatatosságról = Magyar gondolkodók 17. század</i>, kiad. TARNÓC Márton, Bp., 1979, 534–557. <p><i>Szakirodalom:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ ÁCS Pál, <i>Balassi Bálint apoteózisa Rimay János Epicédiumában = A magyar irodalom története</i>, I, id. kiad. 374–381 ▪ UŐ, <i>Rimay János korai versciklusai; Ratio és oratio: Rimay János verstípusai = Az idő ósága</i>, Bp., Osiris, 2002, 43–51; 52–68. ▪ UŐ, <i>A Késő reneszánsz meglazult pillérei: sztoicizmus és manierizmus az irodalomban, = Mátyás király öröksége: Késő reneszánsz művészet Magyarországon</i>, szerk. MIKÓ Árpád, Bp., 2008, I, 36–50. <p>2. <i>A kései humanista protestáns irodalom</i> (Szenci Molnár Albert, Szepsi Csombor Márton)</p> <p><i>Forrásszöveg:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Szenci Molnár Albert válogatott művei</i>, kiad. VÁSÁRHELYI Judit, Bp. 1976. 49–195, 223–255, 391–420, 467–551. ▪ <i>Szenci Molnár Albert naplója</i>, közléteszi SZABÓ András, Bp. 2003. ▪ Szepsi Csombor Márton, <i>Europica varietas</i>, kiad. KOVÁCS Sándor Iván, KULCSÁR Péter, Bp., 1979; vagy: http://mek.niif.hu/05700/05731/index.phtml <p><i>Szakirodalom:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Kovács Sándor Iván, <i>Szepsi Csombor Márton = SZEPSI CSOMBOR Márton, Europica varietas</i>, kiad. K. S. I., KULCSÁR Péter, Bp., 1979, 7–83. (http://mek.niif.hu/05700/05731/html/szepsi0100/szepsi0100.html) 				

- Kármán Gábor, *Identitás és határok: 17. századi magyar utazók nyugaton és keleten*, Korall, 2006/3, 72-98. (<http://epa.oszk.hu/00400/00414/00018/pdf/072karman.pdf?contentID=18>)

3. Pázmány Péter és a korai barokk kori irodalom (Nyéki Vörös Mátyás, Káldi György, Veresmarti Mihály)
 Forrásszöveg:

- *Pázmány Péter művei*, kiad. Tarnóc Márton, Bp., 1983 (Magyar remekírók), 115–140; 171–196, 549–585, 589–649. Ugyanezen szemelvények (*Keresztyéni imádságoskönyv; Öt szép levél, 1; Bizonyos okok; Prédikációk*) megtalálhatók:
- <http://mek.niif.hu/06200/06223/index.phtml>
- Nyéki Vörös Mátyás versei: *Magyar költők, 17. század*, kiad. Komlós Tibor, Bp., 1990, I, 288–352 (Magyar Remekírók).
- KÁLDI György, *Oktató intés = ZVARA Edina, „Az keresztyén olvasóknak”: Magyar nyelvű bibliafordítások és – kiadások előszavai és ajánlásai a 16–17. századból*, Bp., 2003, 210–284 (Régi Magyar Könyvtár: Források, 14).
- VERESMARTI Mihály, *Megtérése históriája = Magyar emlékirók, 16–18. század*, kiad. Bitskey István, Bp., 1982, 123–184 (Magyar Remekírók).

Szakirodalom:

- BALÁZS Mihály, *Hitvita és fabula = A magyar irodalom története*, I, id. kiad., 394–409 (http://irodalom.elte.hu/villanyspenot/index.php/1609: Hitvita_%C3%A9s_fabula)
- JANKOVICS József, *Vörösmarti Mihály és megtérése históriája = Vörösmarti Mihály kálvinista predikátor megtérése históriája*, kiad. JANKOVICS József, Bp. 1992, 270–283.
- BÁN IMRE, *Nyéki Vörös Mátyás: Aeternitas. Örökké-valóság = B. I., Költők, eszmék, korszakok*, szerk. BITSKEY István, Debrecen, 1997, 173–202 (Csokonai Könyvtár).
- VADAI István, *Kolomp vagy csengettyű? = A magyar költészet műfajai és formái a 17. században*, szerk. ÖTVÖS Péter, PAP Balázs, SZILASI László, VADAI István, Szeged, 2005, 181–187

4. Fejedelmi tükrök és politikai irodalom (Szepsi Korotz György, Pataki Fűsűs János, Prágai András)
 Forrásszöveg:

- *Magyar gondolkodók 17. század*, vál. TARNÓC Márton, Bp., Szépirodalmi, 1979 (Magyar Remekírók), 50–103.

Szakirodalom:

- HARGITTAY Emil, *Gloria, fama, literatura: Az uralkodói eszmény a régi magyarországi fejedelmi tükrökben*, Bp., Universitas, 2001 (Historia Litteraria, 10), 7–70.

5. Zrínyi Miklós élete és lírai versei
 Forrásszöveg:

- ZRÍNYI Miklós *Összes művei*, s. a. r. KOVÁCS Sándor Iván, KULCSÁR Péter, HAUSNER Gábor, Bp., 2003, 10–23, 223–253; vagy <http://mek.oszk.hu/01100/01137/01137.htm>

Szakirodalom:

- KOVÁCS Sándor Iván, *A lírikus Zrínyi*, Bp., 1985, 167–221.

HT ETRR062 – MŰVELŐDÉSTÖRTÉNET 2.				
Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Pethő Sándor	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 2	Előtanulmányi kötelezettség: HT ETRR061 – Művelődéstörténet 1.	
Tantárgy előadója: Földváryné dr. habil. Kiss Réka	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: tavaszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: VI.	Értékelés módszere: Beszámoló
A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:				
Mélyítse el a leendő lelképásztorok magyar irodalmi műveltségét és nyelvtudását, mely hozzájárul általános műveltségükhöz és segíti igehirdetői munkájukat.				
A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:				
<i>Megszerzendő ismeretek:</i> A kurzus a felvilágosodástól a posztmodern korig vázolja fel a művelődés infrastruktúrájának fejlődéstörténetét (az írói levelezéstől az internetes fórumokig), a műveltség szintek társadalmi - felekezeti, nyelvi-etnikai és osztályok szerinti - differenciáltságát, valamint a kultúra 'államosításának', azaz a művelődés intézményesítésének kísérleteit. Az előadások többsége az elmúlt két évszázad művelődésének tartalmi kérdéseire koncentrálnak: (1) a modern nemzeteszmék, (2) az esztétikai filozófiák és (3) az erőszak-ideológiák problémáit járja körül.				

A tantárgy programja:

1. A művelődés szinterei, technikái és intézményei a 19. században
2. A művelődés szinterei, technikái és intézményei a 20. században
3. A modern nemzeteszmék és a nemzettudat tradicionális elemeinek feszültsége a 19. században
4. A nemzet fogalmának és funkciójának változásai a 20. században
5. A vallási felekezetek szerepe a művelődésben - különös tekintettel a protestantizmus kulturális teljesítményére
6. Esztétikai irányzatok a felvilágosodás korában
7. A romantika világnézeti és esztétikai problémái
8. A posztromantikus modernség 1848 után
9. A 20. századi 'izmusok' tündöklése és bukása
10. Az erőszak mint valláserkölcsi kérdés
11. Politikai erőszak-ideológiák a 19. században
12. Politikai erőszak-ideológiák a 20. században

Kötelező irodalom:

Magyar művelődéstörténet; szerk.: Kósa László, Osiris, 2006.
Zoltai Dénes: Az esztétika rövid története; Helikon Kiadó, 1997.
S. Varga Pál: A nemzeti költészet csarnokai; Balassi Kiadó, 2005.

Ajánlott irodalom:

Hugo Grotius: A háború és a béke jogáról; I.-II.; Pallas Stúdió, 1999.
T. Erdélyi Ilona: Irodalom és közönség a reformkorban - Regélő Pesti Divatlap; Irodalomtörténeti Füzetek/69. Akadémiai Kiadó, 1970.
Fábri Anna: Hétköznapi élet Széchenyi István korában; Corvina, 2009.
Fábri Anna: Jókai – Magyarország - A modernizálódó 19. századi magyar társadalom képe Jókai Mór regényeiben; SKÍZ – Budapest, 1991.
Dávidházi Péter: Egy nemzeti tudomány születése - Toldy Ferenc és a magyar irodalomtörténet; Akadémiai Kiadó, Bp., 2004.
Szajbély Mihály. A nemzeti narratíva szerepe a magyar irodalmi kánon kialakulásában; Universitas, 2005.
Illyés Gyula: Szellem és erőszak; Magvető, 1978.

Gyakorlati sáv (gyakorlati jellegű ismeretek)

HT GYKG074 - BEVEZETÉS A GYAKORLATI TEOLÓGIÁBA				
Tantárgy felelőse: Dr. habil. Papp Anette	Féléves óraszám: N: 45	Kredit: 3	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Prof. Dr. Kocsev Miklós	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: őszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: IX.	Értékelés módszere:
A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:				
A stúdium célja, hogy a hallgató betekintést kapjon a gyakorlati teológia tudományágába, megismerje annak történetét és tudjon eligazodni e tudományághoz tartozó diszciplínák között.				
A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:				
1. A teológia tudományának felosztása. A gyakorlati teológia részletezése. 2. A gyakorlati teológia története. 3. A gyakorlati teológiához kapcsolódó diszciplínák részletes ismertetése. 4. A gyakorlati teológia segédtudományai. 5. A gyakorlati teológia mai kérdései, főbb irányai.				
Kötelező irodalom:				
Boross Géza: Bevezetés a gyakorlati teológiába				
Ajánlott irodalom:				
Ravasz László: Bevezetés a gyakorlati teológiába (Kolozsvár, é.n.) Imre Lajos: Ekléziasztika (Budapest, 1941) Makkai Sándor: Az egyház missziói munkája (Budapest, 1938)				

HT VPPG070 - VALLÁSLÉLEKTAN				
Tantárgy felelőse: Prof. Dr. Siba Balázs	Féléves óraszám: N: 30	Kredit: 3	Előtanulmányi kötelezettség: -----	
Tantárgy előadója: Prof. Dr. Siba Balázs	Tárgy besorolása: kötelező	Meghirdetés féléve: őszi	Oktatás nyelve: magyar	Értékelés módja: Kollokvium
			Ajánlott félév: VII.	Értékelés módszere:
A tantárgy szakmai tartalma elsajátításának célja:				
A tantárgy oktatásának célja, hogy a hallgatók megismerjék a valláslélektani kutatások területeit, módszereit és főbb eredményeit. Betekintést nyerjenek a vallásosság egyéni és közösségi megélésének lélektani összefüggéseibe, lássák azokat a kölcsönös kapcsolatokat, amelyek a vallásosság és a személyiség működése, a viselkedés és az élményfeldolgozás között megfigyelhetők.				
A tantárgy rövid programja, megszerzendő ismeretek, elsajátítandó készségek és kompetenciák:				
Tematika: 1. A valláslélektan tudományos besorolása, története 2. A vallásosság motivációs háttere 3. A vallásosság közösségi vonatkozásai 4. A hit és az istenképzet alakulása az élettörténet során 5. Az érett vallásosság jellemzői 6. A megtérés 7. Vallásosság és lelki egészség 8. A vallásosság szerepe a megküzdési folyamatokban 9. A kóros vallásosság				
Kötelező irodalom:				
Vergote, Valláslélektan, Budapest 2001. F. Schweitzer, Vallás és életút, Bp. 1999. Horváth-Szabó Katalin (szerk.), Valláspszichológiai tanulmányok, Bp. 2003. Németh Dávid, Hit és nevelés, Bp. 2002.				

Horváth-Szabó Katalin (szerk.), Vallásosság és személyiség, Piliscsaba 2007.

Horváth-Szabó Katalin, Vallás és emberi magatartás, Piliscsaba 2007.

Ajánlott irodalom:

R. Otto, A szent, Budapest 1998.

B. Grom, Religionspsychologie, Göttingen 1992.

D.M. Wulff, Psychology of Religion, New York etc. 1991.

R. Paloutzian, Invitation to the Psychology of Religion, Boston etc. 1996.

R. Hood et al., The Psychology of Religion, New York 1996.

Ch. Hennig/S. Murken/E. Nestler (Hg.), Einführung in die Religionspsychologie, Paderborn etc. 2003.

S. Heine, Grundlagen der Religionspsychologie, Göttingen 2005.